

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Eesti lihaturg

2009. aastal

Tallinn
Juuni 2010

Töö tellija: Põllumajandusministeerium

Vastutav täitja: Maris Viileberg
Projektigrupi koosseis: Pille Liivaauk

Eesti Konjunktuuriinstituut
Rävala 6, 19080 Tallinn
Tel 668 1242
Faks 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunktuuriinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
Liha tootmine	7
Lihatööstus	13
Hinnad	23
Väliskaubandus	35
Tarbimine	45
Euroopa Liidu ja maailmaturg	51
Eesti lihaturu prognoos 2010. aastaks.....	60
Kokkuvõte	61
Lisad	64

Sissejuhatus

Töö eesmärgiks on anda ülevaade Eesti lihasektori arengust 2009. aastal ja arengutrendidest lähitulevikus seostatult Euroopa Liidu ja maailmaturu arengutega.

Töös analüüsitakse:

- lihatootmise ja loomade arvu muutusi;
- lihaga isevarustamise taset;
- lihatööstuste tootmiskahtude ja ekspordiks müügi arengut;
- lihatööstuse majandusnäitajate muutusi (realiseerimise netokäive, kasum, kulud, töötajate arv, tootlikkus, investeeringud ja väliskapitali osakaal);
- hindade muutusi erinevates müügiahela osades (tootja- hulgi-, ekspordi-, jae- ja EL turu hinnad);
- lihatoodete väliskaubandust riigiti ja tooteliigiti;
- liha tarbimist ja selle muutusi;
- lihatoodete müügiolukorda EL-is ja maailmaturul.

Töös on kasutatud Statistikaameti (SA) põllumajanduse, tööstuse ja väliskaubanduse statistika andmeid ning EKI hinnastatistikat, kaupluste vaatluste ja tarbijaküsitluste andmeid. Euroopa Liidu ja maailmaturu ülevaadete koostamisel on kasutatud: Euroopa Komisjoni raporteid ja memosid, EL erinevate riikide hinnaraporteid ja statistilisi andmeid.

Töö maht on 67 lehekülge.

Eesti lihaturg 2009. aastal

Liha tootmine

2006. aastast alates on lihatoodang Eestis kindlalt ületanud 70 tuhande tonni piiri ning kahel viimasel aastal jõudnud juba 80 tuhande tonni lähedale. Statistikaameti (SA) esialgsetele andmetele tuginedes toodeti Eestis 2009. aastal liha kokku 78,5 tuhat tonni, mis on 0,8% enam kui 2008. aastal (tabel 1). 2009. aastal vähenes küll nii veise- kui ka sealihatoodang vastavalt 6,5% ja 0,7%, ent kasvas linnuliha ja lambaliha tootmine. Linnuliha toodang suurenes aastaga 15,0% ning jõudis uuesti 2004. aasta salmonelloosipuhangu eelsele tasemele. Esialgsete andmete järgi suurenes lambaliha toodang küll 60%, kuid reaalsed tootmismahud püsisid endiselt väikesed.

Tabel 1

Liha ressursid ja nende kasutamise bilanss (tuh tonni)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*
RESSURSID							
Liha toodang	70,1	71,3	69,7	72,4	73,4	77,9	78,5
sh veiselih	13,1	14,5	13,4	15,3	15,9	15,4	14,4
sealiha	39,6	39,0	39,6	41,6	42,8	46,1	45,8
linnuliha	14,4	15,0	13,7	12,5	11,5	13,3	15,3
lambaliha	0,4	0,3	0,4	0,5	0,6	0,5	0,8
Import	46,5	41,9	46,1	50,7	49,9	55,7	56,1
KASUTAMINE							
Eksport	24,9	20,5	20,7	25,1	24,2	33,5	40,8
Tarbimine kokku	91,1	93,9	94,5	94,5	95,6	101,4	93,7
sh kasutatud loomade ja lindude söödaks	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
loomulik kadu liha termilisel töötlemisel ja hoidmisel	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
toiduna tarbimine	91,0	93,8	94,4	94,4	95,5	101,3	93,7
Varude muutus	0,6	-1,2	0,6	3,5	3,5	-1,3	0,0

* esialgne

Allikad: SA, Põllumajandusministeerium, EKI

Liha tootmise mahu kasv, teisalt aga tarbimise vähenemine kasvatasid 2009. aastal siseturu liha-ga isevarustatuse taseme 84%-ni (2008.a 77%). Aastaga suurenes isevarustus 7%-punkti võrra. Kodumaine lihatoodang kattis siseturu vajadused viimati 1993. aastal. Alates 1994. aastast on lihatootmine Eestis väiksem siseturu vajadusest ning puudujääk on kaetud impordiga. 2000. aastast alates on isevarustatuse tase taas tõusul. Aasta-aastalt suurenev elusloomade eksport hoiab aga endiselt liha impordimahu suurena.

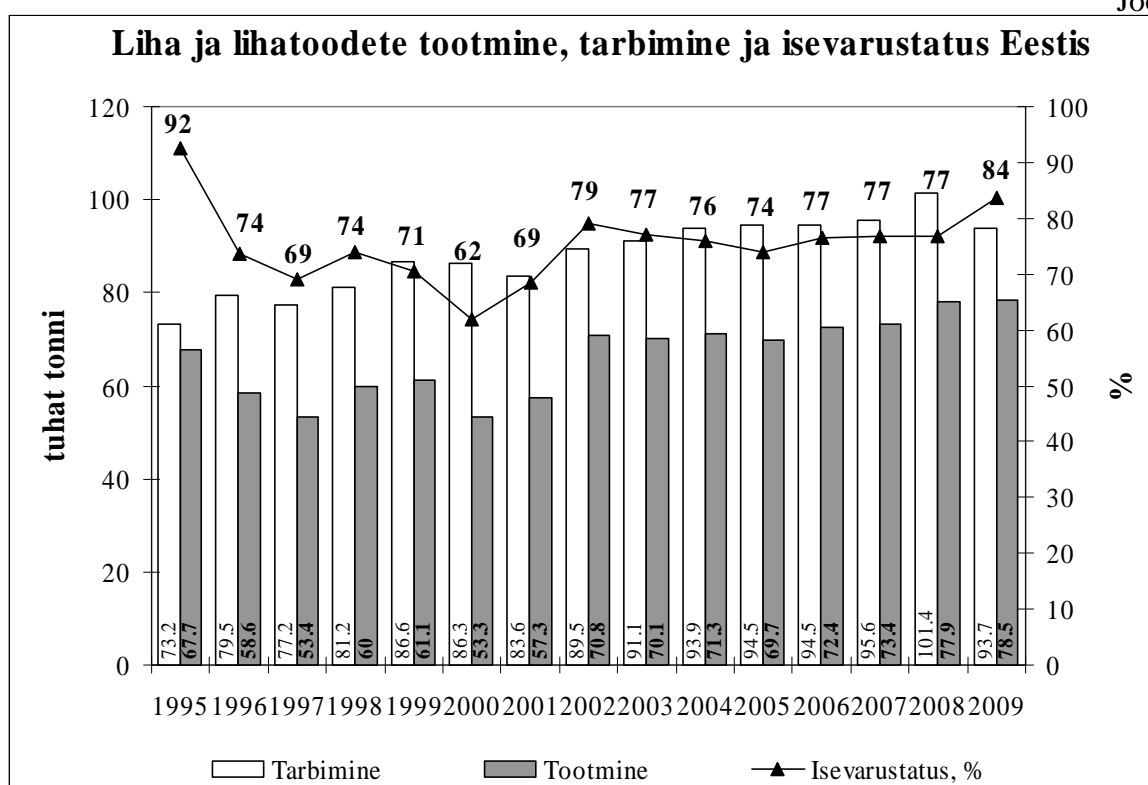
Tabel 2

Siseturu isevarustatuse tase Eestis (tuh tonni)

	2008			2009			Muutus %- punkti
	Siseturu vajadus	Toodang	Isevarus- tatuse tase (%)	Siseturu vajadus	Toodang	Isevarus- tatuse tase (%)	
Veiseliha	18,5	15,4	83,2	17,0	14,4	84,7	+1,5
Sealiha	50,3	46,1	91,7	44,6	45,8	102,7	+11,0
Linnuliha	26,0	13,3	51,2	28,6	15,3	53,5	+2,3
Kokku	101,4	77,9	76,8	93,7	78,5	83,8	+5,9

Allikas: EKI

Joonis 1

Seakasvatus

Statistikaameti andmetel oli 2008. aasta lõpuks Eestis 364,9 tuhat siga. 2009. aasta lõppedes loendati sigu kokku 364,0 tuhat. Seega sigade arvukus vähenes aastaga 0,9 tuhande pea võrra ehk 0,2%. Põrsaste sündivus oli 2009. aastal 10,0 tuhande looma võrra ehk 1,4% suurem kui 2008. aastal. Aastatel 2006-2007 suurenes põrsaste sündivus kiiresti. Sel ajavahemikul sündis aastas 20-30 tuhat põrsast enam kui varasematel aastatel. 2008. aastal, mil põrsaid sündis 6,7 tuhat enam kui 2007. aastal, aeglustus põrsaste sündivuse kasv ligi 5 korda. 2009. aasta näitajate põhjal võib oodata 2010. aastal sealiha tootmise kasvu hoogustumist. Samas on 2010. aasta esimese kolme kuu andmed näidanud, et elussigade väljavedu Venemaale kasvab.

Tabel 3

Loomade arv ja juurdesünd aastatel 1998 – 2009 (tuh tk)

Aasta	Loomade ja lindude arv aasta alguseks					Loomade ja lindude juurdesünd aastas			
	Veised	sh lehmad	Sead	Lambad	Linnud	Vasikad	Pörsad	Talled	Linnud
2010	235,0	95,8	364,0	90,9	1795,8	x	x	x	x
2009	237,9	100,4	364,9	81,8	1757,3	102,7	724,4
2008	240,5	103,0	379,0	76,4	1477,6	104,2	714,4
2007	244,8	108,4	345,8	62,7	1638,7	103,7	707,7	51,4	7728,4
2006	249,5	112,8	346,5	49,6	1878,7	106,6	677,2	44,3	7966,3
2005	249,8	116,5	340,1	41,7	2183,0	101,9	655,4	33,3	8053,9
2004	257,2	116,8	344,6	34,3	1945,2	109,7	653,6	29,4	9695,3
2003	253,9	115,6	340,8	33,8	2096,3	110,2	662,4	27,5	8604,4
2002	260,5	128,6	345,0	32,4	2294,9	114,3	645,0	22,0	7283,9
2001	252,8	131,0	300,2	32,2	2366,4	117,0	634,1	16,7	5767,2
2000	267,3	138,4	285,7	32,2	2461,8	113,6	528,6	18,4	5457,8
1999	307,5	158,6	326,4	30,8	2635,7	141,3	493,9	22,1	4474,6
1998	325,6	167,7	306,3	35,6	2602,0	145,8	557,4	17,6	5008,8

Allikas: SA

Tapasigade eluskaalu kogumass oli 2009. aastal 63,8 tuhat tonni, mis oli 1,6% ehk 0,5 tuhande tonni võrra väiksem kui 2008. aastal. 2009. aastal toodeti Eestis sellest esialgsetel hinnangutel sealiha 45,8 tuhat tonni, mis jäi enam-vähem aasta varasemale tasemele (tabel 1). Liha kogutoodangust moodustas sealiha 58%, aastaga kahanes sealiha osakaal kogutoodangus 1%-punkti võrra.

Majanduslangus, millega on kaasnenud tööpuuduse järsk kasv ning üldine sissetulekute vähenemine, on muutnud tarbijaskonna alalhoidlikumaks, tarbimist on piiratud, muutunud on ka ostueelistused. Liha ja lihatoodete tarbimine on seeläbi vähenenud. Kuigi sealiha on endiselt kõige tarbitum lihaliik Eestis, vähenes aastaga selle tarbimine esialgsetel andmetel 11%.

Tabel 4

Tapaloomade ja -lindude eluskaal 2004 – 2009 (tuh t)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2009/2008	
							+/- tuh t	+/- %
Veised	30,9	27,2	30,1	29,7	27,0	25,2	-1,8	-6,7
Sead	56,7	54,9	57,8	59,6	64,3	63,8	-0,5	-0,8
Lambad, kitsed	0,7	0,8	1,0	1,4	1,8	1,7	-0,1	-5,6
Linnud	20,7	19,3	17,5	16,1	18,2	20,9	2,7	14,8
Kokku	109,2	102,3	106,5	106,8	111,3	111,6	0,3	0,3

Allikas: SA

Tabel 5

Loomade realiseerimine ja tapaloomade keskmine kaal aastatel 1999 – 2009

Aasta	Tapale viidud loomade ja lindude arv (tuh tk)				Ühe tapalooma keskmine kaal (kg)			
	Veis	Siga	Lammas	Lind	Veis		Siga	
					elus- kaal	lihakeha	eluskaal	lihakeha
2009*	63,5	580,0	41,8	10460,0	397	238	110	80
2008	68,2	585,9	42,1	8562,7	395	237	110	79
2007	74,2	554,2	33,9	7677,4	396	236	108	79
2006	75,6	538,1	26,5	8114,4	398	235	107	78
2005	71,8	513,1	18,3	8478,2	380	222	107	78
2004	86,2	538,2	18,1	9497,9	359	211	105	77
2003	76,8	543,1	20,3	8940,8	364	216	106	76
2002	92,7	545,4	17,3	7487,6	379	217	103	76
2001	85,5	454,9	13,8	5865,2	353	214	104	77
2000	107,0	419,2	14,9	4755,8	317	194	102	76
1999	154,2	445,9	18,3	4889,7	300	195	100	74

* 2009.a. tapaloomade arv hinnanguline

Allikas: SA

Tabel 6

Veiste ja sigade kokkuost lihatööstuses aastatel 1999 – 2009

Aasta	Sead				Veised			
	Kokku- ost (tuh tk)	Liha kaal (t)	I kat rupskid (t)	Keskm hind (kr/kg)	Kokku- ost (tuh tk)	Liha kaal (t)	I kat rupskid (t)	Keskm hind (kr/kg)
2009	352,1	28127	865	24.98	38,1	9079	286	25.85
2008	406,8	32074	992	25.96	40,0	9492	302	25.23
2007	366,0	29001	855	23.29	42,1	9920	343	23.03
2006	340,7	26716	781	23.18	41,5	9754	320	23.88
2005	346,6	26946	798	22.48	41,7	9271	315	23.11
2004	328,7	25213	693	18.79	48,5	10249	367	21.79
2003	324,4	24794	645	18.44	43,2	9333	370	20.36
2002	287,4	21851	685	22.64	40,4	8767	306	22.91
2001	215,2	16478	701	24.94	33,1	7079	397	26.28
2000	205,6	15525	770	22.80	36,5	7076	447	17.70
1999	183,5	13645	805	16.80	51,2	10006	648	16.18

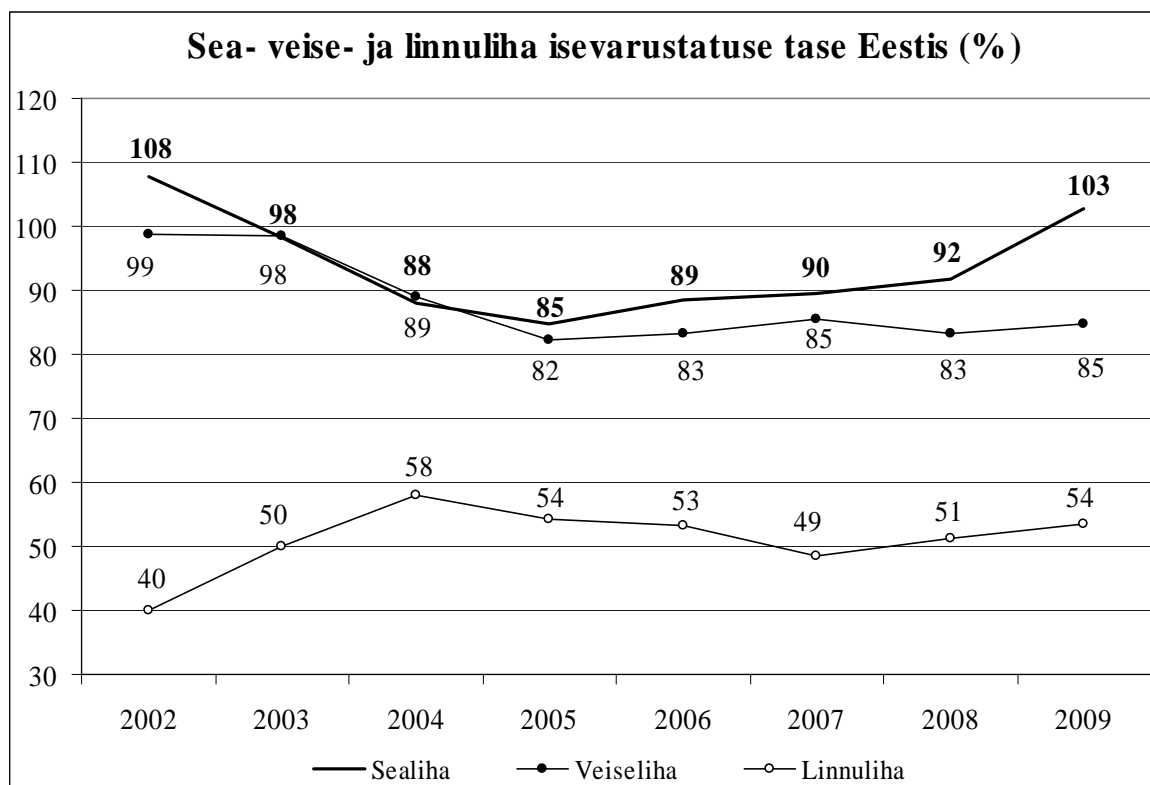
Allikas: SA

Tapamajad ostsid 2009. aastal kokku 352,1 tuhat siga, mis 2008. aastaga võrreldes oli 54,7 tuhande võrra vähem (tabel 6). 2006. aasta aprillisündmuste järel katkenud otsene kaubavahetus Venemaa äripartneritega oli 2009. aastaks taastunud ning järjest kasvav elussigade väljavedu pärssis sigade kokkuostu kasvu kohalikes tapamajades, hoides ühtlasi ka sigade kokkuostuhinna

suhteliselt kõrge. Sigade kokkuost tapakaalus vähenes 2009. aastal 2008. aastaga võrreldes 12,3% (2009.a 28,1 tuh t, 2008.a 32,1 tuh t). Kokkuostetud sigade arvu kahanemist ei kompenseerinud ka lihakeha keskmise kaalu kasv, mis suurenes 2009. aastal 2008. aastaga võrreldes 1 kg võrra. Kolme suurema tapamaja summeeritud osakaal kogu sigade kokkuostus oli 2009. aastal 90,0% (2008.a. 84,4%).

Sealihaga isevarustatuse tase oli Eestis 2009. aastal 102,7% (2008.a 91,7%). Isevarustatuse kõrge taseme tagas tarbimise langus.

Joonis 2

Veisekasvatus

Veiste arv, mis on Eestis vähenenud alates 2005. aastast, kahanes ka 2009. aastal. Kui 2008. aasta 31. detsembri seisuga oli Eestis 237,9 tuhat veist, kellest 100,5 tuhat olid lehmad, siis 2009. aasta lõpuks oli Eestis veiseid 235,0 tuhat, neist 95,8 tuhat olid lehmad. Viimase aastaga vähenes veiste arv 1,7% ehk 2 900 pea võrra (tabel 3). Veiste arvu vähendas piimalehmade arvukuse vähenemine, mis aastaga kahanes 4 600 looma võrra ehk 4,6%.

Tapaveiste eluskaalu kogumass oli 2009. aastal 25,2 tuhat tonni. 2008. aastaga võrreldes vähenes tapaveiste eluskaal 1,8 tuhande tonni võrra ehk 6,5%. Hinnanguliselt vähenes mullu tapale viidud veiste arv, kuid nende keskmine kaal püsis tunamullusel tasemel (tabelid 4 ja 5). Liha kogutoodangust moodustas veiseliha 2009. aastal 18,3%. Aastaga kahanes veiseliha osakaal kogutoodangus 1,5%-punkti võrra.

Veiseliha tootmise vähenemine on otseselt seotud veiste kokkuostukoguste kahanemisega. Veiste kokkuost on vähenenud kahel järjestikusel aastal ning on mõjutatud aasta-aastalt suurenenud elusveiste ekspordist. Tapamajad ostsid 2009. aastal kokku 38,1 tuhat veist, mis oli 4,7% ehk

1 900 isendit vähem kui 2008. aastal. Kokkuostetud veistest toodeti eelmisel aastal 413 tonni võrra ehk 4,4% vähem liha kui 2008. aastal (tabel 6). 2004. aastaga võrreldes, mil veiste kokkuost oli viimase kümne aasta suurim, osteti eelmisel aastal 10,4 tuhat looma vähem ehk viie aastaga on veiste kokkuost kahanenud enam kui viiendiku jagu (21,4%). Kuna tapaloomade keskmine kaal on samal ajal tõusnud, siis liha tootmine vähenes samal ajal 11,4% ehk 1,2 tuhande tonni võrra. Kolme suurema tapamaja summeeritud veiste kokkuostukogused moodustasid 2009. aastal 74% kogu kokku ostetud veiste kogusest (2008.a 68%). Kokkuostetud veiseliha keskmine hind oli SA andmetel 2009. aastal 25.85 kr/kg, mis oli 2,5% kõrgem kui 2008. aastal (2008.a 25.23 kr/kg).

Veiseliha siseturu vajadusest kaeti mullu kodumaise toorainega 85%. Kuna koos tootmismahu vähenemisega vähenes ka tarbimine, siis suurenes isevarustatuse tase viimase aastaga 2%-punkti võrra. Elussigade ekspordi kõrval kogub üha enam hoogu ka elusveiste väljavedu. 2009. aastal eksporditi elusveiseid Eestist ligi 30% enam kui aasta varem. Viie aastaga on aga nende väljavedu kasvanud 2,6 korda. Veiseliha eksporditi 2009. aastal 39% vähem kui aasta tagasi.

Lambakasvatus

Alates 2000. aastast on lammaste arv Eestis suurenenud ning kasv jätkus ka 2009. aastal. 2009. aasta 31. detsembri seisuga oli SA andmetel Eestimaal 90,9 tuhat lammast ja kitse, seda oli 11,1% ehk 9,1 tuhat pead enam kui aasta tagasi. Esialgsel andmetel toodeti 2009. aastal lambaliha 800 tonni, mis oli ligi 60% enam kui 2008. aastal. Eesti kogu lihatoodangust moodustas lambaliha 2009. aastal 1,0%. Vaatamata sellele, et Eestis on piisavalt piirkondi, mis on sobilikud vaid lambakasvatusega tegelemiseks ning tallelihale peaks leiduma piisavalt turgu ka Euroopa Liidus, edeneb lambakasvatus visalt. Endiselt on lahendamata on lammaste kokkuostuga seonduvad probleemid. Napib tapamaju, kes lambaid kokku ostaks. Selle üheks põhjuseks võib tuua ka asjaolu, et Eesti tarbijaskonnal pole välja kujunenud traditsiooni lambaliha tarbimise osas ning talleliha jaehinda peetakse, eriti praeguses majandussituatsioonis, liiga kõrgeks.

Tabel 7

Lammaste kokkuost 2007 – 2009. aastal

Aasta	Kokkuost (tuh tk)	Liha kaal (t)	Lihakeha keskm kaal (kg)	Keskmine hind (kr/kg)
2007	2,3	47,2	21	33.71
2008	2,7	51,9	19	34.66
2009	2,6	50,0	19	35.94

Allikas: SA

Lambakasvatuse arengu soodustamiseks on loodud riigi poolt terve rida toetusi-meetmeid, mis katavad tervet tootmisahelat kasvatamisest kuni turustamiseni. Kuid juba juurdunud tavade muutmine edeneb visalt.

Linnukasvatus

2009. aasta lõpuks oli Eestis SA andmetel 1,7 miljonit kodulindu. Aasta jooksul suurenes lindude arv 2,2% ehk 38,5 tuhande linnu võrra. Haiguspuhangute-eelse lindude arvu tasemeni jõudmiseks aga kulub tõenäoliselt veel mitu aastat, kuigi toodangu mahu osas on see tase taas saavutatud. 2009. aastal toodeti Eestis linnuliha esialgsete andmete järgi 15,3 tuhat tonni ehk 15,0% enam kui aasta varem (2008.a 13,3 tuh t). Eesti kogu lihatoodangust moodustas linnuliha 19,5%, selle osakaal suurenes viimase aastaga 2,4%-punkti võrra. Linnuliha tootmine on pärast 2005. ja 2006. aasta haiguspuhanguid ning linnugripi ohtu uuesti hoogustumas. Jaeturul käib aga endiselt äge võitlus tarbija soosingu pärast imporditud linnuliha ja kodumaise toodangu vahel. Linnuliha import kasvas 2009. aastal aasta varasemaga võrreldes 3,8%. Seejuures kasvas just kanaliha import, kalkunite ja hanede sissevedu, mida Eestis ei toodeta, kahanes.

Linnuliha siseturu tarbimismaht oli 2009. aastal 28,6 tuhat tonni ning selle osakaal liha kogutarbimises ulatus 31%-ni. 2008. aastaga võrreldes linnuliha tarbimine kasvas 10% (2008.a 26,0 tuh t). 2009. aastal kaeti Eesti siseturu vajadusest kodumaise linnulihaga 53% (2008.a 51%). Salmonelloosieelsel ajal suudeti siseturu vajadusest kodumaise toodanguga katta kuni 58%.

Lihatööstus

Veterinaar- ja Toiduameti andmetel oli Eestis 2009. aastal tegutsemisluba 113¹ lihakäitlemisettevõtetel. 66-s ettevõttes oli tapamaja, 42 tegeles lihalõikusega, 32-s üksuses valmistati lihavalmistisi ja 43-s lihatooteid. Aastaga on lihakäitlemisettevõtete arv vähenenud 5 ettevõtte võrra. Aasta lõpuks oli tegevus peatatud veel 8 liha käitlevas ettevõttes.

2009. aastal ostsid Eesti tapamajad kokku 9,1 tuhat tonni veiseliha ja 28,1 tuhat tonni sealaha, kogumahu 37,2 tuhat tonni. Veiseliha kokkuostukogus vähenes võrreldes aastatagusega 4,2% ning sealaha kogus 12,5%. Selle tulemusel oli liha kokkuostu kogumaht 2009. aastal 4 360 tonni võrra ehk 10,5% väiksem kui aasta varem. Eesti lihatööstused ostsid kokku 60% (2008.a 59%, 2007.a 57%) kohalikest tapale viidavatest veistest ning 61% (2008.a 69%, 2007.a 66%) tapaküpsetest sigadest. Kui veiseliha sektoris on kaubalisus aastatega suurenenud, siis sealihasektoris on see järjest vähenenud. Linnulihaga koos kasutati Eesti lihatööstusettevõtetes kodumaist toorainet kokku ligi 52 tuhat tonni, mis on ligi 6% vähem kui 2008. aastal. Värsket ja külmutatud liha ja subprodukte veeti Eestisse 2009. aastal kokku ligi 44 tuhat tonni, mida oli pea sama palju kui 2008. aastal (45 tuh t). Seega 54% Eesti lihatööstusettevõtetes kasutatavast lihast oli kodumaine (2008.a 55%, 2007.a 59%), 46% sissetoodud (2008.a 45%, 2007.a 41%). Koguseliselt kodumaise liha kasutamine lihatööstusettevõtetes vähenes, kahanes ka selle osakaal kasutatavas tooraines, mille üheks põhjuseks on aastaga kahekordistunud elussigade ja kolmandiku jagu kasvanud elusveiste väljavedu Eestist.

¹ Ettevõtete arvestus on erinevatel aadressidel asuvate tootmisüksuste loetelu. Seega on firmade arv nimetatust väiksem.

Tabel 8

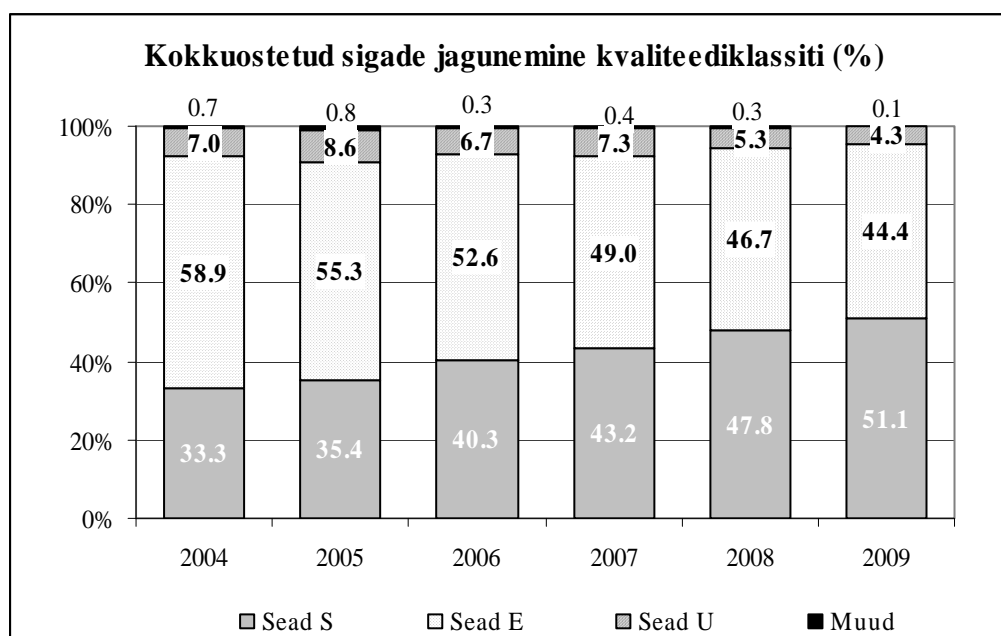
Liha kokkuost ja kodumaise tooraine kasutamine lihatööstusettevõtetes 2002 – 2009. aastal

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	kiirstatistika							
Kodumaine tooraine , tuh t								
Tapaloomade ja -lindude eluskaal	107,9	105,4	109,2	102,3	106,5	106,8	111,3	111,6
Liha toodang kokku lihakaalus	70,8	70,1	71,3	69,7	72,4	73,4	77,9	78,5
Veiseliha kokkuost	8,8	9,3	10,2	9,3	9,8	9,9	9,5	9,1
Sealiha kokkuost	21,9	24,8	25,2	26,9	26,7	29,0	32,1	28,1

Allikas: SA

Aastatega on kokkuostetud sigade liha kvaliteet Eestis järjepanu paranenud. Alates 2008. aastast on S-klassi sigade kokkuostukogus kolmes suuremas tapamajas olnud suurem kui E-klassi kuuluvate sigade kogus. Kui 2008. aastal hindasid spetsialistid kolme suurema tapamaja poolt

Joonis 3

Allikas: EKI

Tabel 9

Erinevate kvaliteediklasside osakaal sigade kokkuostus
(% kolme suurema tapamaja poolt kokkuostetud sigadest)

	2007	2008	2009				Aasta
			I kv	II kv	III kv	IV kv	
S	43,2	47,8	49,6	55,2	52,1	48,1	51,1
E	49,0	46,7	46,3	41,4	43,1	46,4	44,4
U	7,3	5,3	4,0	3,3	4,6	5,4	4,3
R	0,4	0,3	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1
O	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
P	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
SEUROP	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Allikas: EKI

kokkuostetud sigadest 48% S-klassi kuuluvaiks, siis 2009. aastal kuulus S-klassi juba üle poole kokkuostetud ja SEUROP-i järgi klassifitseeritud sigadest (51,1%). 44,4% kokkuostetud sigadest klassifitseeriti E-klassi (2008.a 47%) ja 4,3% U-klassi, R, O ja P lihaklassidesse langes väga väikene osa kokkuostetud sigadest (tabel 9). Emiste ja SEUROP-klassi nuumsigade summeeritud kokkuostust moodustasid emised 2009. aastal 3,5% (2008.a 2,3%, 2007.a 2,8%).

2009. aastal muutus mõnevõrra Eesti kolmes suuremas tapamajas kokkuostetud veiste struktuur. Suurima osakaalu veiste kokkuostust on läbi aastate moodustanud lehmad. 2009. aastal kasvas nende osatähtsus 2008. aastaga võrreldes 2%-punkti 56%-ni. Selle peamiseks põhjuseks oli 2009. aastal valitsenud madal piima kokkuostuhind, mis vähendas piimakarja pidamise kasumlikkust ning sundis nii mõnegi väikekarjapidaja tootmist lõpetama. Alla 2-aastaste pullide osakaal on aastati järjest vähenenud. 2009. aastal vähenes see aasta varasemaga võrreldes 4%-punkti kukkudes 31%-le. Mullikaid oli kokkuostetud veiste seas 2009. aastal 8%, härgasid 2% ja vanemaid pulle ligi 3%. Ka nende kvaliteediklasside osakaalud muutusid pisut eelmisel aastal.

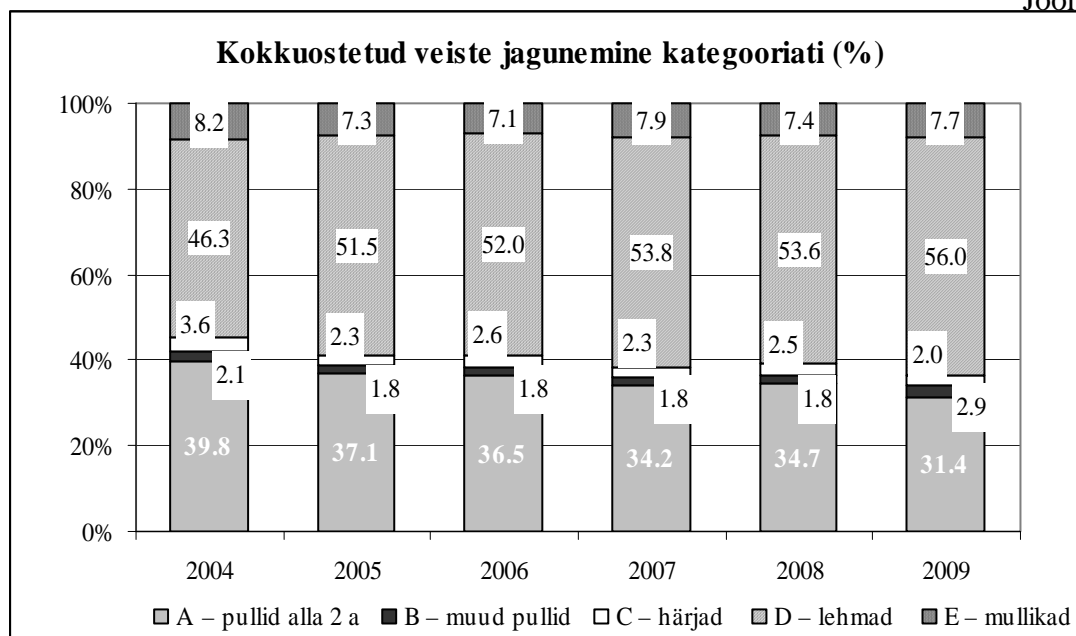
Tabel 10

Erinevate veise- ja vasikaliha kvaliteediklasside osakaal veiste kokkuostust
(% kolme suurema tapamaja poolt kokkuostetud veistest)

	2007	2008	2009				
			I kv	II kv	III kv	IV kv	Aasta
A – pullid alla 2 a	34,2	34,7	28,6	32,3	31,9	32,3	31,4
B – muud pullid	1,8	1,8	1,2	2,9	3,8	3,3	2,9
C – härjad	2,3	2,5	1,7	1,9	2,2	2,1	2,0
D – lehmad	53,8	53,6	61,5	54,5	55,2	53,8	56,0
E – mullikad	7,9	7,4	7,0	8,4	6,9	8,5	7,7
Veised kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Allikas: EKI

Joonis 4

Allikas: EKI

Lehmadest klassifitseeriti 2009. aastal 35% P2-klassi (2008.a 33%), 21% P1 (19%), 15% nii O3 kui ka P3-klassi, ülejäänuid oli märgatavalt vähem. A-kategooria veistest klassifitseeriti 36% P2-klassi (2008.a 36%), 23% O2 (32%) ja 22% P1-klassi (25%), teisi oli oluliselt vähem. Ka E-kategooria mullikastest klassifitseeriti suurem osa P2-klassi (43%, 2008.a 40%), O3-klassi osakaal oli 17% (20%), P3 14% (17%) ja O2 13% (12%).

Kuigi tööstustoodangu aastastatistika avaldatakse suure ajalise nihkega, võib majandusolukorra arengut jälgides eeldada, et majanduse jahtumine on mõjutanud ka lihatööstuste valmistoodangu struktuuri. Kui viimastel aastatel toodeti rohkem hinnalt kallimaid maitsestatud pooltooteid, täissuitsuvorste ja suitsulihatooteid ning vähenes keedu- ja poolsuitsuvorstide tootmismahud, siis 2009. aastal ilmselt see trend muutus. Pingestunud tööturg ning vähenenud sissetulekud on sundinud tarbijaskonda vähendama kõrgemasse hinnaklassi kuuluvate maitsestatud ja pakendatud pooltoodete ja suitsulihatoodete ostmisest. Enam leidsid 2009. aastal turgu tõenäoliselt odavamad lihatooted (hakkliha, keeduvorstid, ka viinerid). Vorstitoodete ja linnuliha ekspordi suurenemine 2009. aastal annab põhjust eeldada, et ka nende tootegruppide tootmismahud mullu suurenesid.

Tabel 11

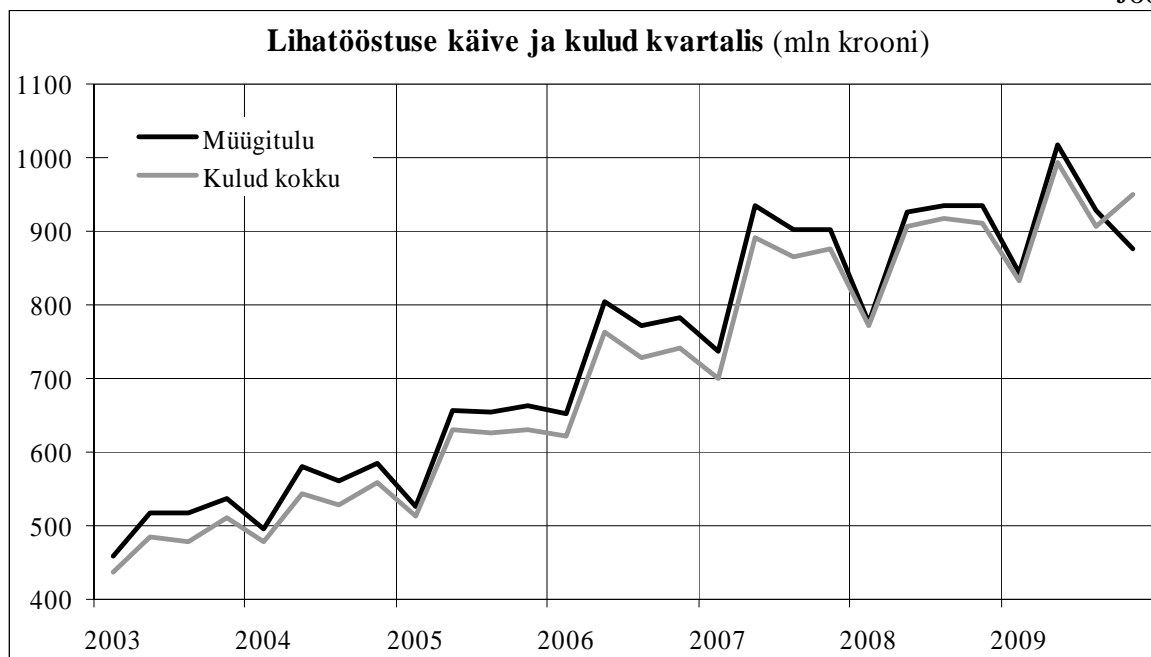
Lihatoodete valmistamine lihatööstusettevõtetes 2003 - 2009.a (tuh t)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008	2009
							kiirstatistika	
Liha (ka I kat subproduktid)	47,2	49,5	45,6	48,3	45,7	45,0	42,6	38,9
sh veiseliha	10,0	10,3	9,7	9,7	9,6	7,2
sealiha	30,2	30,7	30,4	33,7	32,3	32,8
muu liha	7,0	8,5	5,5	4,9	3,8
Vorstitooted	38,7	37,5	34,2	35,1	32,4	33,6	30,9	32,8
sh keeduvorstid	14,1	11,3	9,8	9,6	8,8	10,2
sardellid	4,5	4,8	4,2	4,3	3,7	3,6
viinerid	8,6	9,1	9,1	10,0	8,8	9,1
poolsuitsuvorstid	7,5	7,9	6,9	6,9	6,3	5,5
täissuitsuvorstid	0,7	0,8	0,8	0,8	1,2	1,1
maksavorstid	0,8	0,9	1,0	1,1	1,0	1,0
verivorstid	1,5	1,6	1,4	1,4	1,3	1,3
muud vorstitooted	1,0	1,0	1,0	1,0	1,3	1,8
Termiliselt töötlemata naturaalsed pooltooted lihast	16,6	22,6	27,5	36,9	32,4	32,9
Termiliselt töödeldud tooted lihast	4,3	4,8	5,6	7,2	9,1	9,6
Pasteet	1,2	2,0	0,4	0,2	0,3	0,4
Suitsulihatooted	7,6	8,6	8,9	9,8	10,1	9,0	8,6	8,1
Lihakonservid	0,1	0,8	1,3	0,8	.	.	1,0	1,0

Allikas: SA

Kui majanduse tempoka arengu aastatel suurenes Eesti lihatööstuse müügitulu enam kui 10% aastas (2008.a +15,3%, 2007.a +8,8%, 2006.a +13,5%, 2005.a +16,0%), siis 2009. aastal lihatööstuse müügitulu kasvas 2,6%. Kokku teenisid Eesti lihatööstused 2009. aastal 3,7 mld krooni müügitulu (2008.a 3,6 mld). Käive langes suurel määral siseturumüügi vähenemise tulemusel, tarbijaskonna nõudluse muutumisele vastu tulles pöörati enam tähelepanu odavamate toodete tootmisele.

Joonis 5

Allikas: SA

Kui varasematel aastatel on koos kiire müügitulu suurenemisega kasvanud enam-vähem samas proportsioonis ka lihatööstuse kulud, siis alates 2007. aastast on kulud kasvanud tuludest märksa kiiremini ning lihatööstuse kogukasum on hakanud vähenema. Kui 2007. aastal vähenes see vaid 1,9%, siis 2008. aastal juba enam kui kolmandiku võrra. Majanduslanguse tingimustes kasvas 2009. aastal lihatööstuste müügitulu 2,6%. Ettevõtete tootmiskulud suurenesid aastaga 5,1%. Kuna ettevõtete kogukulud olid suuremad kui müügitulud, siis lõppes esialgsete andmete alusel 2009. aasta juba kahjumis. Lihatööstuse kogukulud olid 2009. aastal esialgsetel andmetel 3,68 mld krooni ning müügitulu 3,66 mld krooni. Kulude vähenemist pidurdasid nii tööjõukulude jätkuvalt suhteliselt kõrge tase, riigi maksupoliitikast tulenenud maksukulu suurenemine ning kütuse ja energia hindade tõus.

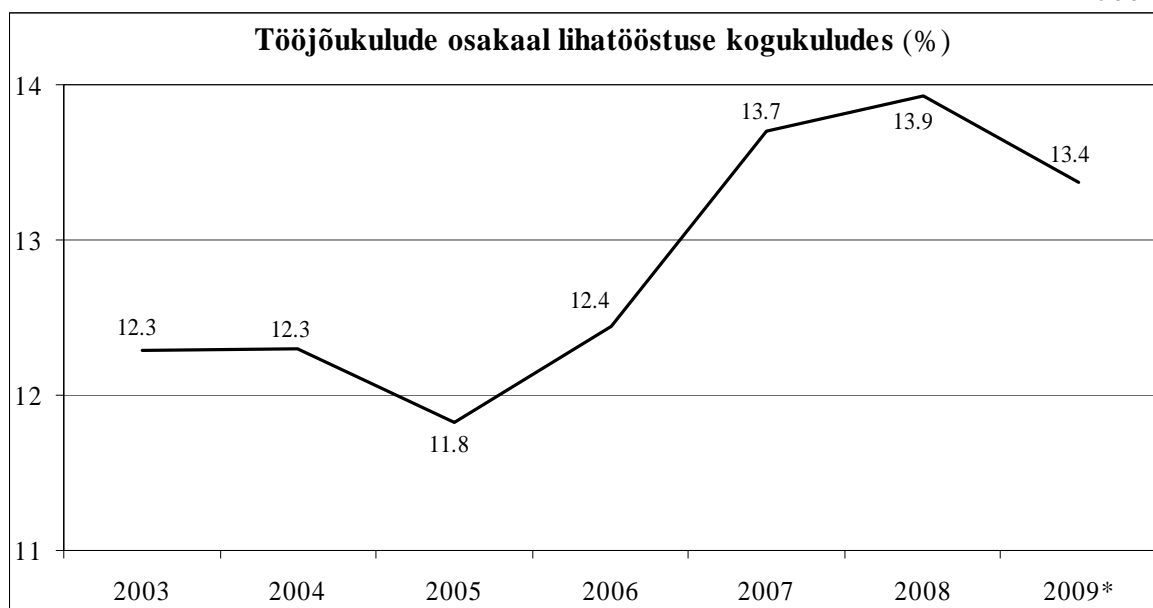
Lihatööstusettevõtetes kasvas töötajate arv 2009. aastal tunamullusega võrreldes 6,0%, tööjõukulud kasvasid 1,2% aasta varasemaga võrreldes. Seejuures tuleb märkida, et ettevõtetele töid täiendavaid kulusi tööjõule ka töötajate koondamised ning töötuskindlustusmaksed tõus. Keskmine brutopalk jäi lihatööstusettevõtetes 2009. aastal pea 2008. aasta tasemele, tõustes siiski 0,8%. Tööjõukulude osakaal lihatööstuse kogukuludes langes 2008. aasta 13,9%-lt 13,4%-le 2009. aastal (2007.a 13,7%, 2006.a 12,4%). Kokku töötas Eesti lihatööstuses 2009. aastal 2 978 inimest (2008.a 2 810).

Joonis 6

Allikas: SA

Joonis 7

Allikas: SA

2009. aastal oli Eesti lihatööstusettevõtete kogukahjum kokku 18,4 mln krooni. Aastatel 2004-2006 kasvas lihatööstuse kogukasum jõudsalt. Alates 2007. aastast on kogukasum vähenenud. Kui esialgu oli langus väike (-1,9%), siis 2008. aastal kahanes kasum juba enam kui kolmandiku jagu (-33,7%) võrreldes eelneva aastaga ning 2009. aasta lõppes kogukahjumiga.

Lihatööstus tootis ka lisandväärtust 2009. aastal 14,1% vähem kui aasta varem. Kui aastatel 2000-2007 lisandväärtus aasta-aastalt suurenes, siis alates 2007. aastast on toodetud lisandväärtus järjest kahanenud. 2007. aastal toodeti lihatööstuses lisandväärtust 753,6 mln krooni, 2009. aastal langes see aga 474,0 mln kroonile. Lisandväärtust on kahandanud tööjõukulu kasv, aga ka majanduslangusest tulenenud tarbijaskonna nõudluse muutumisest tingitud toodangu struktuuri muutused.

Tabel 12

Lihatööstuse majandusnäitajad (mln krooni)

	Aastastatistika*					Lühiajastatistika*					
	2004	2005	2006	2007	2008	2008*	2009*	I kv 2009	II kv 2009	III kv 2009	IV kv 2009
Müügitulu	2 335	2 709	3 074	3 345	3 855	3 571	3664	843	1016	928	877
Ekspordi osakaal käibes, %	12.3	12.7	13.5	11.3	13.3
Kulud kokku	2 238	2 601	2 951	3 224	3 775	3 505	3683	834	994	906	949
sh tööjõukulud	275	308	367	442	526	487	492	124	131	120	118
Tööjõukulude osakaal kogukuludes, %	12.3	11.8	12.4	13.7	13.9	13.9	13.4	14.8	13.1	13.3	12.4
Kogukasum (-kahjum)	97	108	124	121	81	65	-18	9	22	23	-73
Lisandväärtus	452	516	605	683	742	552	474	133	153	143	45
Investeeringud põhivarasse	163	173	159	231	359	327	115	14	34	39	29
Müügitulu kasv, %**	6.8	16.0	13.5	8.8	15.3	2.8	2.6	8.7	9.8	-0.7	-6.2
Lisandväärtuse kasv, %**	0,2	14,2	17,3	12,9	8,5	-10,4	-14,1	12,1	7,8	1,3	-69,8
Kulude kasv, %**	8.1	16.2	13.5	9.3	17.1	5.2	5.1	8.2	9.7	-1.3	4.2
Tööjõukulude kasv, %**	8.1	11.7	19.4	20.3	19.1	2.5	1.2	8.8	6.9	-2.9	-7.1
Palgakasv, %**	10.5	8.8	13.1	14.0	16.1	2.6	0.8	8.7	6.9	-3.4	-7.8

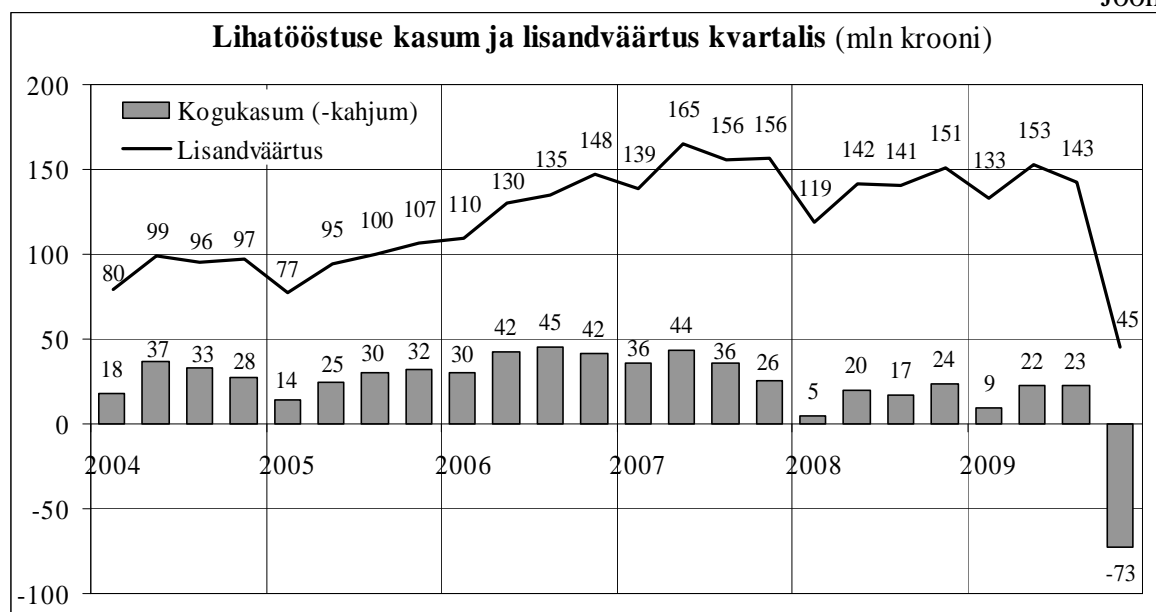
* Aastastatistika hõlmab kõik üle 20 töötajaga ettevõtted, 1-19 töötajaga ettevõtted on hõlmatud juhusliku valikuga. Andmed on laiendatud üldkogumile. Lühiajastatistika kogutakse kvartaalse küsitlusega ning hõlmab kõik 50 ja enama töötajaga ettevõtted, 1-49 töötajaga ettevõtted on hõlmatud juhusliku valikuga. Andmed on laiendatud üldkogumile. Võrreldavuse tagamiseks 2008 ja 2009 aasta vahel on 2008. aasta andmed esitatud ka lühiajastatistika kokkuvõtte põhjal.

** aastakasvud, kvartalite puhul on kasv arvatud eelmise aasta sama kvartali suhtes

...andmed puuduvad

Allikas: SA, EKI arvutused

Joonis 8

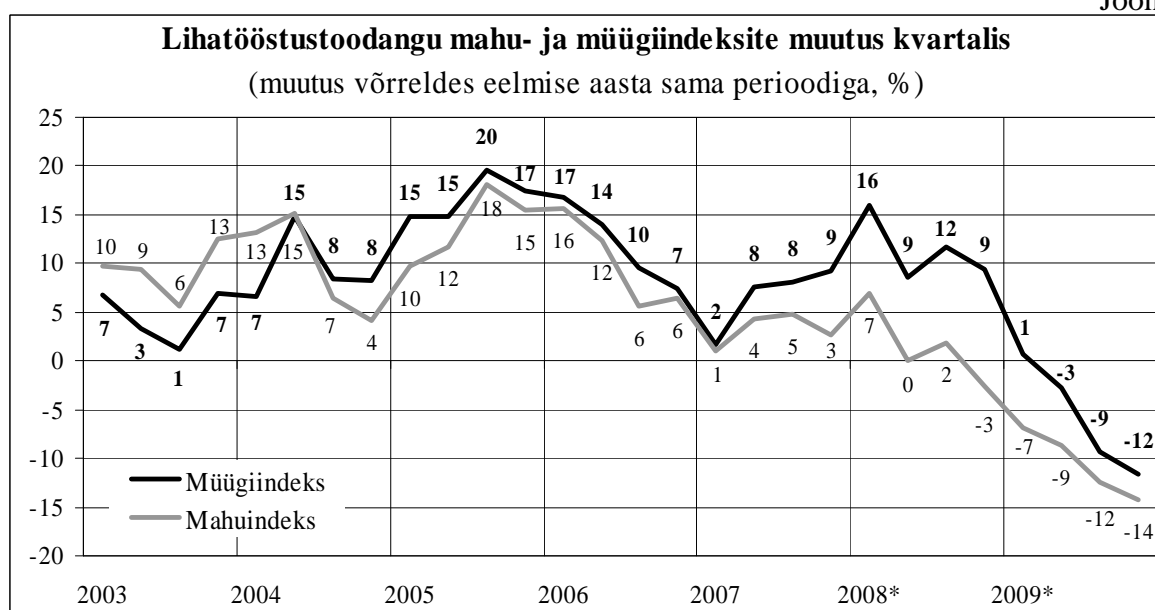

Allikas: SA

Lihatööstustoodangu mahuindeks kajastab lihatööstustoodangu tootmise mahu muutust püsivhindades võrreldes baasperiodiga ning müügiindeks müüdnud tööstustoodangu maksumuse muutust jooksevhindades võrreldes aastataguse perioodiga. 2009. aastal lihatööstuse toodangu maht vähenes võrreldes varasemate aastatega. Esialgsetel andmetel oli 2009. aasta lihatööstuse mahuindeks -10,6%, mis näitab, et eelmise aasta jooksul olid lihatööstusest müüdnud kogused ligi 11% väiksemad kui aasta varem. Lihatööstustoodangu müügiindeks ehk tööstustoodangu maksumus oli 2009. aastal aga 5,7% madalam aastatagusest. Seega lihatööstuse müügitulu vähenemisele oli mahulise müügi langusel oluliselt suurem mõju kui hinnalangusel.

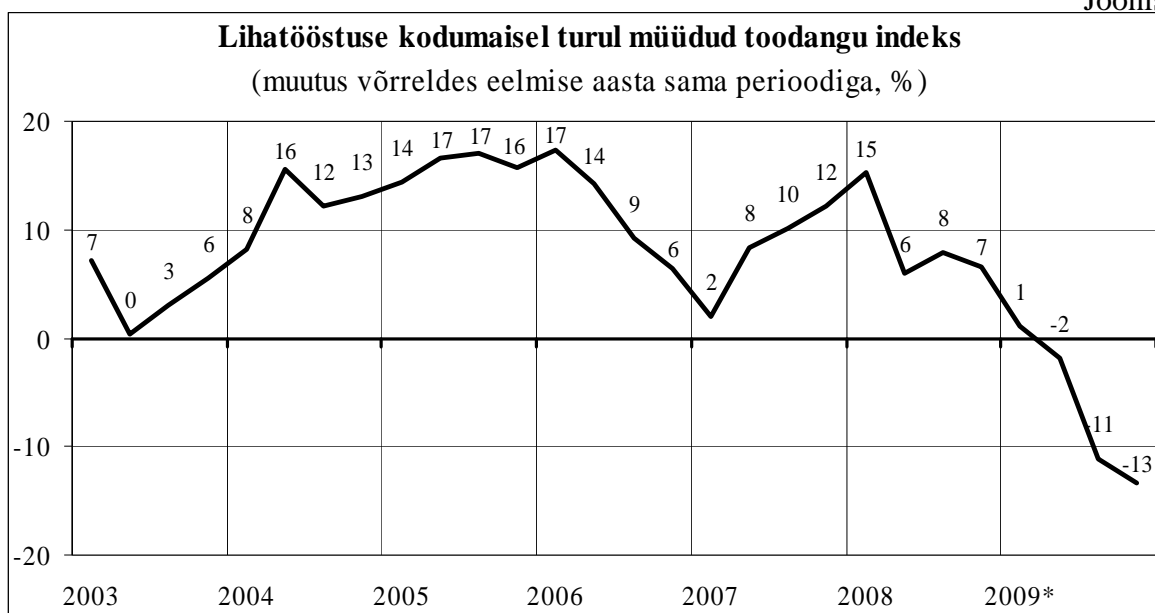
Eesti lihatööstuse toodangu müük koduturul 2009. aastal vähenes, eksporditurgudel jäi enam-vähem aasta varasemale tasemele. Ekspordiks müügikäive suurenes aastaga 0,7%, koduturul müük vähenes aga 6,3%.

Joonis 9

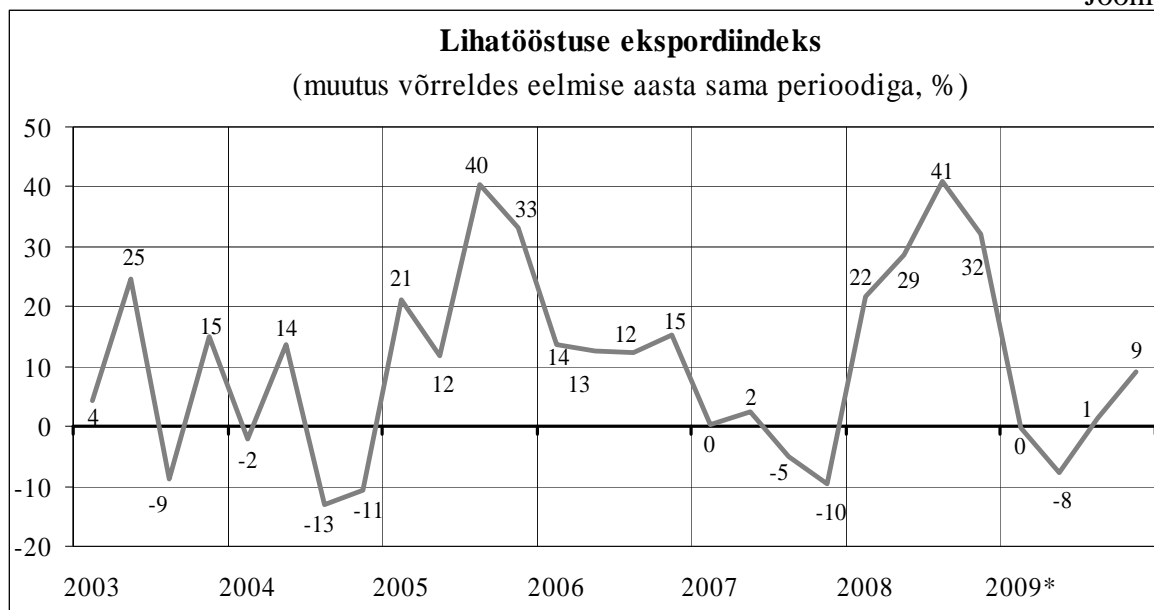

Allikas: SA

Joonis 10

Allikas: SA

Allikas: SA

Tabel 13

Lihatööstuse tootlikkuse näitajad

	Aastastatistika					Lühiajastatistika	
	2004	2005	2006	2007	2008	2008*	2009*
Tootlikkus töötaja kohta müügitulu alusel, tuh kr	864	977	1051	1081	1216	1270	1230
kasv %	8.7	13.1	7.6	2.9	12.5	19.1	-3.1
Tootlikkus töötaja kohta lisandväärtuse alusel, tuh kr	167	186	207	221	234	196	158
kasv %	1.8	11.4	11.3	6.8	5.9	-11.3	-19.4
Kogutootlikkus lisandväärtuse alusel, kr	0.20	0.20	0.21	0.21	0.20	0.16	0.13
kasv %	-9.1	0.0	5.0	0.0	-4.8	-23.8	-35.0
Töökulude tootlikkus lisandväärtuse alusel, kr	1.64	1.68	1.65	1.55	1.41	1.13	0.95
kasv %	-7.3	2.4	-1.8	-6.1	-9.0	-27.1	-32.6
Kogurentaablus (kasum/netokäive), %	4.1	4.0	4.0	3.6	2.1	1.8	-0.5

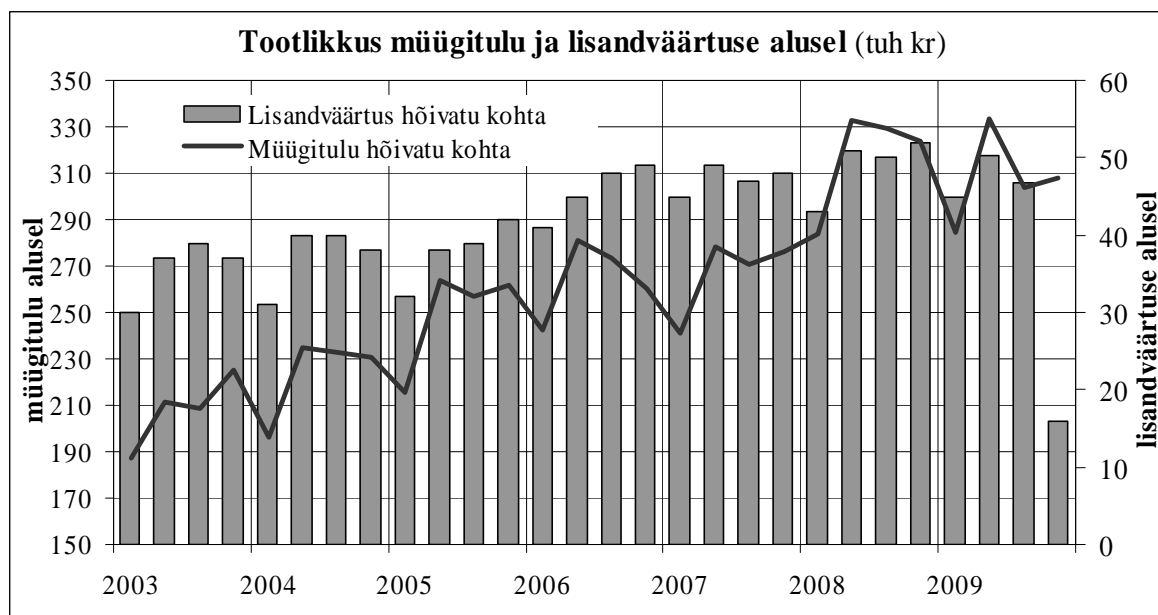
* Esialgsed andmed SA lühiajastatistika alusel, 2009/08. aasta kasvud on arvatatud kvartali andmete põhjal.

Allikas: SA

Lihatööstuse kogutootlikkus ja töökulude tootlikkus lisandväärtuse alusel vähenesid 2009. aastal jätkuvalt. Kogutootlikkus lisandväärtuse alusel on aasta varasemaga võrreldes vähenenud 2008. aastast alates. Kuigi 2008. aastal suurenes veel ettevõtete müügitulu, kasvasid sellest oluliselt kiiremini üldised kulud ja kulutused tööjõule, mis kokku vähendas tootlikkust lisandväärtuse alusel 2007. aastaga võrreldes 4,8%. 2009. aastal jätkus kogutootlikkuse vähenemine, mis eriti järsult kukkus viimases kvartalis. Töökulude tootlikkus lisandväärtuse alusel hakkas vähenema juba 2006. aastal, mil oli esimene tööjõukulude järsem tõus. Kasvas nii palk kui ka töötajate arv. Ent müügitulu ja kulud kasvasid veel ühel kiirusel. 2007. aastast alates on kulude kasv ületanud müügitulu kasvu. 2008. ja 2009. aastal kiirenes kulude kasv müügitulu kasvuga võrreldes veelgi. Kui

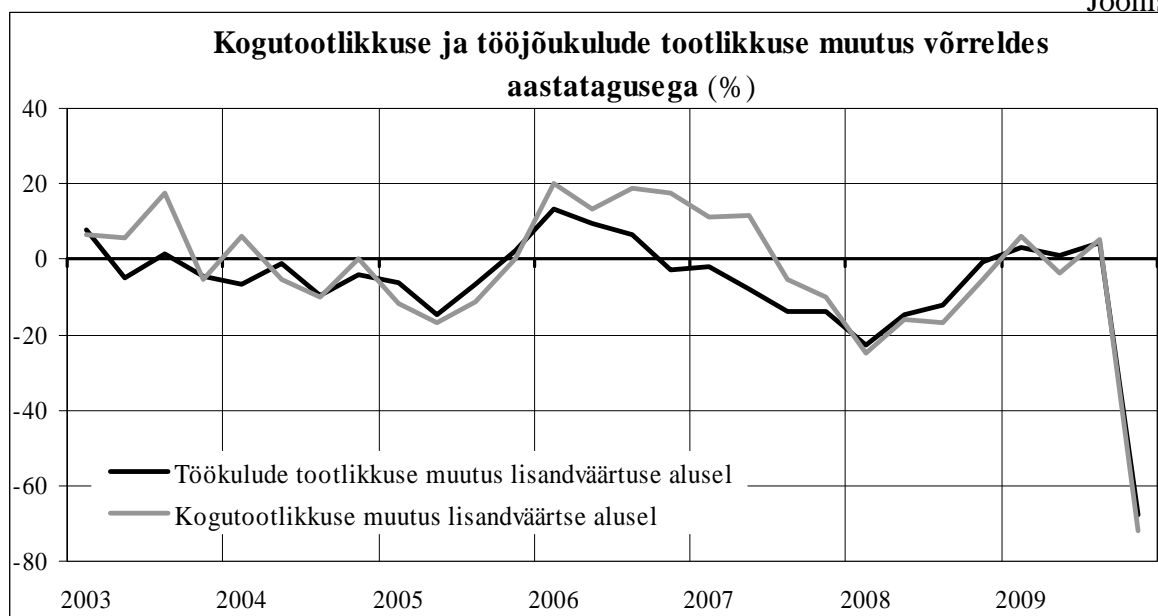
2008. aastal langes lihatööstuse kogurentaablus varasemate aastatega võrreldes üle kahe korra, ulatudes siiski veel 1,8%-ni, siis 2009. aasta esialgsel andmetel oli lihatööstuse kogurentaablus negatiivne (-0,5%). Vähenesid ka tööviljakus töötaja kohta nii müügitulu kui ka puhta lisandväärtuse alusel.

Joonis 12

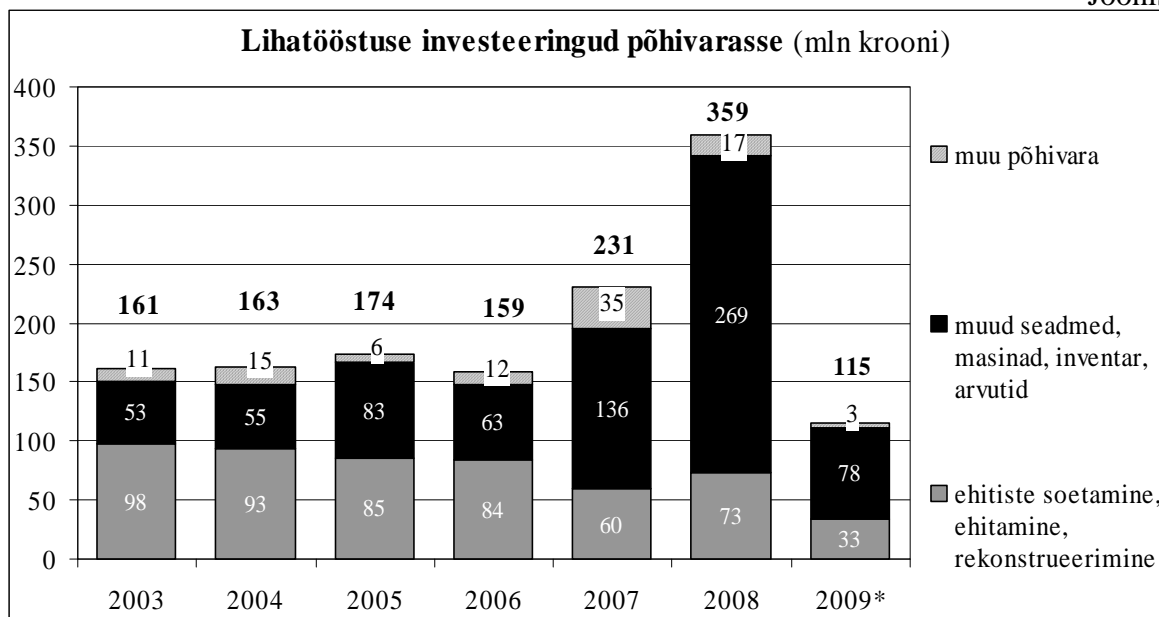
Allikas: SA

Joonis 13

Allikas: SA

Majanduslangus avaldas 2009. aastal tugevat survet ka lihatööstuses tehtud investeeringutele. Koguinvesteeringute maht oli esialgsel andmetel 115 mln krooni. Seega investeeriti lihatööstusse 65% vähem kui aasta varem. Investeeringuid piirati igas valdkonnas, kasvasid vaid arvuti-tele ja arvutisüsteemide uuendamiseks tehtud kulutused.

Allikas: SA

Hinnad

2007. aastal oli **sealihaturg** küll stabiilne, kuid tootjatele ebasoodsalt madalal püsinud kokkuostuhinnad sundisid aasta lõpus Euroopa Komisjoni rakendama täiendavaid meetmeid, mis kergendasid tootjate olukorda 2008. aasta märtsist alates, mil sigade kokkuostuhind hakkas tõusma. Hinnatõusu jagus kuni aasta viimase kvartalini. 2008. aasta lõpus hind langes uuesti ning 2009. aastat jääb **EL**-i sealihaturul iseloomustama alanenud hinnad ja kahanenud tapmiste arv, mis peegeldasid nõudluse langust nii EL-is kui ka väljaspool EL-i. Vaatamata sööda hindade mõningasele langusele avaldas nõrk nõudlus jätkuvalt survet sealihatootmise kasumlikkusele EL-is. 2008. aasta viimases kvartalis alanud kokkuostuhinna uus langus kestis 2009. aasta märtsini. 2009. aasta veebruarikuine keskmine sigade kokkuostuhind EL-is oli 20.88 kr/kg – viie kuuga kukkus kokkuostuhind 22,8% ning alanes taas 2008. aasta alguskuude tasemele. Märtsis hakkas kokkuostuhind uuesti tõusma, mõjutatuna suuresti sesoonsusest. Seekordne hinnatõus kestis septembrini, kuid 2008. aasta suvist hinnataset ei saavutatud. Sigade kokkuostuhind jäi 2009. aasta suvel jäi 6-7% madalamaks 2008. aasta suvisest kokkuostuhinnast. Septembrist alates hakkas kokkuostuhind uuesti langema. 2009. aasta detsembris oli EL-i keskmine kokkuostuhind 20.63 kr/kg, mis oli 8,9% ehk 2.02 kr/kg võrra madalam kui aasta tagasi.

E-klassi sigade EL-i keskmised kokkuostuhinnad kõikusid 2009. aastal 20-25 kr/kg vahel. I poolaastal oli EL-i E-klassi sigade keskmine kokkuostuhind 22.03 kr/kg. II poolaastal kujunes tulenevalt suvekuiste hinnatõusude ja aasta lõpu hinnalanguse surveks keskmiseks hinnaks 22.45 kr/kg. Aasta keskmine hind oli 22.24 kr/kg, mis oli 7,3% ehk 1.75 krooni kilo kohta vähem kui 2008. aastal.

Tabel 14

E-klassi sigade kokkuostuhinnad EL-is ja Eestis (kr/kg tapakaalus)

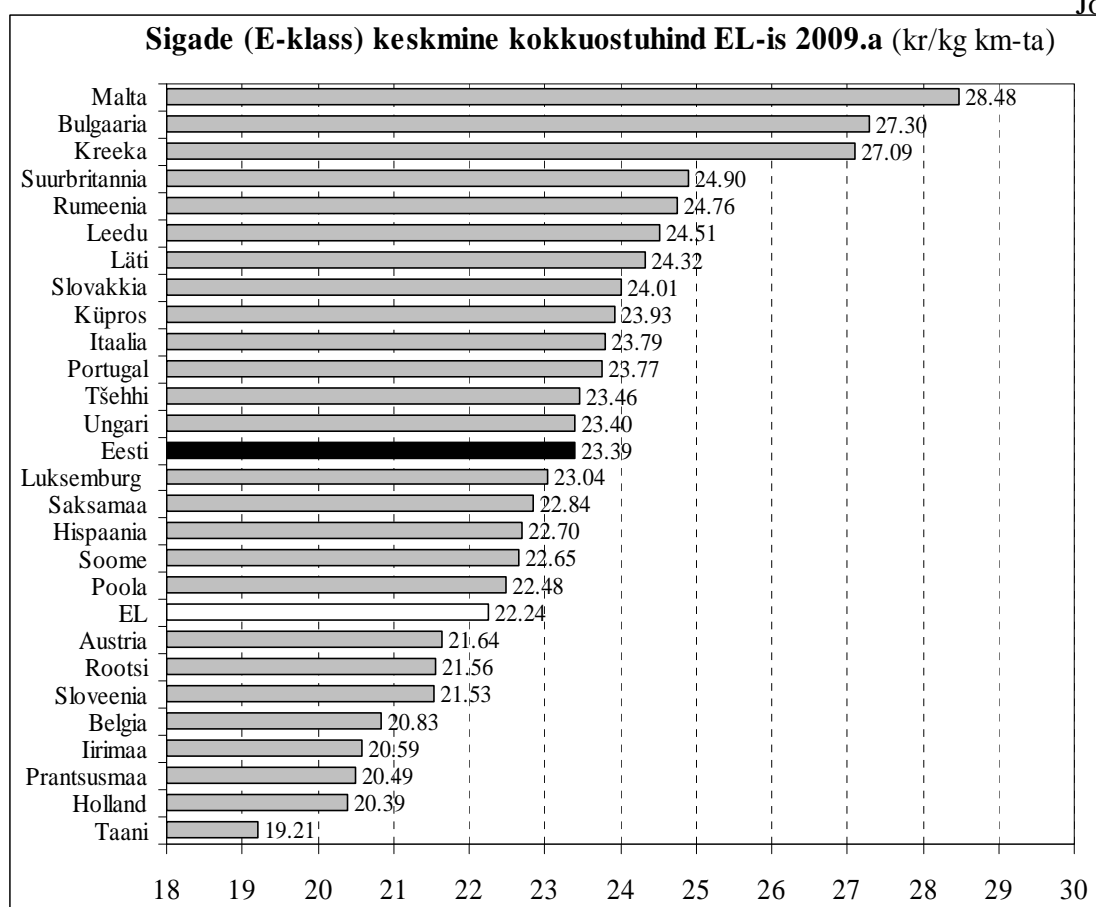
	2005	2006	2007	2008	2009	2010 I kv	2010 aprill
EL keskmine	21.76	22.74	21.16	23.99	22.24	20.91	20.78
Taani	19.09	20.08	18.42	20.43	19.21	17.74	18.84
Soome	21.58	20.82	21.63	23.50	22.65	21.66	21.66
Läti	22.86	24.07	23.32	26.72	24.32	20.80	20.90
Leedu	22.64	22.46	22.02	26.59	24.51	21.64	22.15
Rootsi	20.84	21.82	22.54	23.82	21.56	20.76	21.44
Eesti	21.37	21.86	22.21	24.32	23.39	21.83	21.72

Allikas: MLC, Euroopa Komisjon ja EKI

Eesti sigade kokkuostuhinda mõjutab eelkõige kokkuostuhinna tase Soomes ja Taanis, kust imporditakse kohalikule turule enam sealihha. Teisalt avaldab kohalikule kokkuostuhinnale survet ka hinnatase Lätis ja Venemaal, kuhu on suhteliselt lihtne soodsamat turuolukorda ära kasutades seakasvatajatel Eestist elussigu eksportida.

2009. aastal püsis sigade kokkuostuhind **Taanis** tublisti madalam Euroopa Liidu keskmisest hinnast. 2009. aasta alguses oli sigade kokkuostuhind seal 18.79 kr/kg, mis oli 12% kõrgem kui 2008. aasta alguses. Juulis kerkis hind küll sesoonsusest tulenevalt 21.00 kr/kg-ni, kuid aasta

Joonis 15

Allikas: Euroopa Komisjon

varasemat taset (23.25 kr/kg) 2009. aastal ei saavutatudki. Aasta lõpuks langes kokkuostuhind Taanis taas 17.75 kr/kg-ni, olles 10% madalam kui eelmisel aastavahetusel. Terve 2009. aasta jooksul püsis aga kokkuostuhind Taanis keskmiselt 14% madalam EL-i keskmisest kokkuostuhinnast.

Soomes oli 2009. aasta alguses kokkuostuhind Taani ja EL-i keskmisega võrreldes oluliselt kõrgem – 23.69 kr/kg, olles küll 1,7% madalam 2008. aasta detsembri hinnast, kuid püsis eelmise aasta algusega samal tasemel. Jaanuarikuine kokkuostuhind jäi ka kogu 2009. aasta kõrgeimaks. Siit alates hakkas keskmine sigade kokkuostuhind Soomes kuust-kuusse langema. Hinnale ei mõjunud ka suvine sesoonsus ning aasta lõpuks oli keskmine kokkuostuhind kukkunud 21.74 kr/kg-ni. 2009. aasta viimasel kuul oli kokkuostuhind 9,8% madalam 2008. aasta detsembri hinnast. Kui Taanis püsis sigade kokkuostuhind terve 2009. aasta Euroopa Liidu keskmisest madalam, siis Soomes oli see langusele vaatamata aasta esimestel ja viimastel kuudel kõrgem Euroopa Liidu keskmisest, suvekuudel püsis hind EL-i keskmisest madalam. Soomes oli aasta keskmine sigade kokkuostuhind 1,8% kõrgem ja Taanis 13,6% madalam Euroopa Liidu keskmisest hinnast.

Lätis, kuhu läbi aastate on Eestist elussigu veetud, oli sigade kokkuostuhind pea terve 2009. aasta jooksul mõnevõrra kõrgem Eesti kokkuostuhinnast. Kuid ka sealne hinnatase oli varasemate aastatega võrreldes 2009. aastal oluliselt madalam. Aasta keskmiseks kokkuostuhinnaks Lätis kujunes 24.32 kr/kg, mis oli 3,2% kõrgem kui Eestis ning 9,4% kõrgem EL-i vastavast hinnast.

Tabel 15

Sigade kaalutud keskmised kokkuostuhinnad Eestis 2009.a
(kr/kg käibemaksuta tapakaalus, jahutatud EL standardiga* lihakehad)

	2008 keskm	2009 jaan	2009 juuli	2009 aug	2009 sept	2009 okt	2009 nov	2009 dets	2009 keskm	Muutus '09/'08 +/-, %
S	25.61	24.94	25.55	25.32	25.23	24.33	23.64	23.38	24.66	-3,7
E	24.32	23.77	24.42	24.29	24.08	23.11	22.41	22.34	23.39	-3,8
U	22.44	22.10	23.12	23.07	22.54	21.61	21.03	20.89	21.89	-2,5
R	21.11	21.24	20.65	22.96	21.69	19.97	18.61	19.26	21.13	0,1
O	18.61	-	-	21.18	20.16	19.16	19.51	19.51	20.36	9,4
P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SEUROP	24.83	24.27	24.97	24.73	24.62	23.63	22.91	22.75	23.97	-3,5
Emised	13.85	13.93	15.34	15.04	15.51	16.05	15.62	15.52	15.03	8,5
SEUROP + emised	24.57	23.91	24.60	24.39	24.33	23.35	22.70	22.46	23.66	-3,7

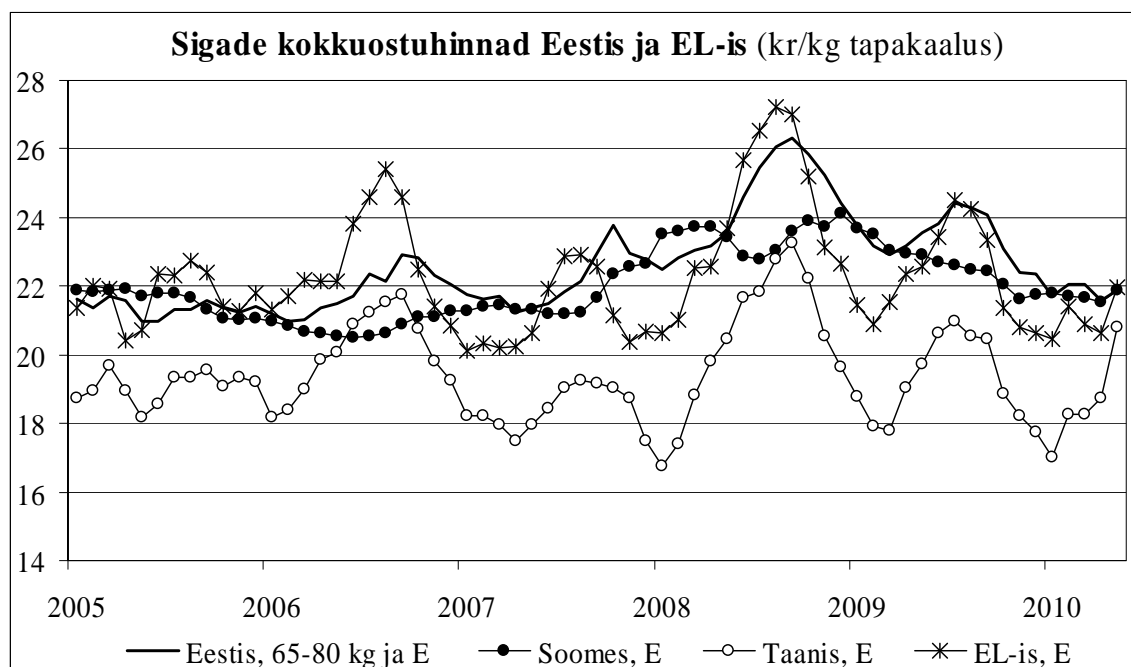
* lihakeha koos pea, saba ja esijalgadega

Allikas: EKI

Kui nuumsigade (SEUROP) kokkuostuhind kõikus mullu **Eestis** 23-25 kr/kg vahel, siis E-klassi sigade kokkuostuhind liikus 22-24 kr/kg juures. Aasta keskmine nuumsigade kokkuostuhind oli 2009. aastal 23.97 kr/kg ning see oli 3,5% madalam 2008. aasta keskmisest kokkuostuhinnast. Hinnalanguse põhjustas majanduse üldine jahtumine, elanikkonna sissetulekute vähenemine ning

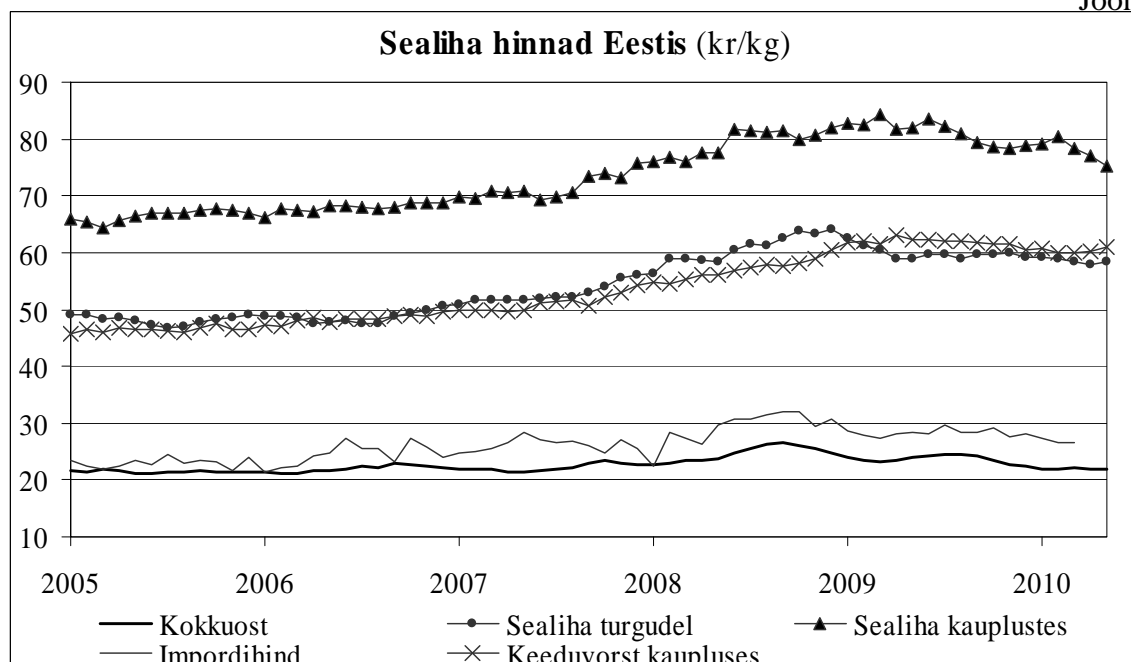
sellest tulenevalt ka rangem kontroll kulutuste üle. Oma jälje jättis ka nii elussigade kui ka sealiha ekspordihinna langus. Nuumsigade kokkuostuhind püsis üsna stabiilne läbi terve aasta, mida peegeldavad ka poolaastate keskmised hinnad. I poolaastal oli nuumikute (SEUROP) keskmine hind 24.04 kr/kg ning E-klassil 23.40 kr/kg, II poolaasta keskmiseks hinnaks kujunes nuumsigadel 23.90 kr/kg ning E-klassi sigadel 23.37 kr/kg.

Joonis 16

Allikad: EKI, Euroopa Komisjon

Joonis 17

Allikas: EKI

Vaatamata elanikkonna ostujõu langusele jätkus 2009. aasta esimeses pooles Eestis sealiha **jaehinna** tõus. Kui jaanuaris maksis sealiha tavakaupluses keskmiselt 82.82 kr/kg, siis juuniks oli see tõusnud juba 83.63 kr/kg-ni. 2009. aasta I poolaastal oli sealiha tavakaupluses 6,7%

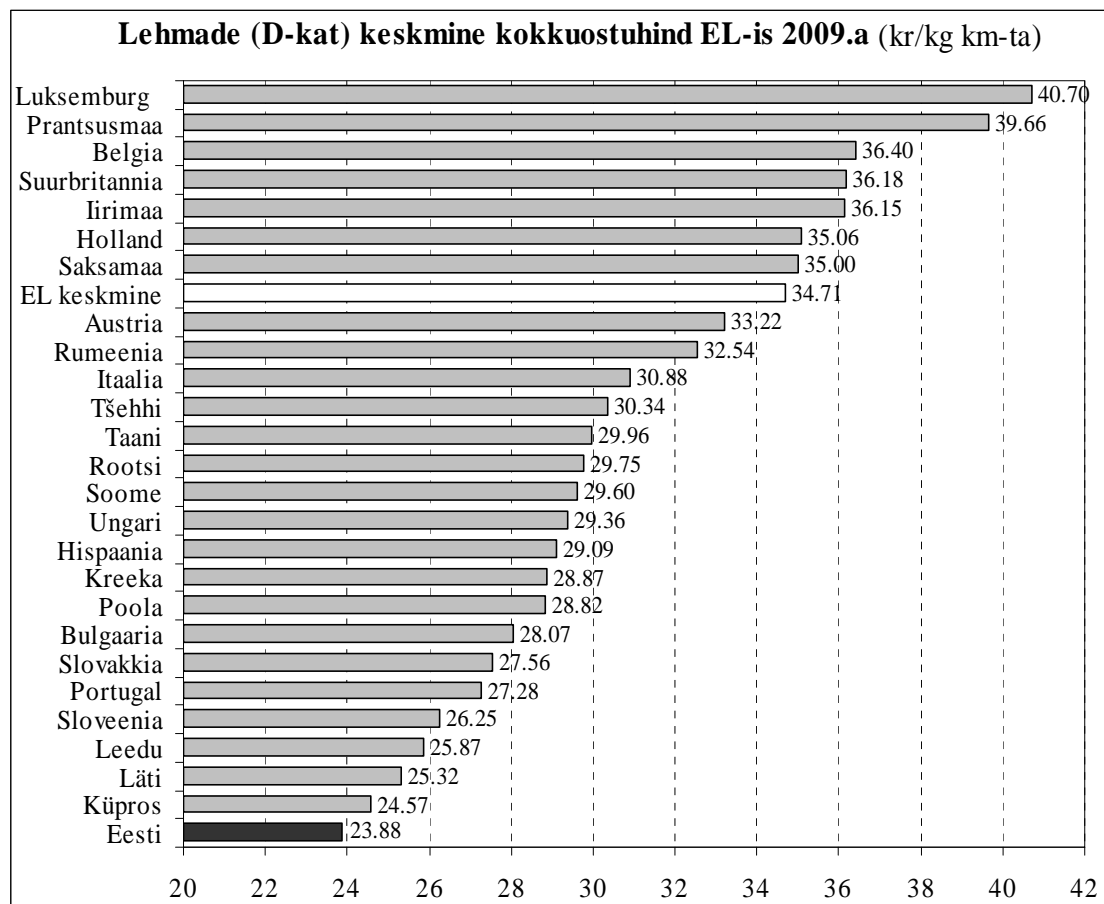
kallim aasta varasema sama perioodiga võrreldes. II poolaastal sealihajaehind langes kauplustes I poolaastaga võrreldes keskmiselt 4,3%. 2009. aasta teise poole hinnalangusele vaatamata oli sealihajaehind 2009. aastal keskmiselt 2,6% kõrgem kui 2008. aastal. Hinnatõusu taga oli kondiga sealihakallinemine 8,3%, kondita sealihaodavnes kauplustes aastaga 1,7%. Turgudel odavnes sealihajaehind aastaga keskmiselt 2,9%. Nii viinerite kui keeduvorsti keskmine jaehind kauplustes tõusis aastaga vastavalt 5,0% ja 8,5% ning hakklihajaehind 7,4%.

2010. aasta esimestel kuudel on nii sealihajaehind kui ka sealihasisaldavate toodete jaehinnad kauplustes langenud. Nelja kuuga on sealihajaehind kauplustes odavnenud 2,2%, turgudel 2,4%. 1 kg hakklihajaehind oli 2010. aasta aprillis 3,8% madalam kui 2009. aasta viimasel kuul. Samal ajal viinerite ja keeduvorsti hind oluliselt langenud ei ole.

2009. aastal vähenes esialgsete andmete järgi **veiseliha** tootmine EL-is ligi 2%, samas kahanes nõudlus 1%, mis vähendas veiselihaga isevarustatust 97%-lt 2008. aastal 96%-le 2009. aastal. Veielihaeksport vähenes 2009. aastal ligi 15%. 2009. aasta vältel jäi veielihaimport Brasiiliast piiratuks. Pingestunud veiselihaturg hoidis EL-is stabiilsed ka veiste kokkuostuhinnad, küll kergelt langeval trendil, kuid siiski suhteliselt kõrgel tasemel. Veieliha kõrge hind aga pärssis tarbimist. Kui 2008. aastal oli alla **2-aastaste pullide** (A-kategooria) keskmine kokkuostuhind Euroopa Liidus 50.77 kr/kg, siis 2009. aastal oli see 49.82 kr/kg. 2009. aasta esimesel neljal kuul maksti noorte pullide eest veel EL-is keskmiselt 51-53 kr/kg. Aasta kõrgeimat hinda saadigi noorte pullide eest 2009. aasta jaanuaris (52.72 kr/kg), veebruarist alates hind langes ning mais kukkus juba alla 50 kr/kg piiri. Juulis saavutas veiste kokkuostuhind 2009. aasta madalaima punkti, olles 48.04 kr/kg. Järgnevatel kuudel hakkas veiste kokkuostuhind uuesti tõusma ning aasta lõpuks jõudis taas pea 50 kr/kg-le. 2009. aasta viimasel kuul maksti noorte pullide eest EL-is keskmiselt 49.97 kr/kg, mis oli 3,7% vähem kui aasta varem. Veiste kokkuostuhind püsis üpris stabiilsena ka käesoleva aasta I kvartalis, kõikides taas 50-52 krooni vahel, kuid kevades võib täheldada ka suundumust uuele hinnalangusele. 2010. aasta aprillis oli veiste keskmine kokkuostuhind EL-is 49.91 kr/kg, see oli 2,5% madalam kui selle aasta jaanuarikuus ning 1,8% madalam 2009. aasta aprillikuisest hinnast.

2009. aastal odavnes A-klassi veieliha 15-s, kallines 8-s ning jäi eelneva aastaga samale tasemele 4-s Euroopa Liidu liikmesriigis. Kõige enam langes hind Rootsis (-16,8%), suur oli langus ka Leedus (-9,6%), Lätis (-9,3%) ja Iirimaal (-8,7%). Ühtlasi oli kokkuostuhind nendes riikides ka madalam EL-i keskmisest hinnast. Suurima hüppe tegi kokkuostuhind Rumeenias (+13,4%) ja Portugalis (+5,2%). Kui Rumeenias jäi kokkuostuhind endiselt EL-i keskmisest madalamaks, siis Portugalis oli see EL-i keskmisest 8,4% kõrgem. Teistest oluliselt kõrgem oli A-kategooria pullide mullune aasta keskmine kokkuostuhind Kreekas ja Itaalias, kus nende liha oli vastavalt 28,4% ja 15,2% kallim kui Euroopa Liidus keskmiselt.

2009. aastal imporditi veieliha Eestisse kõige enam Taanist ja Lätist, kus keskmine hind langes 2009. aastal 2008. aastaga võrreldes vastavalt 5,1% ja 9,3%. Mõlemas riigis oli A-klassi veiste aasta keskmine kokkuostuhind Euroopa Liidu keskmisest madalam (Taanis 7,2% ja Lätis 42,8%). Noorte pullide kokkuostuhind püsis endiselt kõige madalam Lätis. Kui 2008. aastal oli keskmine kokkuostuhind Lätis 38,1% madalam EL-i keskmisest kokkuostuhinnast, siis 2009. aasta uus hinnalangus Lätis kasvatas EL-i keskmisega vahet 5%-punkti võrra.

Allikas: Euroopa Komisjon

Lehmade (D-kategooria) keskmine kokkuostuhind Euroopa Liidus kõikus 2009. aastal märgatavalt rohkem kui pullide hind. Jaanuaris osteti EL-is lehma kokku keskmise hinnaga 35.08 kr/kg. Alates jaanuarist algas kokkuostuhinna väike tõus, mis kestis kuni mai lõpuni. Maikuine kokkuostuhind oli 36.10 kr/kg. Juunist hakkas lehmade kokkuostuhind uuesti langema. Kuust-kuusse kukkudes jõudis hind aasta viimasel kuul 32.32 kr/kg-ni, olles 6,9% madalam kui aasta varem. Kokkuostuhinna liikumine 2009. aastal matkis üsna täpselt 2008. aasta arengujoont, kuid seda madalamal tasemel. 2008. aastast madalam hinnatase kujundas D-kategooria veiseliha 2009. aasta keskmiseks hinnaks 34.71 kr/kg, mis oli 7,6% madalam kui 2008. aastal.

Lehmade aasta keskmine kokkuostuhind langes EL-i 27 liikmesriigist 18-s. Enam kukkus hind taas Rootsis (-18,9%), Taanis (-11,6%) ja Saksamaal (-11,4%). Nii Rootsis kui ka Taanis jäi aasta keskmine kokkuostuhind EL-i keskmisest madalamaks, Saksamaal püsis kokkuostuhind EL-i keskmise tasemel.

Veiseliha Eestisse vedavates riikides Lätis ja Taanis langes aasta keskmine kokkuostuhind vastavalt 5,4% ja 11,6%. Taani kõrval jäi ka Läti lehmade kokkuostuhind madalamaks EL-i keskmisest tasemest. Kõige odavam D-kategooria veiseliha oli EL-i riikidest 2009. aastal Eestis, kus keskmine hind oli 2009. aastal küll 2,8% kõrgem kui 2008. aastal, kuid jäi siiski 31% madalamaks Euroopa Liidu keskmisest.

Eesti veiselihaturg oli 2009. aastal vägagi stabiilne. 2008. aasta juulikuust alates ei ole veiste kokkuostuhind Eestis oluliselt muutunud ning see on kõikunud 27-28 kr/kg vahel. Kui 2008. aasta II poolaastast alates oli veiste kaalutud keskmine kokkuostuhind 27.48 kr/kg (EKI andmetel), siis 2009. aasta jaanuaris osteti veiseid kokku 27.53 kr/kg-ga. Läbi väikeste tõusude ja languste jõudis see 2009. aasta detsembris 27.35 kr/kg-ni. 2009. aastale iseloomulikke väikesi hinnakõikumisi põhjustasid peamiselt muutused kokkuostetud veiste lihaklasside struktuuris. 2009. aasta keskmiseks kokkuostuhinnaks kujunes 27.71 kr/kg, mis oli 2,6% kõrgem 2008. aasta keskmisest. SEUROP liha klassifitseerimissüsteemi alusel tõusis 2009. aastal kõige enam üle 2-aastaste pullide (B-klass) keskmine kokkuostuhind, mis tõusis aastaga 21,0% ning kahe aastaga on hind tõusnud 47,2%. Samas kasvas ka nende osatähtsus kokkuostetud veiste seas senini aastaid püsinud 1,8%-lt 2,9%-le 2009. aastal. Ainsana alanes mullu härgade (C-klass) kokku-

Tabel 16

Liha keskmised hinnad Eestis 2006 – 2009. aastal (kr/kg km-ta)

	2006	2007	2008	2009	2009 I pa	2009 II pa	2010 I kv
SEALIHA							
kokkuostuhind	21.97	22.21	24.57	23.66	23.71	23.61	21.99
jaehind turgudel	48.58	52.71	60.70	59.92	60.32	59.53	58.80
jaehind kauplustes*	67.95	71.61	79.22	81.27	82.84	79.25	79.30
ekspordihind	32.80	36.18	38.87	39.30	40.39	38.40	...
impordihind	24.54	26.16	29.59	28.28	28.04	28.55	...
VEISELIHA							
kokkuostuhind	24.98	23.99	27.01	27.71	27.68	27.73	28.15
jaehind turgudel	56.36	61.53	73.07	72.56	71.34	73.76	73.14
jaehind kauplustes*	68.99	79.78	98.25	102.17	102.36	101.92	100.59
ekspordihind	55.89	48.23	44.79	36.71	38.26	35.34	...
impordihind	31.01	36.15	41.87	37.59	37.63	37.51	...
LAMBALIHA							
kokkuostuhind	34.37	33.71	34.64	35.94	35.60	36.20	36.63
jaehind turgudel	81.21	87.17	96.66	97.00	95.12	98.57	97.86
jaehind kauplustes*	107.36	119.85	140.26	138.84	138.28	139.63	133.58
ekspordihind	65.76	112.81	106.26	114.75	157.31	94.45	...
impordihind	84.19	84.96	92.23	90.21	84.25	98.39	...
LINNULIHA							
jaehind turgudel	36.63	43.67	51.77	44.85	43.81	40.74	39.92
jaehind kauplustes*	37.51	43.36	49.91	43.26	43.55	40.04	40.57
ekspordihind	19.37	30.42	29.49	24.08	22.83	25.46	...
impordihind	15.24	19.05	21.03	18.35	19.09	17.70	...

*käibemaksuga

Allikas: EKI ja PM Kaubanduspoliitika büroo

ostuhind (-2,9%), kelle osakaal kokkuostetud veiste hulgas oli vaid 2,0%, mida oli 0,5%-punkti vähem kui 2008. aastal. Kõige madalama hinnaga osteti kokku lehma (D-klass), kelle keskmiseks kokkuostuhinnaks kujunes 2009. aastal 23.88 kr/kg, mis oli 2,8% kõrgem 2008. aasta keskmisest

hinnast. Lehmade osakaal püsis endiselt kokkuostetud veiste seas suurim (56,0%). Aastaga kasvas nende osakaal kogu veiste kokkuostus 2,4%-punkti võrra. On selge, et selle kategooria madal hind mõjutab ka märkimisväärselt veiste keskmist kokkuostuhinda Eestis, mis hoiab kohaliku kokkuostuhinna madalamal EL-i teiste liikmesriikidega võrreldes.

Veiseliha kvaliteedi paranemine, selle nappus kogu EL-i turul on kasvatanud elusloomade eksporti Eestist ning hoidnud veiste kokkuostuhinda nii Eestis kui ka EL-is suhteliselt stabiilse. Ent tarbijaskonna vähenenud sissetulekud on seadnud ostja sundvaliku ette, mis on viinud rasvavaese, samas kõrge toiteväärtusega, kuid suhteliselt kalli veiseliha tarbimise vähenemisele.

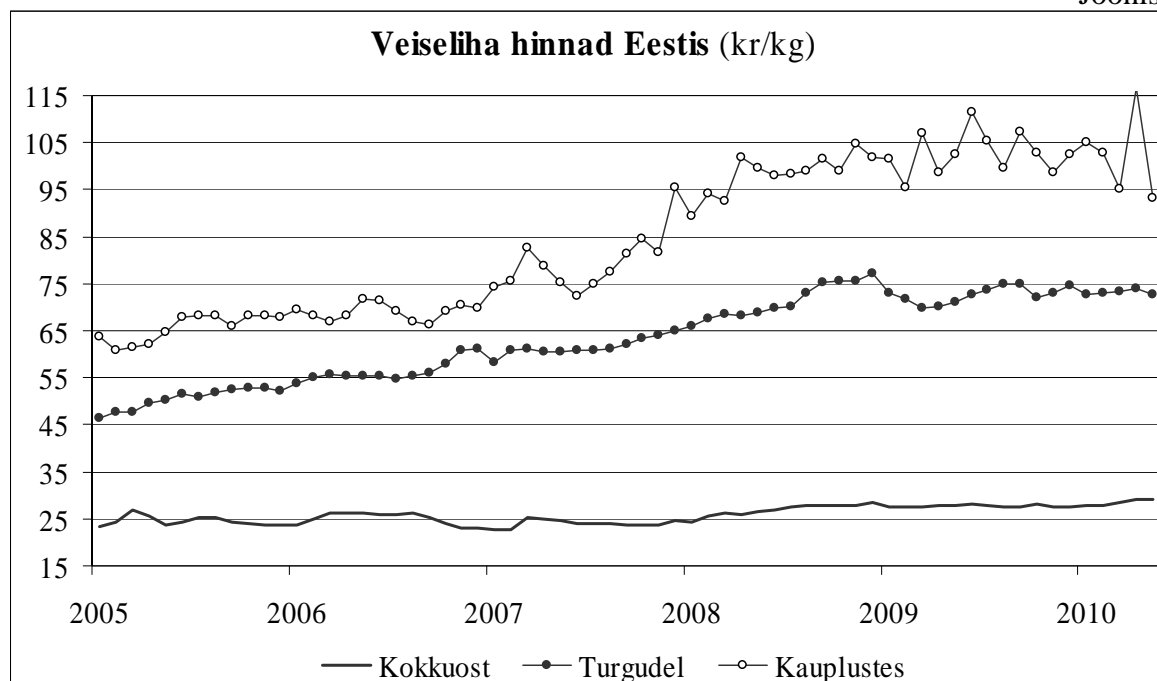
Tabel 17

Veiste kaalutud keskmised kokkuostuhinnad Eestis 2009.a.
(kr/kg käibemaksuta tapakaalus, jahutatud lihakehad)

	2008 keskm	2009 jaan	2009 juuli	2009 aug	2009 sept	2009 okt	2009 nov	2009 dets	2009 keskm	2009/ 2008 +/-, %
A-pullid <2 a	31.64	33.31	33.11	32.6	32.10	32.85	32.62	33.56	32.85	3,8
B-muud pullid	27.06	27.41	34.20	31.89	33.34	34.01	31.56	30.25	32.75	21,0
C-härjad	34.19	33.04	33.53	34.22	33.04	31.89	32.72	31.84	33.21	-2,9
D-lehmad	23.22	24.21	23.85	23.85	23.66	23.89	23.60	23.82	23.88	2,8
E-mullikad	30.41	31.31	31.33	31.60	30.87	31.11	31.24	30.15	31.26	2,8
EUROP	27.01	27.53	27.82	27.63	27.58	28.29	27.55	27.35	27.71	2,6

Allikas: EKI

Joonis 19

Allikas: EKI

Veiseliha kvaliteedi paranemine, tootmise vähenemine ja suhteliselt kõrge kokkuostuhind on hoidnud veiseliha **jaehinna** nii kauplustes kui ka turgudel kõrgel. 2009. aastal kallines veiseliha Eesti kauplustes keskmiselt 4,0%, mis oli küll oluliselt vähem (-19,2%-punkti) kui aasta varem. Hinnatõusu vedas eelmisel aastal just kallim kondita liha jaehind. Kui 2008. aastal maksis kondita veiseliha kauplustes keskmiselt 114.77 kr/kg, siis 2009. aastal tõusis hind 119.40 kr/kg-ni. Hind tõusis aastaga 4,0%. Kondiga liha hind langes 59.97 kr/kg-lt 2008. aastal 54.03 kr/kg-ni 2009. aastal.

Turgudel jäi veiseliha jaehind pea tunamullusele tasemele, langedes aastaga vaid 0,7%. Siin langes enam kondita veiseliha hind, mis liikus 86.96 kr/kg-lt 2008. aastal 85.99 kr/kg-le 2009. aastal, langus aastaga 1,1%. Kondiga veiseliha hinnalangus jäi pea olematuks – aastas 0,3%. Kui 2008. aastal maksis turgudel kondiga veiseliha keskmiselt 58.97 kr/kg, siis 2009. aastal küsiti kilogrammi eest 58.80 krooni. 2009. aasta lõpus oli veiseliha kauplustes enam kui kolmandiku kallim kui turgudel.

Majanduslangus, töötuse kasv ning elanikkonna sissetulekute kahanemine ei peatanud 2010. aasta esimestel kuudel kauplustes veiseliha hinna tõusu. Kui kolmel esimesel kuul oligi hind madalam kui 2009. aasta lõpus, siis aprillis tõusis veiseliha hind uuesti hüppeliselt. Kondita veiseliha jaehind kauplustes oli 2009. aasta detsembris 120.31 kr/kg, mis aprillis 2010 tõusis 128.66 kr/kg-le. Seega aprillis maksis kvaliteetne pehme veiseliha 6,9% enam, kui mullu aasta lõpus. Kondiga liha hind tõusis oluliselt rohkem, 2009. aasta detsembriga võrreldes maksis see 2010. aasta aprillis 63,6% ehk 34.88 kr/kg võrra enam. Veiseliha puhul mõjutab jaehinda väga palju müügil olev sortiment ja selle muutus.

2010. aasta nelja esimese kuuga langes veiseliha jaehind turgudel. Seejuures odavnes kondiga veiseliha, kondita veiseliha hind tõusis. Kui eelmise aasta detsembris maksis kondita liha turul 88.03 kr/kg, siis 2010. aasta aprillis 88.93 kr/kg. Kondiga veiseliha hind liikus samal ajal 60.52 kr/kg-lt 58.95 kr/kg-le. Veiseliha püsis turul ka 2009. aasta alguses 22,3% odavam kui kauplustes.

2009. aasta **lambalihaturul** olulisi muutusi kaasa ei toonud – Eesti lambakasvatajaid vaevavad probleemid on suures osas lahendamata, kuigi mõningast leevendust on märgata. Jätkuvalt on lambaliha tarbimine kogu Eesti lihatarbimises kõige väiksema osakaaluga, kuid vähemalt esialgsetele andmetele tuginedes võib väita, et tarbimise maht on tõusnud. Kvaliteetse lambaliha kättesaadavus on paranenud, ent hinnalt on see endiselt kallis. Lammaste kokkuost on endiselt marginaalne, kokkuostvaid tapamaju napib. 2009. aastal alustas lammaste kokkuostu uuesti Saaremaa Lihatööstus, kuid kokkuost oli seal lünklik ja kogused väikesed. Statistikaameti andmetel osteti 2009. aastal kokku 50 tonni lamba- ja kitseliha. Esialgete andmete alusel jäi kokkuost 3,7% ehk 1,9 tonni väiksemaks kui aasta varem. Kokkuostuhind kõikus 2009. aastal 34-38 kr/kg vahel. Kõige madalam oli kokkuostuhind jaanuaris ja märtsis, olles 34.44 kr/kg. Aasta kõrgeim oli hind novembris, ulatudes 38.39 kr/kg-ni. Keskmise kokkuostuhind tõusis 2008. aastaga võrreldes 3,8%.

Vaatamata tasapisi kasvavale tarbijaskonna nõudluse kasvule, on lambaliha turg teiste lihaliikidega võrreldes väike. Kohalikule lambalihale pakub konkurentsi imporditud lambaliha, mille kogused jäid 2009. aastal pea kolmandiku väiksemaks kui 2008. aastal. Lambaliha imporditi põ-

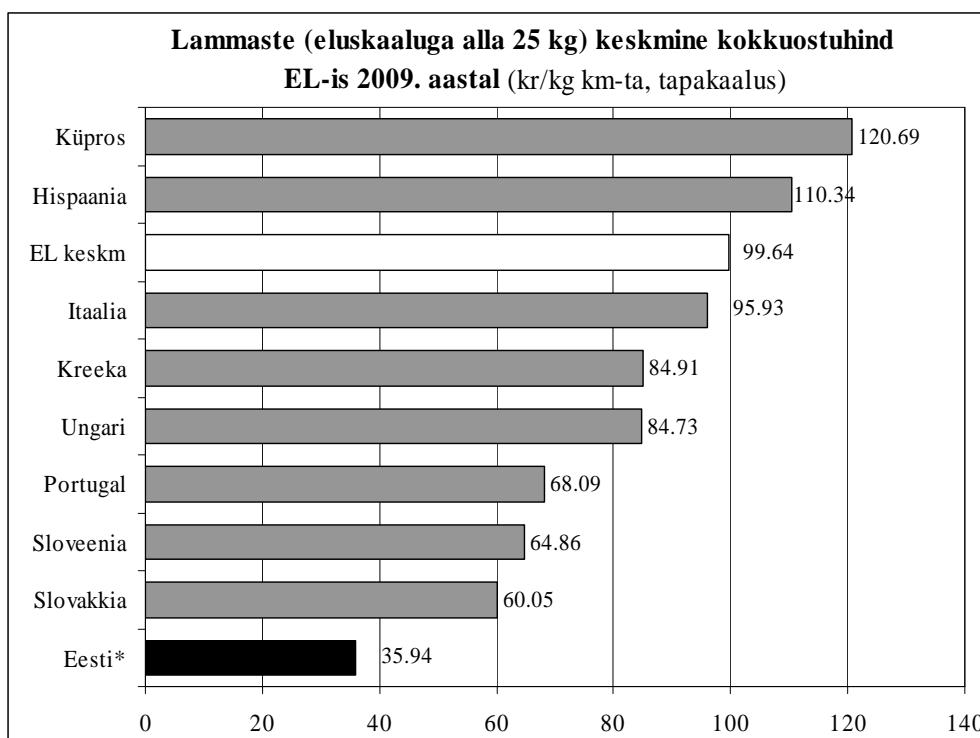
hiliselt Soomest, Taanist ja Iirimaalt. Keskmine impordihind langes 2009. aastal tunamullusega võrreldes 2,2%. Kõige kõrgema hinnaga toodi lambaliha Taanist (120.46 kr/kg). Kõige odavam lambaliha tuli Iirimaalt – 42.56 kr/kg.

Lambaliha **jaehind** on senini püsinud Eesti tavatarbija jaoks tavatult kõrge. 2008. aastal kerkis lambaliha jaehind järsult, tõustes aastaga 17%. 2008. aastal oli keskmine lambaliha jaehind Eesti kauplustes 140.26 kr/kg. 2009. aastal langes hind 1% ning aasta keskmiseks kujunes 138.84 kr/kg. Turgudel, kus valdavalt kaubeldakse kohaliku lambalihaga, oli lambaliha jaehind mõnevõrra tagasihoidlikum, jäädes napilt alla 100 kr/kg. Turul kaubeldava liha hind aastaga ei muutunud.

2010. aasta esimesel kahel kuul lambaliha jaehind kauplustes mõnevõrra langes, märtsis hakkas see uuesti tõusma. Aprillis maksis kilo lambaliha kauplustes juba rekordilist hinda – 167.74 kr/kg, mis oli 20,6% enam kui 2009. aasta detsembris. Ka turgudel käitus lambaliha jaehind sarnaselt kauplustega, kuid märgatavalt madalamal tasemel. Aprillis tõusis lambaliha kilo hind ka turgudel üle 100 krooni (103.57 kr/kg). Eelmise aasta detsembriga võrreldes oli lambaliha jaehind aprillis turgudel 5,4% kõrgem.

Lambakasvatusele on nii Eestis kui ka Euroopa Liidu teistes liikmesriikides iseloomulik sesoonsus, mis mõjutab oluliselt eriti noorte lammaste (eluskaaluga alla 25 kg) kokkuostuhinda. 2009. aasta I poolaastal, kui lammaste pakkumine oli suurem, nende kokkuostuhind Euroopa Liidus langes, jõudes poolaasta lõpus 88.08 kr/kg-ni. II poolaastal, mil noorte lammaste pakkumine langes, hakkas hind tõusma, ulatudes aasta lõpuks 111.78 kr/kg-ni. Alla 25 kg lammaste keskmiseks kokkuostuhinnaks kujunes EL-is 2009. aastal 99.64 kr/kg (joonis 20). 2008. aastaga

Joonis 20

* kõigi kokkuostetud lammaste keskmine hind

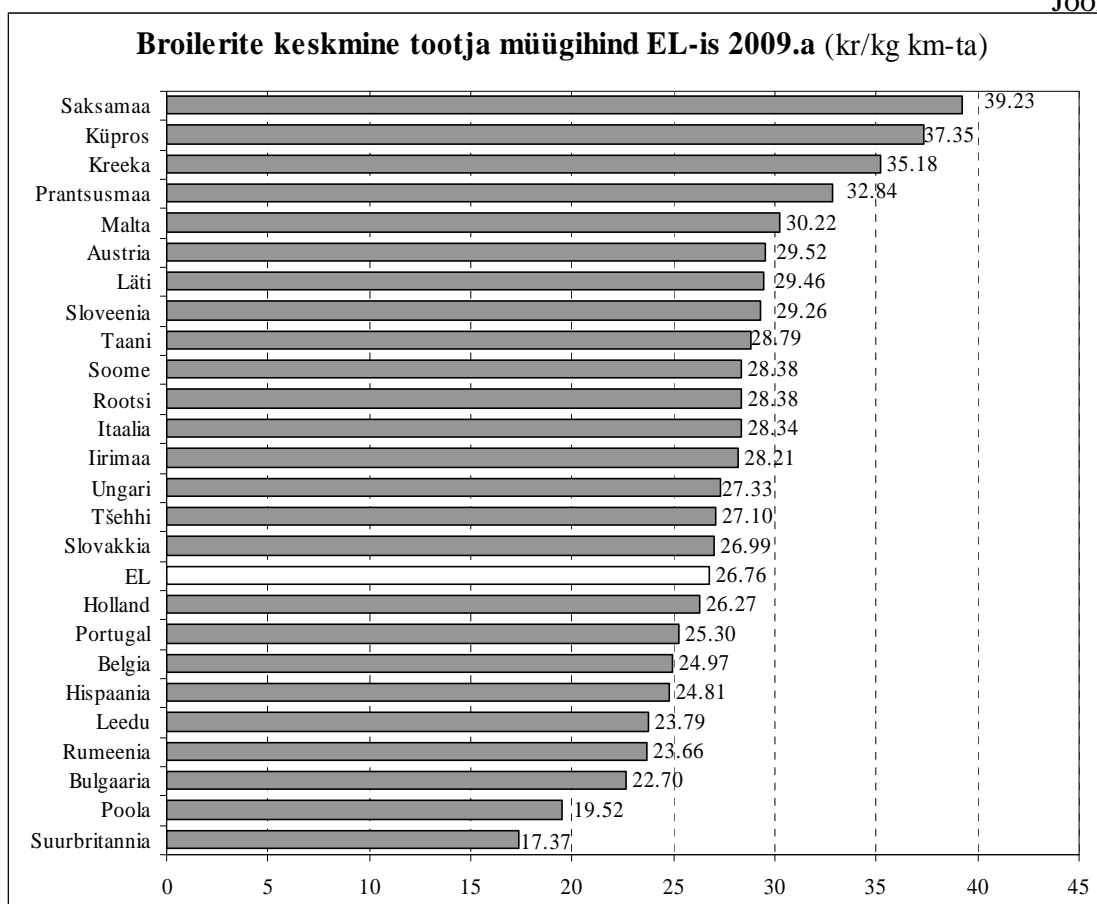
Allikas: SA, Euroopa Komisjon

võrreldes tõusis lammaste kokkuostuhind 5,0%. Kokkuostuhinna hoidis tõusul lambaliha tootmise 6%-line vähenemine 2009. aastal. Kuigi vähenes ka nõudlus lambaliha järele, oli selle langus mõnevõrra väiksem pakkumise langusest.

Linnuliha keskmine tootjahind tõusis Eestis jõudsalt tootmiskulude kasvust tulenevalt 2007. aasta teisest poolest kuni 2008. aasta juunini, mil hind pöördus uuesti langusele. 2009. aasta alguseks oli tootjahind saavutanud taas 2007. aasta alguse taseme. Läbi terve 2009. aasta oli broileri tootjahind suhteliselt stabiilne, kõikumise amplituud oli vaid 2 kr/kg. Nii 2008. aastal hoogustunud hinnalangus kui ka 2009. aasta stabiilselt madala hinnataseme taga on eelkõige majandussurutis, aga ka söödahindade langus, mis võimaldas tootmiskulusid kärpida. Teisalt aga piiras kulude langust elektrienergia hinna tõus. 2009. aasta keskmine broileri tootjahind oli Eestis 10% madalam kui 2008. aastal ning 6,2% madalam kui 2007. aastal. 2010. aasta neli esimest kuud näitasid broileri tootjahinna uut langust. Selle aasta aprillis oli broileri tootjahind 11,2% madalam kui 2009. aasta detsembris.

Linnuliha on populaarne, kergesti valmistatav ning suhteliselt kättesaadav proteiiniallikas. Kuna Eesti kohalik toodang siseturu vajadust ei kata, siis on tekkinud tühimiku jaeturul katnud lähinaabrid, kust linnuliha import viimastel aastatel oluliselt küll suurenenud ei ole, kuid odavam toodang on leidnud siin hinnatundliku tarbija.

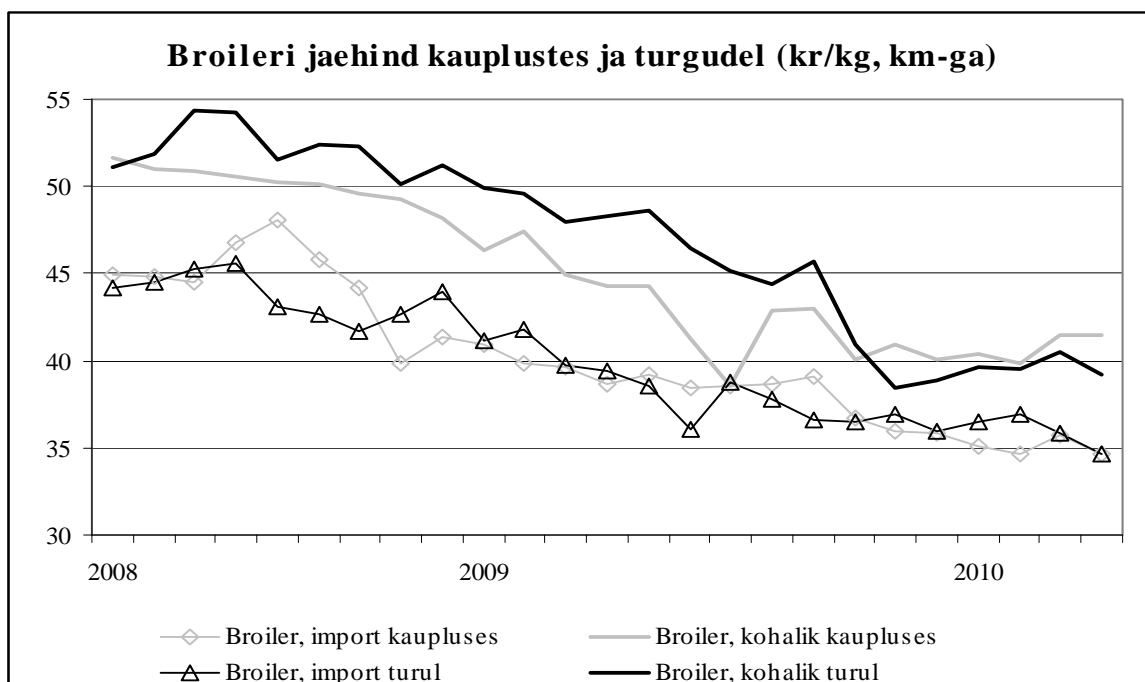
Joonis 21

Allikas: EKI, Euroopa Komisjon

Eesti broileri tootjahind püsis 2009. aastal Euroopa Liidu keskmise hinnaga üsna võrreldaval tasemel. Broileri keskmine tootjahind Euroopa Liidus oli mullu tunamullusest 3,2% madalam. EL-i linnuliha turul on hinnaerinevused liikmesriigiti üsna suured. 2009. aastal kõikus broileri tootjahind 19.48 kr/kg-lt Suurbritannias 39.23 kr/kg-ni Saksamaal. Ka hinnamuutused olid liikmesriigiti erinevad. 20-s liikmesriigis broileri keskmine hind 2009. aastal 2008. aastaga võrreldes langes vahemikus 1,2%-st Küprosel 11,3%-ni Tšehhis. Kuues liikmesriigis broileri tootjahind tõusis, kusjuures hinnatõus oli riigiti vägagi erinev, ulatudes 1,4%-st Austrias 11,7%-ni Saksamaal. Hinnalangusest hoolimata on linnulihaturg Euroopas mahult kasvav – kasvab nii kohalik tarbimine kui ka eksport.

Joonis 22

Allikas: EKI

2009. aasta jaanuaris maksis kodumaise broileri kilo Eesti kauplustes keskmiselt 46.34 krooni ning see oli 6,2% odavam kui aasta tagasi. Tehes väikesi tõuse ja langusi jõudis aasta viimasel kuul broileri jaehind kauplustes keskmiselt 40.11 kr/kg-ni, olles 13,4% madalam jaanuarikuisest ning 16,7% madalam 2008. aasta detsembri hinnast. Aasta keskmiseks jaehinnaks kujunes 43.26 kr/kg, mis oli 13,3% madalam 2008. aasta keskmisest jaehinnast. 2010. aasta 4 esimesel kuul broileri jaehind kauplustes enam oluliselt ei langenud ning aprillis maksis kohalik broiler kauplustes 41.45 kr/kg. Koos kodumaise broileri hinnaga langes kauplustes ka imporditud broileri jaehind, mille keskmine hind kukkus 2009. aastal tunamullusega võrreldes 15,9%. Mullu oli importbroileri kilo jaehind keskmiselt 4 krooni võrra madalam kohalikust toodangust.

Turgudel maksis kohaliku broileri kilo 2009. aasta jaanuaris keskmiselt 49.89 krooni, olles aasta varasemaga täpselt ühes hinnas. Jaanuaris oli broileri jaehind turgudel 3.55 kr/kg kõrgem kui kauplustes. Kuni oktoobrini kõikuski kohaliku broileri kilohind turgudel 45-50 krooni vahel ning püsis kallim kauplustes müüdavast kohalikust broilerist. Oktoobrist alates hakkas broileri hind turgudel langema ning 2009. aasta detsembris oli kilo hind seal juba 38.85 krooni, mis oli 22,1% madalam kui jaanuaris ning 24,1% madalam kui 2008. aasta detsembris. Novembrist alates on

broiler turgudel odavam kui kauplustes. Aasta keskmine jaehind turgudel (44.85 kr/kg) oli 13% madalam 2008. aasta keskmisest jaehinnast. Uus aasta tõi turgudele mõningase rahunemise ning broileri jaehind püsis 40 kr/kg juures. 2010. aasta aprillis maksis kohalik broiler turgudel 39.22 kr/kg, olles 1,0% kõrgem jaehinnast eelmise aasta lõpus. Käesoleval aastal on broileri kilohind püsinud turgudel keskmiselt 1 krooni võrra odavam kui kauplustes.

Väliskaubandus

2008. aastal USA-s puhkenud finantskrahhi haaras kaasa kogu riigi majanduse, mis põhjustas majanduse jahtumise ning suure languse ka Euroopas. 2008. aasta sügisest oli märgata majanduse jahtumise ilminguid ka Eestis. 2009. aastat iseloomustab majanduskriis, mis avaldas olulist mõju Eesti väliskaubandusele. Liha ja lihasaaduste väliskaubanduse maht, mis oli Eestis peale EL-iga liitumist aasta-aastalt kasvanud, langes 2009. aastal pea 2007. aasta tasemele. Liha ja lihatooteid viidi 2009. aastal Eestist välja kokku 758,4 mln krooni eest, mis oli 10,2% vähem kui aasta varem. Lisaks lihale ja lihatoodetele veeti Eestist 435,8 mln krooni eest elussigu ja -veiseid. Elusloomade väljaveokäibe lisandumine kasvatas antud tootegrupi käibe 1,19 mld kroonile. Aastaga ligi 70% kasvanud elusloomade väljavedu kasvatas kogu lihasektori ekspordi rahalise väärtuse 2009. aastal 8,5% suuremaks aastatagusest. Kogu põllumajandussaaduste ekspordikäibest (10,2 mld kr) andsid liha, lihatooted ning elusloomad 11,7% (2008.a 9,2%). Kuna Statistikaameti väliskaubandusandmed ei kajasta eluslammaste väljavedu, siis võib arvata, et lihasektori ekspordikäibe on siintoodust suuremgi.

2009. aastal kahanes liha ja lihatoodete väljaveo kõrval ka nende sissevedu. Liha ja lihasaaduste impordimaht, mis 2009. aastal oli veidi enam kui 1,3 mld krooni, vähenes aastaga 11,0%. Lisaks lihale ja lihast toodetele veeti sisse ka 2 409 tapaküpset siga eluskaaluga 250,4 tonni koguväärtuses 5,9 mln krooni. Põllumajandussaaduste kogusisseveost (17,6 mld kr) moodustas lihasektori impordikäibe 2009. aastal 9,2% (2008.a 8,4%).

Lihasektori ekspordikäibe oluliselt kiirem kasv impordikäibega võrreldes kahandas väliskaubanduse puudujäägi 386,4 mln kroonilt 2008. aastal 135,8 mln kroonile 2009. aastal.

Liha ja lihatooteid tuuakse Eestisse põhiliselt Euroopa Liidust. Aastatega on Euroopa Liidu osakaal mainitud tootegrupi **sisseveos** (rahalisel vääringus) jõudsalt kasvanud. Kui 2004. aastal, mil Eesti astus EL-i, oli liitunud riikide osatähtsus kogu liha ja lihatoodete impordis 95%, siis 2009. aastal toodi 99,4% tootegrupi sisseveost ühenduse liikmesriikidest. Vaatamata asjaolule, et liha ja lihatoodete import 2009. aastal vähenes, suurenes EL-i osakaal 2008. aastaga võrreldes jätkuvalt, viimasel aastal küll vaid 0,1%-punkti võrra. Mõnevõrra muutus ka EL-i uute ja vanade liikmesriikide osakaal sisseveos. Veidi elavamalt huvi siinsete turgude vastu tundsid 2009. aastal uued liikmesriigid, kelle osakaal sisseveos suurenes ligi 2%-punkti võrra. Samas vähenes import nii vanadest EL-i liikmesriikidest kui ka kolmandatest riikidest. Sarnaselt varasemate aastatega olid olulisemateks partneriteks liha ja lihatoodete sisseveos Eestile Soome (21% liha ja lihasaaduste kogu sisseveokäibest), Taani (21%), Leedu (16%), Läti (9%) ning Saksamaa (9%). Uutest liikmesriikidest toodi enam liha ja -tooteid sisse Leedule ja Lätile lisaks veel Poolast (5%).

Tabel 18

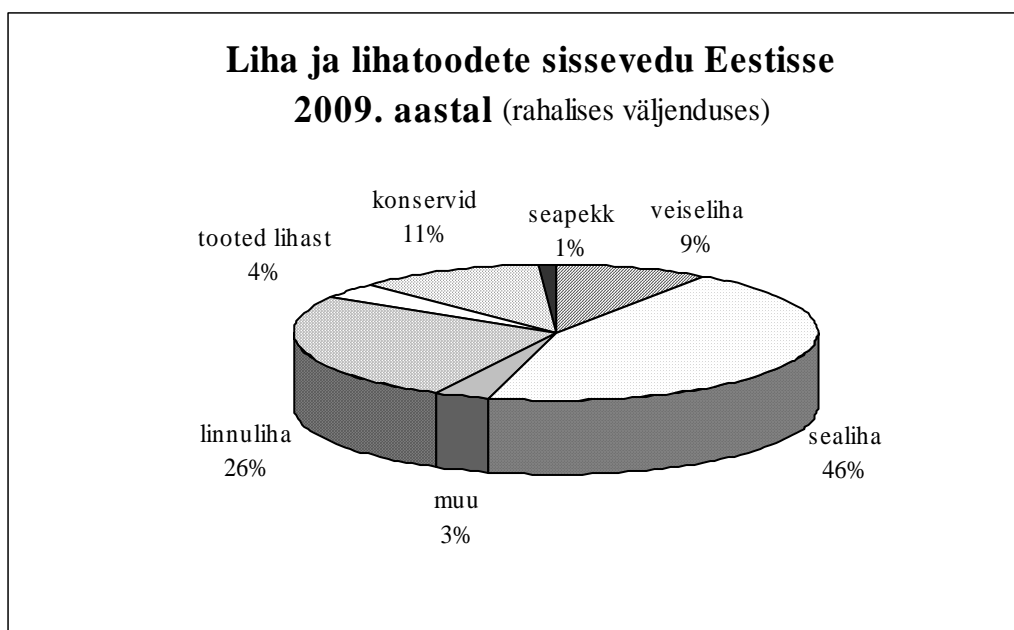
Liha ja lihatoodete import 2008 – 2009. aastal

	2008			2009			Koguse muutus +/-, %
	Kogus tonni	Summa mln kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa mln kr	Hind kr/kg	
Liha ja söödavad subproduktid	44875	1264,6	x	43665	1122,8	x	-2,7
Veiseliha	4931	206,5	41.87	3088	116,0	37.59	-37,4
Sealiha	19440	575,3	29.59	19701	557,2	28.28	1,3
Linnuliha ja subproduktid	17034	358,2	21.03	17673	324,3	18.35	3,8
Lambaliha	130	12,0	92.23	93	8,4	90.21	-28,5
Subproduktid	1627	23,6	14.50	1599	20,4	12.78	-1,7
Muu liha, pekk	1599	35,1	21.94	1381	21,0	15.20	-13,6
Soolatud, suitsutatud liha ja subproduktid või pulber	106	7,1	66.86	126	6,8	53.51	18,9
Muud	8	0,2	31.02	4	0,2	54.56	-50,0
Hinnanguline		46,6			68,5		
Valmistooted lihast	5308	222,8	x	5299	201,3	x	-0,2
Vorstitooted	1000	45,6	45.63	1504	50,6	33.63	50,4
Konservid ja muud tooted	4308	166,9	38.74	3795	139,3	36.71	-11,9
Hinnanguline		10,3			11,4		
Kokku liha ja valmistooted	x	1487,4	x	x	1324,1	x	x
Elussead				250	5,9	23.56	
	x	1487,4	x	x	1330,0	x	x

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Rahalises vääringus vähenes 2009. aastal nii värske ja külmutatud liha kui ka valmistoodete sissevedu. Käibe kahanemise põhjusteks oli eelkõige madalam hind, kuid osaliselt vähenesid ka sisseveetavad kogused.

Värsket ja külmutatud liha toodi Eestisse 2009. aastal sisse 1240 tonni võrra vähem ehk 2,7% väiksemas koguses kui 2008. aastal. Põhiliselt (37,4%) vähenes veiseliha (-1843 tonni) sisseveo kogus. Enam kui poole võrra kahanes just külmutatud veiseliha sissevedu. Lambaliha sissevedu, mille kogused on läbi aastate olnud suhteliselt väikesed, kahanes 2009. aastal 28,5% ehk 37 tonni võrra. Sealiha sisseveo kogused jäid enam-vähem 2008. aasta tasemele, kasvades siiski 261 tonni võrra. Märkimisväärselt suurenes värske jahutatud sealihatükkide (+2603,2 t võrra ehk 61,4%) ja vähenes külmutatud sealihatükkide (-2843,9 t võrra ehk 22,3%) sissevedu. Linnulihast, mille sissevedu kasvas 2008. aastaga võrreldes 589 tonni, toodi aastatagusest rohkem just kana-liha, kalkuni-, pardi- ja haneliha sissevedu aga vähenes.

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Lihast valmistoodete osas kasvas 2008. aastaga võrreldes poole võrra vorstitoodete sisseveokogus, mis suurenes eelkõige kuumtöötlemata vorstitoodete sisseveo 4-kordse suurenemise arvel.

Pea kogu jahutatud ja külmutatud sea-, veise- ning linnuliha imporditi 2009. aastal endiselt Euroopa Liidu liikmesriikidest. Seejuures kogu Eestisse sisseveetud sealihaga pärines Euroopa Liidust. Riikidest on Soome osakaal sealihaturul viimastel aastatel vähehaaval suurenenud ning 2009. aastal toodi 30% sisseveetud sealihast võrdselt nii Taanist kui ka Soomest. Saksamaa sealihaga osakaal oli Eesti turul 2009. aastal 16%. Poolast pärit sealihaga osatähtsus aga vähenes jätkuvalt ning ulatus 2009. aastal vaid 2,6%-ni.

Veiseliha imporditi Eestisse 2009. aastal 95% ulatuses Euroopa Liidu liikmesriikidest, valdavalt Taanist (26%), Lätist (20%), Hollandist (16%) ja Poolast (15%) (tabel 19).

Alates 2005. aastast on linnuliha imporditud vaid Euroopa Liidu liikmesriikidest (tabel 19).

Lihast valmistooted imporditi Eestisse 2009. aastal samuti vaid Euroopa Liidu liikmesriikidest. 2009. aastal murdis taas väga jõuliselt Eesti lihast valmistoodete turule Leedu, kust vorstitoodete sissevedu kasvas viimase aastaga 4-kordseks. Kodumaistele lihatoodetele pakuvad turul tugevat konkurentsi ka Läti vorstitooted. Lihakonservide sisseveokogused Leedust kasvasid mullu küll 2,8%, kuid hind alanes 11,7%. Sisseveetud lihakonservide kogused Lätist vähenesid eelmisel aastal aasta varasemaga võrreldes 24,2% (tabel 20).

Tabel 19

Liha impordi struktuur riigiti 2009. aastal
(% vastava saaduse üldisest impordikogusest)

Veiseliha		Sealiha		Linnuliha		Subproduktid	
2004.a. – 1625 tonni		2004.a. – 14887 tonni		2004.a. – 15922 tonni		2004.a. – 3124 tonni	
2005.a. – 3535 tonni		2005.a. – 16528 tonni		2005.a. – 15125 tonni		2005.a. – 3011 tonni	
2006.a. – 3613 tonni		2006.a. – 20010 tonni		2006.a. – 15360 tonni		2006.a. – 2191 tonni	
2007.a. – 3377 tonni		2007.a. – 17373 tonni		2007.a. – 16946 tonni		2007.a. – 1815 tonni	
2008.a. – 4931 tonni		2008.a. – 19440 tonni		2008.a. – 17034 tonni		2008.a. – 1627 tonni	
2009.a. – 3088 tonni		2009.a. – 19701 tonni		2009.a. – 17623 tonni		2009.a. – 1599 tonni	
Taani	26	Soome	30	Soome	26	Soome	37
Läti	20	Taani	30	Taani	22	Taani	14
Holland	16	Saksamaa	16	Leedu	16	Iirimaa	12
Poola	15	Hispaania	5	Holland	11	Poola	7
Leedu	13	Belgia	5	Läti	8	Saksamaa	6
Uruguay	5	Leedu	3	Poola	4	Holland	5
Saksamaa	2	Poola	3	Luksemburg	3	Rootsi	4
Soome	1	Prantsusmaa	2	Saksamaa	3	Austria	4
Teised	2	Rootsi	1	Suurbritannia	2	Hispaania	3
		Holland	1	Prantsusmaa	1	Luksemburg	3
		Teised	4	Teised	4	Teised	5

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Tabel 20

Lihatoodete ekspordi – impordi struktuur 2009. aastal
(% vastava toote ekspordi või impordi üldisest kogusest)

Ekspord		Import	
Vorstitooted	Konservid	Vorstitooted	Konservid
2004.a. – 4015 tonni		2004.a. – 2094 tonni	
2005.a. – 3789 tonni		2005.a. – 2570 tonni	
2006.a. – 4965 tonni		2006.a. – 2226 tonni	
2007.a. – 4133 tonni		2007.a. – 4354 tonni	
2008.a. – 5605 tonni		2008.a. – 4351 tonni	
2009.a. – 7675 tonni		2009.a. – 3864 tonni	
Leedu	43	Läti	77
Läti	40	Leedu	13
Venemaa	10	Saksamaa	5
Soome	4	Soome	3
Ukraina	3	Teised	2
		Leedu	54
		Läti	28
		Rootsi	10
		Poola	3
		Hispaania	2
		Austria	1
		Soome	1
		Teised	1
		Leedu	49
		Läti	25
		Poola	9
		Soome	4
		Taani	4
		Ungari	3
		Saksamaa	3
		Teised	3

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Tabel 21

Sealiha ekspordi ja impordi struktuur ja -hinnad

	Eksport				Import			
	Kogus, t		Hind, kr/kg		Kogus, t		Hind, kr/kg	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Jahtunud	5724,9	3808,6	40.36	40.87	6704,9	9810,1	31.34	29.90
Külmutatud	2594,2	2505,5	35.59	36.93	12735,2	9891,3	28.68	26.68

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Kõige olulisem lihatoodete imporditüüp oli 2009. aastal endiselt sealiha, mille osakaal kogu liha ja lihatoodete rahalises impordikäibes ulatus 42%-ni, arvesse võttes ka hinnangulisi summasid 46%-ni. Tunamullusega võrreldes kasvas sealiha osakaal kuni 5%-punkti võrra. 26% (2008.a 25%) kõigist lihatoodete sisseveost moodustas linnuliha ning 9% (2008.a 14%) veiseliha sissevedu (joonis 22).

2009. aastal alanesid keskmised **impordihinnad** 2008. aastaga võrreldes eranditult kõigis liha ja lihatoodete tootegruppides. Aastaga langes kõige rohkem muu liha ja peki keskmine sisseveohind (-30,7%). Sealiha keskmine sisseveohind kukkus aastaga 4,4% ning see oli 18,0% kõrgem kui kokkuostetud sigade kaalutud keskmine SEUROP hind Eestis. Odavam sealiha tuli mullu Poolast, kust toodud külmutatud sea tagaosade ja muude tükkide keskmiseks hinnaks kujunes 19.14 kr/kg. Suurim kogus sealiha toodi mullu Soomest (5948,1 tonni), kust toodud liha keskmine impordihind oli 25.13 kr/kg. Aastaga vähenes Soomest sisseveetud sealiha kogus 8,9%, kuid hind tõusis 3,3%. Hinnatõusu põhjustas kallima värsket või jahutatud liha sisseveo suurenenine 2009. aastal. 2008. aastal oli kogu Soomest toodud sealihast 40% värsket või jahutatud, 2009. aastal ulatus selle kogus juba 60%-ni. Taanist toodi eelmisel aastal 5906,1 tonni sealiha keskmise hinnaga 30.24 kr/kg. Taanist toodud sealiha hind langes (-14,1%), kogus aga oli tunamullusel tasemel (+0,1%). Taanist imporditud sealiha keskmine hind oli 26,2% kõrgem Eesti kohalikust SEUROP-klassi sigade kaalutud keskmisest kokkuostuhinnast (23.97 kr/kg). Soomest sisse toodud liha keskmine hind oli 4,8% kõrgem kui Eesti kohalik SEUROP-klassi aasta keskmine kokkuostuhind. Osaliselt on hinnaerinevused tingitud sellest, kas tegemist on jahutatud või külmutatud lihaga. Oma osa on ka lihalõikude erinevusel.

Veiseliha veeti 2009. aastal sisse 10,2% odavamalt kui aasta varem. Veiseliha keskmine impordihind oli 35,7% kõrgem veiste kaalutud keskmisest kokkuostuhinnast (EUROP) Eestis. Odavamat veiseliha toodi mullu Hispaaniast (21.07 kr/kg). Taanist, kust toodi 2009. aastal kõige rohkem veiseliha Eestisse (812,2 t), mida oli küll ligi poole vähem kui 2008. aastal, oli sisseveetud veiseliha keskmine hind (36.41 kr/kg) üldisest keskmisest sisseveohinnast 3,1% madalam, kuid 31,4% kõrgem EUROP-klassi veiste keskmisest kokkuostuhinnast Eestis. Samas võrreldes teiste sissevedavate maadega kallines Taanist toodud veiseliha aastaga 4,1%, teistest riikidest toodu hind aga langes. Ka Poolast, Hollandist ja Leedust Eestisse sisseveetud veiseliha kogused kahanesid aastaga vastavalt 52,2%, 31,2 ja 49,7%. Poolast toodud 467,9 tonni veiseliha

aasta keskmine sisseveohind oli 31.04 kr/kg, mis oli 17,4% madalam üldisest keskmisest veiselihha impordihinnast ning 12,2% madalam kui 2008. aastal sealt toodul. Leedust toodud 397,4 tonni veiselihha aasta keskmiseks sisseveohinnaks kujunes mullu 49.10 kr/kg, mis oli 18,2% madalam 2008. aasta hinnast. Hollandist toodud veiselihha hind langes aastaga 10,4%. Eelmisel aastal kasvatas Läti hoogsalt veiselihha sissevedu Eestisse, mis aastaga pea kahekordistus, ulatudes 2009. aastal 610,9 tonnini. Sissetoodud liha hind alanes aastaga ka siin 18,8%. Kui Taanist, Lätist ja Leedust toodud veiselihast ligi 50% oli jahutatud kujul, siis Poolast toodi valdavalt külmutatud liha. Hollandist veetud veiselihast 96% toodi jahutatud kujul.

Tabel 22

Veiselihha ekspordi ja impordi struktuur ja -hinnad

	Ekspord				Import			
	Kogus, t		Hind, kr/kg		Kogus, t		Hind, kr/kg	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Jahutatud	1270,3	928,8	40.81	34.96	1584,6	1526,0	39.62	33.87
Külmutatud	502,8	153,0	54.86	47.38	3346,8	1561,7	42.93	41.22

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

2009. aastal kasvas linnuliha import Eestisse tunamullusega võrreldes 3,7%. Suurenes just kanaliha sissevedu (+7,5%), kalkuni-, pardi- ja hanelihha import vähenes vastavalt 20% ja 52%. Kogu sisse toodud linnuliha 91% oli kanaliha ning vaid 9% muude lindude (kalkun, hani, part) liha. Kanaliha keskmine impordihind langes 2009. aastal 9,1% võrreldes eelneva aastaga, olles kolmandiku võrra madalam kohalikust broilerite tootjahinnast. Kõige odavamad kanaliha toodi mullu Tšehhist (9.59 kr/kg). Kui 2008. aastal oli suurim kanaliha Eestisse vedaja Taani, siis mullu toodi suurimad kogused kanaliha Soomest. Aastaga kasvas kanaliha sissevedu sealt 16,4% (2008. aasta 3512,8 tonnilt 4088,8 tonnile). Soomest sisseveetud kanaliha keskmine hind (18.75 kr/kg) tõusis aastaga 5,6% ning oli 6,5% kõrgem üldisest keskmisest kanaliha sisseveohinnast ning tublisti madalam kohalikust tootjahinnast. Suured kogused kanaliha toodi mullu ka Taanist (3762,7 t), Leedust (2588,0 t), Hollandist (1780,7 t) ja Lätist (1475,2 t). Kui Taanist toodud kanalihakogused jäid mullu 2008. aasta tasemele ja Leedust toodu maht kasvas 6%, siis Läti ja Holland suurendasid kanaliha sisseveo koguseid aastaga vastavalt 84% ja 38%. Kanaliha sisseveohind langes aastaga kõige enam Lätis (-33%), suur oli hinnalangus ka Taanist (-25%) ja Hollandist (-14%) importkanalihal. Leedust sissetoodu keskmine hind langes aastaga vaid 2% ning oli pea poole kõrgem keskmisest kanaliha sisseveo hinnast ning 8,6% kõrgem keskmisest kanaliha väljaveo hinnast. Teistes suuremates kanaliha importivates riikides oli sisseveohind oluliselt madalam nii Eesti ettevõtjatele laekunud keskmisest kanaliha ekspordi- kui ka kohalikust tootjahinnast.

Muude lindude liha toodi 2009. aastal Eestisse ligi veerandi (23,8%) vähem kui aasta varem ning nende keskmine sisseveo hind langes aastaga 21,3%. Endiselt veeti kõige enam kalkuniliha sisse Soomest, kust 2009. aastal toodi kalkuniliha 453,8 tonni keskmise hinnaga 19.54 kr/kg. Kui

Tabel 23

Liha ja lihatoodete eksport 2008 – 2009. aastal

	2008			2009			Koguse muutus +/-, %
	Kogus t	Summa mln kr	Hind kr/kg	Kogus t	Summa mln kr	Hind kr/kg	
Liha ja söödavad subproduktid	15917	569,6	x	13086	445,1	x	-17,8
Veiseliha	1773	79,4	44.79	1082	39,7	36.71	-39,0
Sealiha	8319	323,4	38.87	6314	248,2	39.30	-24,1
Linnuliha ja subprod.	3529	104,1	29.49	3836	92,4	24.08	8,7
Lambaliha	19	2,0	106.26	8	0,9	114.75	-57,9
Subproduktid	1745	15,6	8.94	1584	11,9	7.52	-9,2
Muu liha, pekk	476	27,4	57.47	232	21,2	91.60	-51,3
Soolatud, suitsut. liha ja subprod-d või pulber	21	0,9	41.94	27	0,9	32.46	28,6
Muu	35	1,1	31.25	3	0,2	67.28	
Hinnanguline		15,7			29,7		
Valmistooted lihast	9956	274,9	x	11539	313,3	x	15,9
Vorstitooted	5605	131,8	23.53	7675	169,2	22.04	36,9
Konservid	4351	133,2	30.62	3864	130,8	33.86	-11,2
Hinnanguline		9,9			13,3		
Kokku liha ja valmistooted		844,5			758,4		
Elusveised	1739	51,1	29.40	2017	64,2	31.82	16,0
Elussead	9419	205,4	21.81	18538	371,6	20.05	96,8
KOKKU	x	1101,0	x	x	1194,2	x	x

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

kalkuniliha sisseveo kogused Soomest aastaga ei muutunud, siis hind tõusis 14,3%. Kalkuniliha sissevedu Saksamaalt, kust 2008. aastal veeti Eestisse 359,2 tonni kalkuniliha keskmise hinnaga 35.18 kr/kg, kahanes 2009. aastal 80% ning hind alanes 58%.

Liha ja lihatooteid **eksporditi** 2009. aastal Eestist kokku 758,4 mln krooni väärtuses. 2008. aastaga võrreldes kahanes väljaveokäive koguni 10,2% (tabel 23). Koos elussigade ja -veiste väljaveoga ulatus tootegrupi väljaveokäive üle 1,2 mld kroonini, olles 0,1 mld krooni võrra suurem kui 2008. aastal. Kui 2008. aastal saavutati liha ja lihatoodete väljaveokäibe kasv põhiliselt väljaveo koguselise mahu kasvu toel, siis 2009. aastal ei kahanenud vaid väljaveokogused, vaid alanesid ka mitmete oluliste kaubagruppide väljaveohinnad. Liha ja lihast valmistoodete ekspordikäive vähenes liha ja söödavate subproduktide väljamüügikäibe 22%-lise kahanemise tõttu, 18% vähenesid ka nende väljaveokogused. Valmistoodete ekspordikäive suurenes samal ajal 14%

ning koguseline väljavedu kasvas 16%. Lihast valmistoodete väljaveo kasv tugines eelkõige vorstitudete väljaveo 40%-lisele suurenemisele 2009. aastal.

Lisaks lihale ja lihast toodetele eksporditi Eestist 2009. aastal 169,4 tuhat nuumsiga, mis viidi tapaks põhiliselt Venemaale, aga ka Läti, Hollandisse, Poola, Suurbritanniasse ja Leetu eluskaaluga kokku 18 538 tonni 371,6 mln krooni väärtuses. Elussigade koguseline väljavedu kasvas 2009. aastal 2008. aastaga võrreldes pea kahekordseks. Väljaveetava sea keskmine eluskaal oli mullu 2 kg võrra väiksem tunamullusest, sigade eluskaalu kilogrammi hind oli 8% aastatagusest madalam. Hind alanes just Venemaale müüdud sigade puhul.

2009. aastal viidi Eestist välja ka ligi 25,7 tuhat veist eluskaalus 2017,3 tonni 64,2 mln krooni väärtuses. Veised veeti valdavalt Hollandisse, Belgiasse, Saksamaale ja Itaaliasse. 2008. aastaga võrreldes kasvas elusveiste väljavedu pea kolmandiku võrra ning väljaveetud veiste eluskaalu hind tõusis aastaga 8%. 2008. aastaga võrreldes saadi mullu oluliselt kõrgemat hinda veiste müügist Hollandisse. Elusloomade väljaveo peamiseks põhjuseks ongi mujalt saadavad kõrge- mad kokkuostuhinnad ning soodsamad loomade realiseerimistingimused.

Tabel 24

Liha väljaveo struktuur 2009. aastal
(% vastava saaduse üldisest ekspordikogusest)

Veiseliha		Sealiha		Linnuliha		Subproduktid	
2004.a. – 225 tonni		2004.a. – 7503 tonni		2004.a. – 4373 tonni		2004.a. – 481 tonni	
2005.a. – 596 tonni		2005.a. – 7203 tonni		2005.a. – 3036 tonni		2005.a. – 1140 tonni	
2006.a. – 381 tonni		2006.a. – 7157 tonni		2006.a. – 3271 tonni		2006.a. – 963 tonni	
2007.a. – 506 tonni		2007.a. – 6109 tonni		2007.a. – 1970 tonni		2007.a. – 1478 tonni	
2008.a. – 1773 tonni		2008.a. – 8319 tonni		2008.a. – 3529 tonni		2008.a. – 1745 tonni	
2009.a. – 1082 tonni		2009.a. – 6314 tonni		2009.a. – 3836 tonni		2009.a. – 1584 tonni	
Holland	69	Läti	43	Läti	68	Cote d'Ivoire	32
Soome	13	Leedu	25	Soome	13	Hongkong	20
Läti	11	Soome	9	Leedu	8	Läti	18
Leedu	3	Rootsi	8	Taani	4	Poola	10
Rootsi	2	Venemaa	4	Vietnam	3	Leedu	6
Poola	2	Kreeka	3	Hongkong	2	Vietnam	5
		Tšehhi	2	Teised	2	Soome	3
		Taani	1			Venemaa	2
		Teised	5			Luksemburg	2
						Teised	2

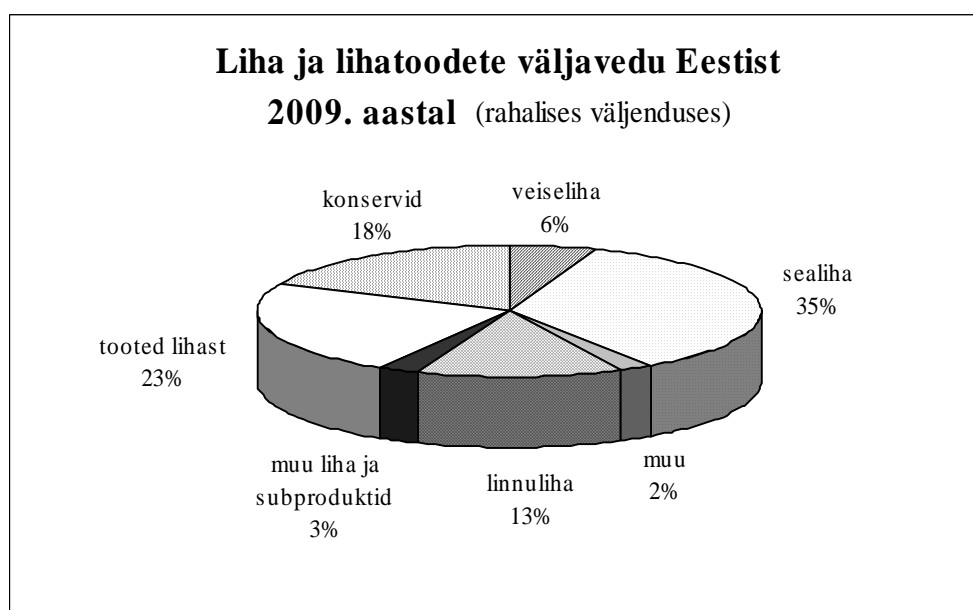
Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Eesti põhilised liha ja lihatoodete **ekspordipartnerid** on läbi aastate olnud lähinaabrid Läti, Leedu ja Soome. Kogu Eestist välja läinud lihast ja lihatoodetest (rahas) veeti eelmisel aastal Läti 47%, Leetu 19% ning Soome 14%. 2009. aastal vähenes liha ja lihatoodete väljaveokäive EL-i tervikuna 12%, väljaveokogused sinna vähenesid aasta jooksul 6%, millest järeldub, et väljaveokäive vähenes eelkõige hinnalangusest tulenevalt. Väljaveokäive naabrite juurde kahan- nes aastaga kokku 14%, seejuures kaubavedu Läti vähenes aastatagusega võrreldes 8%, Leetu 29% ja Soome 11%. Rootsi aga veeti 2009. aastal rahas arvestatuna pea kaks korda enam liha ja

lihatooteid kui aasta varem. Väljaveokogused naaberriikidesse vähenesid mullu tunamullusega võrreldes 5%, kusjuures Soome vähenes vedu 8%, Leetu 11% ja Lätti 4%. EL-i liikmesriikide osakaal oli liha ja lihatoodete ekspordis 2008. aasta 96% asemel 2009. aastal 94%. Märkimist väärib ka see, et väljaveokäive kahanes üsna proportsionaalselt nii vanadesse (-12%) kui ka uutesse liikmesriikidesse (-16%). Sarnaselt (-6%) vähenes ka koguseline väljavedu.

Kui eelmisel aastal liha ja lihatoodete väljavedu EL-i vähenes, siis 3-ndatesse riikidesse suudeti väljaveokäivet kasvatada 28,8%. Koguseline väljavedu kasvas samal ajal 10,3%, mis viitab ka ekspordihindade kiirele kasvule. Kolmandate riikide osatähtsus üldises väljaveokäibes kasvas 4,3%-lt 2008. aastal 6,1%-le 2009. aastal. Selles riikide grupis oli Eesti ettevõtetele liha ja lihasaaduste väljaveol kõige olulisemaks turuks ka 2009. aastal Venemaa. Oluliste sihtkohtadena säilitasid oma positsiooni ka Ukraina ja Hongkong. 2008. aastast alates on majandussuhted Venemaaga taas elavnenud ning väljavedu sinna on kasvamas. Koguseliselt kasvas eelkõige elussigade (2009.a 16838 t, 2008.a 6788 t) ning mõnevõrra ka vorstitoodete (2009.a 732 t, 2008.a 712 t) eksport Venemaale. Ka Ukrainasse veetud vorstikogused suurenesid (2009.a 219,5 t, 2008.a 188,5 t).

Joonis 24

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Eksporditud valmistoodangu kogusest viidi 2009. aastal Lätti 40% (2008.a 42%) vorstitoodete ja 77% (2008.a 79%) konservide kogu väljaveost (tabel 20). Lätti eksporditi ka 68% (2008.a 45%) linnuliha, 43% (2008.a 48%) sealihaga ja 11% (2008.a 14%) veiseliha koguväljaveost (tabel 23). Lisaks lihale ja valmistoodangule jõudis eelmisel aastal Lätti 8% elusveistest ja 2% elussigadest (eluskaalus arvestatult). Leetu, kui teise olulise liha ja lihast toodete väljaveo sihtriiki, veeti 2009. aastal 3% veiseliha (2008.a 5%), 25% sealihaga (2008.a 37%), 8% linnuliha (2008.a 9%), 43% vorstitoodete (2008.a 41%) ning 13% konservide (2008.a 14%) väljaveokogusest. Ka Leetu veeti elusloomi, kuid nende kogused olid väikesed.

Läbi aastate on Eesti liha ja lihast toodete väljaveokäibes olnud suurima osakaaluga sealiha, mille osatähtsus ulatus 2009. aastal 33%-ni (2008.a 38%, 2007.a 39%). Sealiha osakaal on aastatega järjest vähenenud. Juhtpositsiooni eelmisel aastal tagas sealiha ekspordihinna suhteliselt kõrge tase ning selle 1%-line tõus aastatagusega võrreldes. Sealiha väljaveokogused, mis vähenesid mullu 24,1%, jäid 2009. aastal juba väiksemaks vorstitoodete väljaveost. Koguseliselt vähenes sealiha väljavedu 2009. aastal 2,0 tuhande tonni võrra, elussigade väljavedu lihasse arvestatuna kasvas 6,3 tuhande tonni võrra. Seega kasvas kogu sealiha väljavedu ligi 4,3 tuhande tonni jagu. Samal ajal sealiha sissevedu suurenes 0,2 tuhande tonni võrra, millele lisandus veel 0,2 tuhande tonni jagu elussigu (lihasse arvestatult). Järsult kasvanud elussigade väljavedu on küll sundinud lihatöötajaid jätkuvalt kasutama sissetoodud sealiha, kuid elanikkonna ostujõu langus pidurdas ka sealiha sisseveo kasvu.

Veiseliha on seni Eestist välja veetud suhteliselt vähe. 2009. aastal vähenes veiseliha väljavedu võrreldes 2008. aastaga 40% ehk 0,7 tuhande tonni võrra. Võttes arvesse aga ka elusveiste ekspordikoguseid (lihaks arvestatuna), siis kokku veiseliha väljaveokogused vähenesid viimase aastaga 20%. Enam kui 92% kogu veiseliha väljaveost läks mullu Hollandisse, Soome ja Lähti. 86% väljaveetud veiselihast oli jahutatud liha keskmise hinnaga 34.96 kr/kg. Veiseliha keskmine ekspordihind oli 2009. aastal aastatagusega võrreldes 18,0% madalam (2009.a 36.71 kr/kg, 2008.a 44.79 kr/kg, 2007.a 48.234 kr/kg, 2006.a 55.89 kr/kg). Nii madalam hind kui ka väiksem kogus vähendasid veiseliha väljaveokäivet aasta varasemaga võrreldes poole võrra.

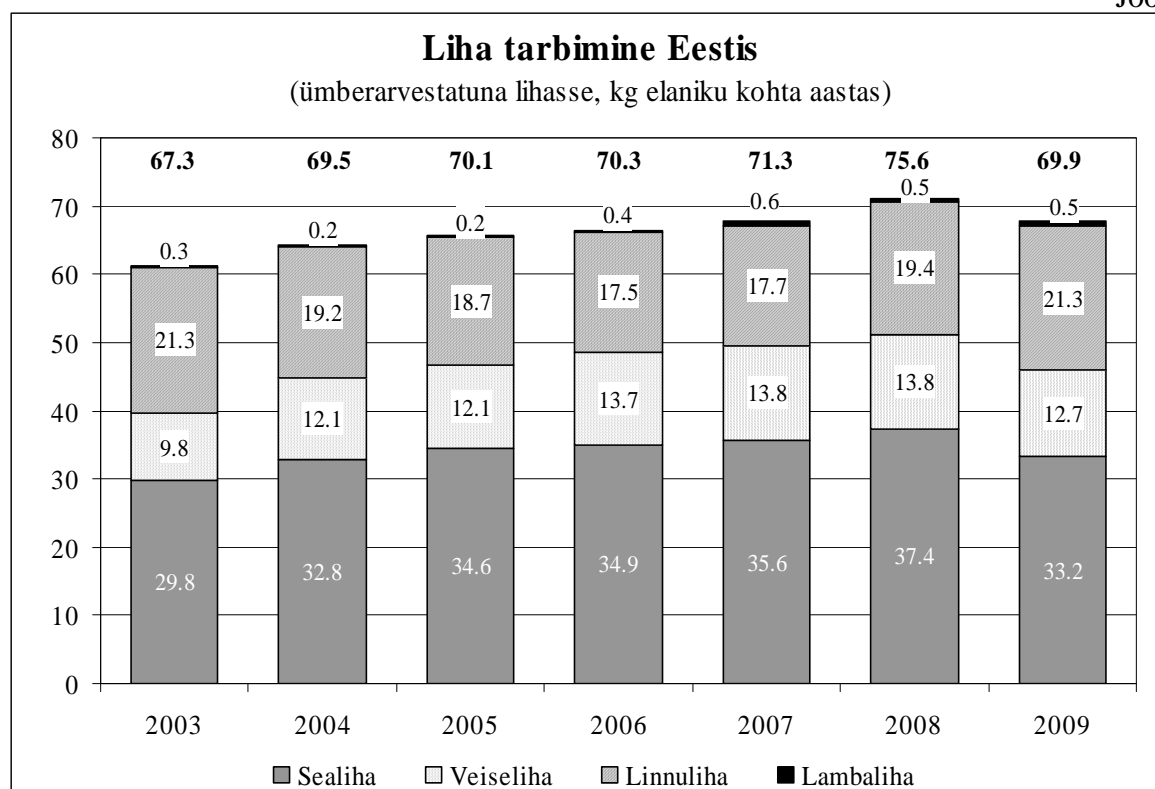
Linnuliha osatähtsus liha ja lihatoodete väljaveo rahalises käibes püsis 2009. aastal 2008. aasta tasemel, olles 12%. Seejuures väljaveokogused suurenesid 307 tonni võrra ehk 9%, väljaveohind aga alanen 18%. See vähendas linnuliha väljaveokäivet 11%. Kõige enam veeti linnuliha eelmisel aastal Lähti (68% kogu linnuliha väljaveost) ja Soome (13%). Kui Soome veetud linnuliha kogused vähenesid aastaga pea poole võrra ning hind alanen 30%, siis Lähti veetud kogused kasvasid 66% ja hind sinna alanen 8%. Kokkuvõtvalt suurenes linnuliha väljaveokäive Lähti 53%. Leetu veeti 2009. aastal linnuliha pea samas mahus kui aasta varem, kuid väljaveetu keskmine hind oli 15% madalam kui 2008. aastal. Linnuliha koguselisest väljaveost 98% oli kanaliha, millest omakorda veidi vähem kui poole moodustas värskete ja jahutatud rümpade väljavedu. Samal ajal linnuliha sisseveokogused suurenesid 2009. aastal pea 4%, kuid hind langes 13%, mis kahandas ka sisseveokäivet 10%. Linnuliha sisseveokogused olid 2009. aastal pea viis korda suuremad väljaveost.

Liha ja lihast toodete väliskaubandusbilanss Euroopa Liidu liikmesriikidega oli 2009. aastal 612,2 mln krooniga negatiivne. Sisseveohindade oluliselt sügavam langus võrreldes väljaveohindadega vähendas puudujääki aastaga 65,1 mln krooni võrra. Kolmandate riikidega oli kaubavahetus mullu plussis. Kui 2008. aastal ületas kaubavahetuses kolmandate riikidega ekspordikäive impordikäivet 26 mln krooniga, siis 2009. aastal oli eksport 38 mln krooni võrra suurem impordist.

Tarbimine

Liha ja lihatoodete **siseturu maht** Eestis on alates 2003. aastast ulatunud enam kui 90 tuhande tonnini ning see on aastast-aastasse suurenenud. Esialgsete andmete järgi langes see 2009. aastal tagasi 2004. aasta tasemele. Vähenemise põhjuseks on majanduskriis, mis tõi kaasa rekordilise töötuse kasvu, palgakärped ning sissetulekute vähenemise, mis omakorda sundis tarbijaskonda hoolikalt jälgima tehtavaid kulutusi. Aastaga on jätkuvalt vähenenud ka Eesti elanike arv. 2009. aastal oli liha siseturu kogumaht esialgsetel andmetel 93,7 tuh tonni, mis oli 7,6% väiksem kui aasta tagasi (101,3 tuh t). Kogu siseturu mahust oli kodumaise toodangu osakaal 84%. Aastaga kasvas see 7%-punkti võrra (2008.a 77%). Vajaka jäänud osa tuli katta sisseveetud toodanguga. Kodumaise tootmise mõningane kasv, kuid eelkõige siseturu mahu vähenemine sundisid suurendama liha ja lihatoodete ning elusloomade eksporti, mis kasvas 2009. aastal 2008. aastaga võrreldes (ümberarvestatuna lihaks) vastavalt 3,1% ja 91,8%. Liha ja lihatoodete import (lihaks arvestatuna) jäi tunamullusele tasemele.

Joonis 25

2005. aastast alates on Eestis liha ja lihatooteid (ümberarvestatuna lihaks) tarbitud keskmiselt enam kui 70 kg elaniku kohta aastas. 2008. aastal jõudis liha ja lihatoodete tarbimine 75,6 kg-ni elaniku kohta aastas. 2009. aastal tarbimine vähenes uuesti 2005. aasta tasemeni. Esialgsetel andmetel tarbiti 2009. aastal Eestis keskmiselt 69,9 kilogrammi liha ja lihatooteid ühe elaniku kohta aastas (2005.a 70,1 kg). Tarbimine vähenes aastaga 5,7 kg võrra elaniku kohta (2008.a 75,6 kg; tabel 25) nii sea (-4,2 kg inimese kohta aastas) kui ka veiseliha (-1,1 kg inimese kohta aastas) tarbimise languse tõttu. Ilmselt oli selle põhjuseks jätkuvalt tõusnud veise- ja sealiha jaehind, mis Eesti suhteliselt hinnatundlikule tarbijale enam taskukohane ei olnud.

Liha ja lihatoodete tarbimine ühe elaniku kohta (kg)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Lihatoodete tarbimine 1 elaniku kohta *(üumber arvestatud lihale)	65,8	67,3	69,5	70,1	70,3	71,3	75,6	69,9
sh sealiha	27,2	29,8	32,8	34,6	34,9	35,6	37,4	33,2
veiseliha	12,3	9,8	12,1	12,1	13,7	13,8	13,8	12,7
linnuliha	21,0	21,3	19,2	18,7	17,5	17,7	19,4	21,3
muu liha	0,8	0,5	0,3	0,3	0,5	0,9	0,5	0,5
rupskid	4,5	5,9	5,1	4,4	3,6	3,3	4,4	...

* aastast tarbimine SA liha ressursside ja nende kasutamise alusel

Allikas: SA, Põllumajandusministeerium, EKI

Eesti lihatööstusettevõtete **valmistoodete valik kauplustes** regulaarselt toimuvate Eesti Konjunktuuriinstituudi vaatluste andmetel² 2009. aastal kasvas (tabel 26), mis viitab sortimendi arvestuses kohalike toodete turupositsiooni tugevnemisele. Kodumaise toodangu osakaal pakutavas sortimendis langes vaid suitsuliha (langus aastaga 0,5%-punkti) ja suitsuvorstide (langus aastaga 2,8%-punkti) osas. Kohaliku linnuliha osakaal pakutavas sortimendis tõusis koguni 69%-lt 2008. aastal 82%-le 2009. aastal. Seega on Eesti kauplustes müüdavad liha ja lihast tooted valdavalt Eesti lihatööstuste toodang. Tarbijate nõudluse paremaks rahuldamiseks on lihatööstusettevõtted pööranud suurt tähelepanu tootearendusele, mis on kindlustanud aasta-aastalt laieneva tootevaliku. Eestis tervikuna suurenes kodumaiste keeduvorstide ja viinerite sortiment 58-lt 62 tootenimetuseni keskmiselt kaupluses, linnuliha valik kasvas 7-lt 8-ni, suitsuliha valik 60-lt 66-ni keskmiselt kaupluse kohta.

Liha ja lihatoodete osas on tarbija läbi aastate olnud konservatiivsem ning eelistanud kodumaist toodangut. Elanikkonna vähenenud sissetulekud ning töötuse kasv on 2009. aastal muutnud mõninga määral tarbija käitumist ostude sooritamisel. Kui varasematel aastatel ulatus kodumaiste lihatoodete käibe osakaal kauplustes tootegrupiti isegi kuni 100%-ni (veise- ja sealiha, viinerid ja keeduvorstid), siis 2009. aastal moodustas kaupluste spetsialistide hinnangul enamike lihasaaduste käibest kodumaise toodangu osa kuni 98%. Kodumaiste toodete osakaal kaupluste käibes on vähenenud nii veise- ja sealiha kui ka keeduvorstide ja viinerite osas. Kolm aastat järjest on vähenenud ka kodumaiste suitsuliha ja -vorstide osakaal kaupluste jaemüügi käibest. Kuigi viimasel ajal on märgata eestimaalaste seas kodumaise toidukauba eelistamise vähenemist, on AS Tallegg vahepealsetel aastatel kaotatud turuosa tagasi võitmas. Üha enam eestimaalasi tarbib kodumaist värsket linnuliha, mille osatähtsus kaupluste linnuliha müügikäibes kasvas aastaga 67%-lt 74%-ni.

Viimase aastaga tõusid liha ja lihatoodete jaehinnad Eesti kauplustes pea kõigis vaatluse all olnud kodumaistes tootegruppides. Erandiks oli vaid linnuliha, mille keskmine jaehind langes aastaga 5,5%. Vaatlusega hõlmatud importlihasaadustest kallinesid 3 ja odavnesid 2 tootegruppi.

² Eesti toidukaupade positsioon siseturul. EKI, mai 2009

Kodumaiste liha ja lihatoodete aastane hinnatõus oli tootegrupiti vägagi erinev. Kõige vähem kallines sealih (+5,6%) ja kõige enam lihakonservid (+32,7%). Eestis toodetud suitsuvorst kallines aastaga 14,1% ja veiseliha 11,2%, importtoodetest kallinesid suitsuvorstid 35,0%, suitsuliha 93,7% ja lihakonservid 9,7%. Seevastu linnuliha jaehind langes aastaga 8,6%. Endiselt püsib

Tabel 26

Eesti lihatööstuste poolt toodetud ja importlihasaadused Eesti kauplustes

Toidukaubad	Eesti toode				Importtoode			
	Mai 2006	Mai 2007	Mai 2008	Mai 2009	Mai 2006	Mai 2007	Mai 2008	Mai 2009
Osatähtsus rahalises käibes, %								
Veiseliha	100	100	99	95	-	-	1	5
Sealiha	100	100	99	95	-	-	1	5
Linnuliha	64	63	67	74	36	37	33	26
Lihakonservid	77	77	76	80	23	23	24	20
Keeduvorstid, viinerid	100	100	100	98	-	-	-	2
Suitsuvorstid	99	98	97	96	1	2	3	4
Suitsuliha	100	99	98	96	-	1	2	4
Toodete nimetuste arv kaupluse sortimendis								
Veiseliha	1,9	2,5	2,1	2,6	-	-	-	-
Sealiha	9,0	8,9	8,3	9,2	-	-	-	-
Linnuliha	8,0	9,0	7,0	8,3	3,4	3,7	3,2	1,8
Lihakonservid	7,8	7,8	10,2	10,9	4,2	4,4	3,4	3,1
Keeduvorstid, viinerid	56,4	55,8	57,6	62,2	0,2	0,2	0,2	0,1
Suitsuvorstid	47,6	53,4	51,2	51,5	2,4	3,3	3,4	5,2
Suitsuliha	48,5	54,7	59,6	65,6	1,1	1,5	2,2	2,0
Osatähtsus pakutavas sortimendis, %								
Veiseliha	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	-	-
Sealiha	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	-	-
Linnuliha	70,1	70,7	68,8	82,2	29,9	29,3	31,2	17,8
Lihakonservid	64,8	63,9	75,2	77,9	35,2	36,1	24,8	22,1
Keeduvorstid, viinerid	99,7	99,7	99,7	99,9	0,3	0,3	0,3	0,1
Suitsuvorstid	95,2	94,1	93,7	90,9	4,8	5,9	6,3	9,1
Suitsuliha	97,8	97,4	96,5	97,0	2,2	2,6	3,5	3,0
Keskmiised hinnad, kr/kg								
Veiseliha	78.95	88.27	109.71	122.04	-	-	-	-
Sealiha	67.56	70.83	78.67	83.10	-	-	-	-
Linnuliha	38.66	42.48	50.85	48.03	33.13	37.31	44.91	41.03
Lihakonservid	49.14	54.70	70.66	93.78	41.74	48.05	46.03	50.48
Keeduvorstid, viinerid	48.04	49.75	55.62	60.77	57.68	65.70	60.56	40.67
Suitsuvorstid	78.33	85.08	96.82	110.49	163.23	184.79	194.14	262.19
Suitsuliha	85.48	88.19	97.20	103.30	287.00	157.56	156.07	302.38

Allikas: EKI

importkanaliha jaehind (41.03 kr/kg) madalamal kodumaisest (48.03 kr/kg). Kuigi hinnakonkurents jäab kodumaine linnuliha imporditule alla, ei ole hinnavahe piisavalt suur mõjutamaks tarbijaid eelistama ainult imporditud linnuliha.

Teiseks kodumaisest odavamaks importlihatooteks kauplustes on lihakonservid. Vaatamata nii kodumaiste kui ka imporditud lihakonservide hinnatõusule, oli 2009. aasta mais importkonservide hind 43.30 kr/kg võrra madalam kodumaistest. Kodumaiste lihakonservide hulgas on mitmeid ulukilihast tooteid, mille hind on kõrgem kui muust lihast valmistatud konservidel. Viimase aastaga kallinesid kodumaised lihakonservid järsult ning hinnavahe suurenes enam kui kolmveerandi võrra (+18.67 kr/kg). Soodsamast hinnast hoolimata on imporditud lihakonservide osatähtsus kaupluste müügikäibes aastaga kahanenud 4%-punkti võrra 20%-ni.

Alates 1996. aastast viib Eesti Konjunktuuriinstituut igal aastal läbi tarbijaküsitluse¹, mille eesmärgiks on uurida **tarbijate toitumisharjumusi ning toidukaupade ostueelistusi**. 2009. aasta kohta tehtud uurimuses tõdeti, et kuigi toidukaubaostude tegemise sagedus nädalas püsib kõrge, jätkub suund toidukaupade ostmise sageduse vähenemisele. Täiskasvanud Eesti elanik ostab tüüpiliselt toidukaupu 2-3 korda nädalas (2009.a 42% vastanutest, 2008.a 39%). Iga päev ostis toitu 18% (2008.a 21%) elanikest, 4-6 korda nädalas 32% (2008.a 33%) ja üks kord nädalas 7% (2008.a 6%). Aastaga on 3%-punkti vähenenud igapäevaste toiduostjate osakaal ning kasvanud 2-3 korda nädalas toiduostjate osakaal. Tarbijate ostukäitumist mõjutab oluliselt pere majanduslik olukord. Igapäevaseid toiduostjaid oli suhteliselt rohkem kõige vaesemate ja kõige jõukamate elanike hulgas. Põhjused on siin erinevad – madalaima sissetulekuga tarbijail napib raha ning seepärast püütakse üles leida soodsama hinnaga toidukaupade ostukohad, jõukamad tarbijad võivad lubada suuremat vaheldust.

Enamasti eelistab eestimaalane toidukaupu osta suurtest toidukauplustest, mis on peamiseks ostukohaks 82%-le vastanutest. See osakaal on aastaga suurenenud 4%-punkti võrra. Väikestest toidukauplustest teeb toiduoste 16% (2008.a 18%) vastanutest, turud on peamiseks toiduostukohaks vaid 2%-le (2008.a 2%) tarbijatest. Turud on tarbijaskonnale valdavalt täiendavaks ostukohaks teatud toiduainete rühmade (kartuli, köögi- ja puuviljad, marjad) osas. Tarbijate hinnangul ei ole turgude hinnatase enam sugugi nii madal võrreldes soodushindu pakkuvate suurkauplustega. Väikepoed, turud, hulgilaod ja autokauplused kaotasid 2009. aastal tarbijaid suurtele toidukauplustele, mille kaubavalik rahuldab tarbijat paremini ja kus pakuti regulaarselt tooteid erinevate kampaaniahindadega.

Liha ja lihatooteid ostetakse Eestis valdavalt kauplustest – 68% liha ja 85% lihatoodete ostudest. See on aastaga oluliselt kasvanud. Võrreldes 2008. aastaga suurenes kaupluste osakaal liha ja lihatoodete ostukohana vastavalt 12%-punkti ja 8%-punkti võrra. Mõlema kaubagrupi osakaal oli kõrgeimal tasemel alates 2001. aastast. 22% (vähenenud aastaga 12%-punkti) liha ostudest ning 12% (vähenenud 7%-punkti võrra) lihatoodete ostudest tehti 2009. aastal turgudelt. Turgude osakaalu vähenemisele aitasid kaasa aasta jooksul kauplustes tehtud sagedased soodusmüügid, mille põhjuseks oli kaupluste hinnataset mõjutanud terav konkurents jaeturul. Kauplused reageerisid

¹ Elanike toitumisharjumused ja toidukaupade ostueelistused. EKI, 2010

paindlikult tarbijate muutunud eelistustele: majandussurutive tingimustes on vähenenud huvi valmis- ja pooltoitude vastu. Samas jääb mingi osa tarbijaskonnast ikka lojaalseks turgudele, kus liha hinnad olid 2009. aastal valdavalt madalamad võrreldes kauplustega, valikus on rohkem väikepakendisse pakendamata ja viilutamata tooteid ning kus müüakse väiketootjate tooteid, mis väikeste tootmismahude tõttu suurtesse jaemüügikettidesse ei pääse. Talunike osakaal liha ostudes moodustas 2009. aastal 6% ja omatoodangu osakaal 3%. Lihatoodete ostudes oli nii talunike kui omatoodangu osakaal väga väike.

Tabel 27

Liha ja lihatoodete ostukohtade jaotus
(% tooterühma ostudest)

	Kauplus	Hulgiladu	Turg	Talunik (va turg)	Oma toodang	Netipood	Kokku
Liha							
2009	68	1	22	6	3	0	100
2008	56	2	34	7	1	-	100
2007	63	2	25	7	3	-	100
2006	56	2	26	11	5	-	100
2005	54	2	30	10	4	-	100
2004	50	3	32	10	5	-	100
2003	44	3	33	14	6	-	100
Lihasaadused							
2009	85	1	12	1	1	0	100
2008	77	1	19	2	1	-	100
2007	84	2	12	1	1	-	100
2006	81	4	13	1	1	-	100
2005	77	4	17	1	1	-	100
2004	75	4	18	2	1	-	100
2003	71	6	19	2	2	-	100

Allikas: EKI

Läbiviidud küsitluse põhjal järeldub, et toidukaupade ostuvaliku tegemisel peetakse jätkuvalt tähtsamaks toidukauba värskust, maitset ja kvaliteeti. Värskest pidas väga tähtsaks 91% vastanutest, maitset 89% ja kvaliteeti 84% vastanutest. Kuigi maitset ja kvaliteeti väga oluliseks ostuotsuse mõjutajaks pidavate tarbijate arv on langenud viimaste aastate madalaimale tasemele, on need endiselt koos värskusega kolm olulisemat kriteeriumit toidukauba ostmisel. Väga oluliseks on tarbijaile veel toote tervislikkus (väga tähtis 68%-le vastanutest), soodne hind (väga tähtis 62%) ja sooduspakkumised (väga tähtis 56%). Sooduspakkumiste tähtsus on majanduskriisi tingimustes tõusnud

Eestimaist päritolu, mahetoodangut, pakendi mugavust, määrgiseid ja toote pikka säilimisaega - kasutamiskõlblikkust peab ostuvaliku tegemisel väga tähtsaks üha vähem tarbijaid. Näiteks, kui päritolumaa Eesti oli 2003. aastal väga tähtsaks valikukriteeriumiks 61%-le vastanutest, siis

2009. aastal vaid 37%-le vastanutest. Kodumaiseks toidukaubaks arvasid elanikud eeskätt toote, mis oli valmistatud Eestis ja kohalikust toorainest ning mis tarbijatele seostus värskusega, harjumuspärase maitsega, usaldusväarsusega ja tervislikkusega. Selles osas ei ole tarbijate hinnang aastatega oluliselt muutunud.

Tarbijate üldine ostueelistus ei muutunud aasta jooksul. 70% tarbijatest eelistas osta valdavalt kodumaiseid toidukaupu, 28%-le vastanutest polnud toidukauba päritolumaa oluline ja 2% eelistas osta sissetoodud toidukaupu. Igati positiivseks on asjaolu, et ükskõikne suhtumine kodumaisesse toitu 2009. aastal ei süvenenud. 59% vastanutest hindas nii liha ja lihatoodete kvaliteedi kui ka valiku heaks.

Kodumaiste ja sissetoodud kaupade eristamine ei ole elanikele lihtne. Suurimaks takistuseks kaupade eristamisel on elanikele läbi aastate olnud väikeses kirjas tooteinfo. 2009. aastal probleem kahjuks süvenes. Importkauba tootjamaadest usaldati kõige enam lähiriike Lätit, Leedut ja Põhjamaid. Usaldusväärseim importtoidukauba tootjamaa oli 2009. aastal Põhjamaade asemel Läti (kaupu usaldas 89% elanikest), järgnesid Leedu (85%), Põhjamaad (83%) ja muu Euroopa Liit (76%).

Toidukaupades osas, kus oli sortimendis olemas nii kodumaine kui importtoodang, eelistasid tarbijad valdavalt kodumaiseid toidukaupu impordile. Kodumaiste toidukaupade osakaal oli suurim suitsuvorstide ja sinkide grupis, kus ainult või peamiselt kodumaiseid tooteid eelistas kokku 87% elanikest ja kus kodumaise eelistamise osakaalu langus peatus.

Tabel 28

Kodumaiste lihatoodete ostmine aastatel 2002 – 2009
(% vastanutest, kes eelistasid osta kodumaist toidukaupa*)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Linnuliha	61 (37)	63 (35)	67 (38)	73 (42)	68 (40)	70 (37)	67 (37)	72 (39)
Suitsuvorst, sink	94 (69)	94 (67)	91 (65)	91 (63)	90 (62)	88 (57)	86 (53)	87 (54)

* ainult + peamiselt kodumaiste toidukaupade ostjate osakaal, sulgudes on toodud ainult kodumaiseid toidukaupu eelistavad ostjad

Allikas: EKI

2009. aastal hinnatõus küll peatus, kuid elanike sissetulekud vähenesid, mis süvendas viimastel aastatel väljakujunenud tarbijate hinnatundlikkuse kõrget taset. 2009. aastal pöörati hindadele suuremat tähelepanu kui kunagi varem. Toidukaupade hindu vaatasid ostmisel kõik elanikud, sh alati 66%, sageli 28% ja harva 8%. Toidukaupade ostu- ja tarbimisharjumusi muutis majandusurutise tõttu 79% elanikest, kusjuures 57% tegi mõningaid korrektiive ja 22% muutis harjumusi tunduvalt. 60% elanikest otsid 2009. aastal soovikohast toidukaupa piirangutega, 15% elanikest ostis alati meelepäraseid toidukaupu, 12% ostis väga harva meelepäraseid toidukaupu ja 12% ei saanud üldse osta soovitud toitu.

Majanduslanguse tingimustes vähendati tarbimist pea kõigis toiduainete gruppides. Suuresti vähenes ka lihast kulinaariatoodete, vorstitudete, sinkide ja veiseliha tarbimine. Mida väiksem oli pere sissetulek, seda suuremaid muutusi pidid tarbijad oma harjumustes tegema. Väiksema

sissetulekuga elanike toiduvalik muutus märgatavalt piiratumaks ja ühekülgsemaks nii sortimendi kui koguste poolest, eriti puudutas see piima- ja lihatoodete valikut.

2009. aastal tunnistas 84% vastanutest mõne toidualase info, kampaania, olukorra või mõne sündmuse mõju toidukaubaostudele ja toitumisharjumustele. Toidukaupade ostul mõjutasid valikut nii rahapuudus, töötuse kasv ja masu kui ka püüid toituda tervislikult. Aasta märksõnaks oli toidukauba hind ja põhilisteks tarbimiskäitumise muutuse mõjutajateks toidukaupluste sooduspakkumised, sooduskampaniad ja muu teave allahindluste kohta.

Euroopa Liidu ja maailmaturg

Aastatel 1999 – 2007 koges maailma lihaturg kõigi lihaliikide osas rahulikku, ent kindlat kasvu, mis tulenes tarbimise kasvust. Tarbimise kasvu taga oli omakorda elanikkonna kasv ning eelkõige arenevates riikides kasvanud sissetulekud. Liha tootmine ja tarbimine maailmas kasvas 225 mln tonnilt 1999. aastal 266 mln tonnile 2007. aastal. Nende aastate jooksul võis vaid korra täheldada kõrvale kaldumist üldisest tõusutrendist – 2007. aastal vähenes sealihha tootmine ja tarbimine maailmas, kuna taudi tõttu vähenes märkimisväärselt sealihha tootmine Hiinas.

Viimasel kümnel aastal on kõige kiiremini kasvanud linnuliha sektor, kus nii tootmine kui ka tarbimine suurenesid keskmiselt 3,9% aastas samal ajal, kui teiste lihaliikide osas oli kasv 1-2%. Linnuliha tarbimine suurenes plahvatuslikult nii arenevates kui ka arenenud riikides. Linnuliha osakaal maailma kogu lihasektoris kasvas 29%-lt 1999. aastal 34%-le 2007. aastal. Samal ajal Lambaliha osakaal ei muutunud (5%), sea- (40%-lt 37%-le) ja veiseliha (26%-lt 24%-le) osakaalud langesid.

2008. aasta I poolel mõjutasid maailma lihaturgu tootmiskulude märkimisväärne tõus, mille taga oli kõrgetest teravilja ja nafta hindadest tulenev energia- ja söödakulutuste kasv. Samas liha hinnad tõusid väga vähe, mis pani tugeva surve alla tootjate kasumimarginaali. Kuigi aasta viimasel veerandil sisendite hinnad langesid, vähendas ülemaailmne finantskriis ning sellega kaasnenud majanduslangus nõudlust lihale ning seeläbi alandas ka liha hinda. Vaatamata sellisele süngele olukorrale jõudis liha tootmine ja tarbimine maailmas 2008. aastal rekordilisele tasemele, ulatudes 272 mln tonnini. Sellisele tulemusele võimaldas jõuda Hiina kui maailma suurima sealihaturu osaline toibumine epideemiapuhangust ning linnulihasektori kiire kasv.

Ekspertide hinnangul peaks lihasektor majanduskriisist üsna kiiresti välja tulema. Oodatakse tõusutrendi jätkumist, mida soodustab nii elanikkonna demograafiline kasv kui ka majanduse uus tõus. Aastatel 2009-2018 peaks kasvu kiirus (1,9%) olema veidi väiksem, kui eelmisel kümnendil. Loodetav tootmine ja tarbimine peaks 2018. aastal maailmas jõudma 328 mln tonnini. Kõige enam peaks kasvama linnuliha tarbimine – 2,3% aastas. Sealihha ja lambaliha tarbimise kasv on eeldatavasti veidi väiksem – 1,8% aastas. Veiseliha tarbimine kasvab ekspertide nägemuse järgi 1,3% aastas. Arvatakse, et 2018. aastal on kõige populaarsem lihaliik tarbijaskonna seas linnuliha, mille osakaal tarbitavas lihas küünib 37%-le, ületades senini populaarseima sealihha osakaalu 1%-punktiga.

Tabel 29

Veiseliha tootmine 5 suurema osakaaluga EL liikmesriigis (tuh t)

	2008	2009	2010
Prantsusmaa	1 490	1 500	1 490
Saksamaa	1 210	1 165	1 150
Itaalia	1 059	1 036	1 022
Suurbritannia	862	836	805
Hispaania	658	640	640

Allikas: USDA

Tabel 30

Veiseliha tarbimine 5 suurema osakaaluga EL liikmesriigis (tuh t)

	2008	2009	2010
Prantsusmaa	1 650	1 593	1 578
Itaalia	1 361	1 351	1 345
Suurbritannia	1 325	1 237	1 266
Saksamaa	998	985	970
Hispaania	626	622	622

Allikas: USDA

Tabel 31

Veiseliha eksport 5 suurema osakaaluga EL liikmesriigist (tuh t)

	2008	2009	2010
Saksamaa	48	35	35
Prantsusmaa	26	25	25
Itaalia	21	20	20
Poola	16	18	18
Beneluximaad	20	15	15

Allikas: USDA

2009. aasta jaanuaris viisid Euroopa Liidu (EL) vastava ala spetsialistid läbi uue auditi Brasiilias, mille tulemusena sai 1300-1400 farmi loa EL-i turule **veiseliha** toota. 2007. aastal oli sertifitseeritud farme Brasiilias 6780. Nii jäi veiseliha import Brasiiliast ka 2009. aastal piiratuks. Selle mõningast taastumist loodetakse 2010. aastal, kuid Euroopa Liidu poolt sertifitseeritud farmide arv kasvab visalt. 2009. aastal kasvas veiseliha import Argentiinast, Uruguaist, Okeaniast ja USA-st, mis osaliselt kompenseeris vähenenud impordi Brasiiliast. Esialgsete andmete järgi peaks veiseliha tootmine EL-is 2010. aastal kukkuma alla 8 miljoni tonni. Toodang peaks vähenema eelkõige Saksamaal, Itaalias ja Suurbritannias. Veiseliha tootmise vähenemine ning piiratud import pingestavad jätkuvalt EL-i siseturu veiselihaga varustamist. Pingelisest turuolukorrast tulenevalt peaks ka veiseliha hinnad püsima endiselt kõrgel. Kõrged hinnad koos praeguse majandusolukorraga aga kisuvad jätkuvalt alla veiseliha tarbimist. Tarbimine peaks prognooside järgi langema põhiliselt Prantsusmaal, Itaalias, Saksamaal ja Suurbritannias. Veiseliha tarbimisele nendes maades mõjub pärssivalt ka linnuliha kui hinnalt odavama ja kalorivaesema populaar-

suse kasv. Veiseliha eksport Euroopa Liidust, mis 2008. aastal kasvas, peaks 2009. ja 2010. aastal uuesti vähenema. Kõige enam väheneb eksport Venemaale.

2009. aastal ei olnud Euroopa Liidu **sealihaturul** võimalik säilitada 2008. aasta kõrget hinnataset. Puhkenud finantskriis, mis kärpis tarbijaskonna kulutusi, vedas 2009. aasta kahel esimesel kuul alla ka sealiha hinnad. Valitsev ähmane turuolukord ning väljavaade, et söödahinnad ei kuku enam 2007. aasta tõusueelsele tasemele, hoidis kasumimarginaali nuumsigade kasvatamisel endiselt pingelise. Seetõttu jätkus ka EL-i seakasvatuse sektori korrastumine, mille käigus ebaefektiivsed farmid lõpetasid tegevuse. Sellega kaasnes ka põrsaste iibe vähenemine, mis tähendab edaspidi ka tapaküpsete sigade arvukuse vähenemist. Kõige enam peaks põrsaste juurdesünd vähenema vanades liikmesriikides, eelkõige Saksamaal, Hispaanias ja Beneluximaades. Uutes liikmesriikides toimus taoline tagasilangus juba 2008. aastal. EL-i põrsaste tootmine langes 2009. aastal ligi 1,6%, 258,4 mln pealt 2008. aastal 254,3 mln peani 2009. aastal. See oli kümne viimase aasta madalaim sündivus. Vähenenud pakkumine kergitas aga põrsaste hinna kolme viimase aasta kõrgeimale tasemele. Kõrged põrsaste hinnad on indikaatoriks, et seakasvatuse tsükkel jõuab madalseisu 2010. aastal.

Tapmiste arvu vähenemine kahandas esialgsete andmete järgi EL-i sealiha toodangu 22,6 mln tonnilt 2008. aastal 22,0 mln tonnini 2009. aastal. Aastaga vähenes tootmine 2,6%, kusjuures enim kahanes toodang Taanis ja Poolas. 2010. aastal peaks analüütikute nägemuse kohaselt sealiha tootmine olema 21,9 mln tonni, langedes veel 0,5%. 2010. aastal ei ole olulist tootmismahude suurenemist oodata üheski liikmesriigis. Poolas võib tootmine Hollandist imporditud elus-põrsaste toel mõnevõrra suurenedada.

Tabel 32

Sealiha tootmine 5 suurema osakaaluga EL liikmesriigis (tuh t)

	2008	2009	2010
Saksamaa	5 112	5 150	5 120
Hispaania	3 484	3 430	3 420
Beneluximaad	2 371	2 325	2 280
Prantsusmaa	2 030	2 010	2 000
Poola	1 888	1 620	1 650

Allikas: USDA

Tabel 33

Sealiha tarbimine 5 suurema osakaaluga EL liikmesriigis (tuh t)

	2008	2009	2010
Saksamaa	4 575	4 565	4 575
Hispaania	2 451	2 641	2 641
Itaalia	2 360	2 390	2 400
Poola	2 030	1 920	1 880
Prantsusmaa	1 874	1 875	1 870

Allikas: USDA

Sealiha eksport 5 suurema osakaaluga EL liikmesriigist (tuh t)

	2008	2009	2010
Taani	532	490	490
Saksamaa	217	240	240
Beneluximaad	217	165	140
Prantsusmaa	143	100	90
Poola	143	50	50

Allikas: USDA

2008. aasta viimases kvartalis ja 2009. aasta I kvartalis vähenes järsult sealiha eksport Euroopa Liidust Venemaale ja Ukrainasse. Piiratud ekspordivõimalused, vähenenud pakkumine siseturul ning Euroopa Komisjoni toetuse puudus on loonud olukorra, kus sealiha eksport on 2009. ja 2010. aastal väiksem kui 2008. ja isegi 2007. aastal. Eeldatavasti väheneb uutes liikmesriikides tarbijate vähenenud ostujõu ning sealiha hinnatõusu mõjul ka sealiha tarbimine. Euroopa loodepiirkondadesse jäävates riikides majanduslangus sealiha tarbimise vähenemisel nii olulist rolli ei oma, palju olulisemaks teguriks seasel turul on linnuliha populaarsuse kasv.

Lihaturu arengute peegeldusi ajakirjanduses

Euroopa Liit

Toidukaupluste ketid seavad sealiha müügil uusi kõrgemaid nõudeid ka **Taanis ja Rootsis**. Tingimusi karmistati pärast raportit, mis puudutas Taani sealiha. Raportist ilmnes, et iga neljas emis elab Taanis terve oma elu kitsukeses puuris, kus tal puudub võimalus isegi pööramiseks. Raporti põhjal ei kohelda sigu tapale sõites piisavalt hästi ning kuigi sabade lõikamine on keelatud, tehakse seda siiski. Toodud tõsiasiad tekitasid Taanis suure diskussiooni, mispeale kaubandusketid otsustasid oma nõudmisi sealiha ostul karmistada. Näiteks ICA (üks Rimi omanikke) soovib garanteerida, et nende poolt Rootsi kauplustes müüdüd Taani sealiha (ca 13% müüdüd sealihast) pärineb farmidest, kus emistel on võimalus enam vabalt liikuda. Nüüdsest müüakse ICA-s oma kaubamärgiga ja Euroshopperi kaubamärgiga sealiha, mis on toodetud loomadest, kes saavad elu ajal vabalt aedikus ringi liikuda. Erandiks on vaid periood (kokku umbes 4 nädalat), mil emisel on põrsad. Coop kaubanduskett ei ole veel sarnaseid nõudeid lihale esitanud, samuti on Axfoodi Willyse, Hemköpi ja PrisXtra kauplused öelnud, et nemad lihatarnimisel muudatusteks põhjust ei näe. Axfood müüb oma kaubamärgi all ainult eelnimetatud nõuetele vastavat sealiha. Sarnaseid vabapidamise nõudeid esitatakse Taani sealiha pakkujatele ka Inglismaa kaubanduskettide poolt.

Taanis tehtud uuringud näitavad, et sealsed sealaudad ei ole piisavalt kaasajastatud, pilt on tegelikult kehvem kui arvatakse. Mõne aasta pärast võib lautade halb olukord muutuda riskiks Taani miljarditesse ulatuva sealiha ekspordile. Vastavalt EL-i nõuetele peaksid emised olema alates 2013. aastast lautades lahtiselt. Kui tootjad seda nõuet täita ei suuda, tuleb emiste arvu vähen-

dada, mis omakorda vähendab ka nuumsigade arvukust. Seni on arvatud, et seda nõudmist täidab 70-75% Taani seakasvatustest, kuid uuring näitas, et tegelikult täidab seda 2013. aastal kehtima hakkavat nõuet praegu vaid 50-60% karjadest.

Taanis Jüütimaal plaanib üks seakasvataja ehitada uut tüüpi moodsa sigala, mille teisel korrusel hakatakse tomateid kasvatama. Projekti nimi on Pig City ning seal püütakse ära kasutada võimalikult palju seakasvatusega kaasnevat - nt virtsa kasutatakse väetiseks, ülejäävat vett ja sooja tomatikasvatuses. Kuna tegemist on keskkonnasõbraliku uuendusliku projektiga, siis toetavad seda ka Taani Looduskaitseühing, Loomakaitse organisatsioon ja valitsus.

Taani seakarjades on viimastel aastatel salmonelloosi levik laienenud ning seda esineb seal sagedamini kui Euroopa Liidus keskmiselt. Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) värske uuringu kohaselt on juba 41%-s Taani seakarjades leitud salmonelloosibaktereid. 1998. aastal oli selle esinemissagedus Taanis 11%. Võrdluseks Soomes ei leitud salmonelloosi ühestki seafarmist, Rootsisis oli seda mõnes protsendis farmides. Ka Ida-Euroopa riikides esines seakarjades salmonelloosi EL-i keskmisest (keskmine 30%) vähem.

Kui **Taani** linnulihast on leitud salmonelloosi, siis müüakse see liha ekspordiks. Samal ajal võitlevad kohalikud ametnikud ja linnulihasektor, et salmonelloosi sisaldavat linnuliha Taani ei imporditaks. 2009. aastal avastati Taani linnukasvatuses 26 salmonelloosijuhtumit. Kuna kogu see liha eksporditi, siis kohaliku tarbijani nakatunud liha ei jõudnud.

Taani teadlased on väga mures resistentsete bakterite leviku tõttu Taani seakasvatuses, kuna seal on viimase 10 aasta jooksul antibiootikumide kasutamine seakasvatuses oluliselt suurenenud. Sellega on suurenenud ka resistentsete bakterite hulk, mis liiguvad sigadelt inimestele ja põhjustavad inimestel mitmeid põletikulisi haigusi.

Mai esimeses pooles avastati **Hollandis** Eindhoveni lähistel asuvas 228 tuhande linnuga farmis linnugripp. Piirkonnast on keelatud vedada välja linde, mune ja sõnnikut. Lähemalt võeti uurimise alla ka 20 teist majapidamist, mis paiknevad nakatunud talu lähistel.

Saksamaa sealihaekspordid prognoosivad selleks suveks 10%-list sealiha hinnatõusu.

Maailmaturg

Venemaa keelustas 17-l Saksa ja Prantsuse tapamajal sealiha ekspordi Venemaale. Mõni nädal varem oli ekspordikeelu saanud seitse USA tapamajale (sh 5 Smithfield Foodsi tapamaja). Sealiha ekspordikeeld Venemaale kehtestati ka ühele Brasiilia ja Ukraina ettevõttele. Keelu kehtestamisele reageeris koheselt ka Smithfield Foodsi aktsia, mis langes börsil oluliselt. Keelu põhjuseks toodi USA ettevõtete puhul antibiootikumide jääkide ja salmonelloosiprobleemid, Saksamaa ja Prantsuse ettevõtete osas aga nende tapamajade lihast leitud antibiootikumide jäägid, listeria- ja salmonelloosibakterid. Keelu sai ka kaks veiste tapamaja Leedus. Venemaal on kavas aastaks 2012 suurendada oma riigi sealihatoodangut 2,7 mln tonni ehk kolmandiku võrra. Kokku

plaanitakse seakasvatuse investeerida selleks ajaks 31,5 mld Eesti krooni ning kui see teoks saab, siis tuleb Venemaal tarbitavast lihast vaid 14% importida. Praegu on impordivajadus 29% kogutarbimisest.

Alates 2009. aasta 5. novembrist on sealihaks eksport Venemaale keelatud ka ühest ning peatatud kaheksast Rootsi tapamajast. Keeld kehtib, kuni puudused kõrvaldatakse.

Taani Danish Crowni Esbjergi, Blansi ja Sæby tapamajade ekspordikeeld tühistati ning sealt võib jälle sealihaks Venemaale vedada. 2008. aastal eksportis Taani Venemaale sealihaks kokku ligikaudu 3 mld Eesti krooni eest.

Samuti lõpetab Venemaa impordikeelu Kolumbia sealihale. Selle eeltingimuseks oli kokkulepe, et Venemaa ostab Kolumbiast toorsuhkrut ja Kolumbia ostab Venemaalt 250 mln tonni nisu. Tänuks sellise kokkuleppe eest kõrvaldatakse tõkked ka Kolumbia sealihaks sisseveol Venemaale.

Venemaa vähendab ka linnuliha importi ning alandab selle impordikvooti 170 tuhande tonni võrra. Samavõrra loodetakse suurendada linnuliha toodangut riigis. 2009. aastal importis Venemaa linnuliha 780 tuh tonni, millest 144,3 tuh tonni tuli EL-ist ja 600 tuh tonni USA-st. USA-st pärit linnuliha impordikogused on juba oluliselt vähenenud, kuna Venemaa tõstis importliha kvaliteedinõudeid.

USA-s on sigade arv aastaga kahanenud 2%. Samuti on sealihaks varud viimastel kuudel vähenenud. Aastavahetusel maksti USA-s sigade kokkuostul 20-25% kõrgemat hinda kui 2008. aasta lõpus.

USA eksportis 2009. aasta esimese 10 kuuga 11% vähem sealihaks kui aasta tagasi ning ekspordikäive oli 13% väiksem. 2008. aastal oli sealihaks eksport USA-st samas rekordiline. 2009. aasta kogused ületasid 2007. aasta koguseid aga ligi 50%-liselt. Kogu USA sealihatoodangust 22% müüakse välisriikidele. Suurim USA sealihaks eksporditur on Jaapan.

Veiseliha eksport USA-st on peaaegu poole väiksem kui sealihaks väljamüük. 2009. aastal oli veiseliha väljavedu väiksem kui aasta varem - ekspordikogus oli 12% väiksem ning ekspordikäive 18% väiksem kui 2008. aastal. Samas on veiseliha lõikude eksport Lähis-Idasse kahekordistunud, eksport Egiptusesse on kasvanud koguni 30 korda ning Jaapanisse 22%. Suurim USA veiseliha eksporditur on Mehhiko. Kuigi sinna müük oli 2009. aastal väiksem kui 2008. aastal, siis on seal turuolukorra paranemise märke juba näha.

Prognoositakse, et **USA-s** on suveks sealihaks hinnad vähenenud toodangu ja suurenenud nõudluse tõttu tõusmas rekordilistele tasemetele. Nuumsigade arv ei ole USA-s peale 2007. aasta märtsi nii väike olnud, kui praegu. Samal ajal on elanike arv suurenenud 12 mln võrra ning majandus on madalseisust kosumas. 2010. aasta märtsi alguses oli USA-s 64 mln nuumsiga, mis on 3% vähem kui aasta tagasi ja 2% vähem kui 2009. aasta detsembris.

Veiseliha hinnad USA-s on 2010. aasta suve hakul 16% kõrgemad kui aasta tagasi. Aastavahega võrreldes on oluliselt kallinenud ka lambaliha. USA on pidamas läbirääkimisi Brasiiliaga ning üritab lahendada pikaajalist riikidevahelist puuvillakonflikti sellega, et lubab Brasiilial varasemast rohkem veiseliha USA-sse vedada.

Kanadas on sigade arv vähenemas. 2009. aasta 1. oktoobril oli seal nuumsigu 7% ja emiseid 4,4% vähem kui eelmisel aastal samal ajal. Sellega on vähenemas ka Kanada sealihatoodang ja

eksport. Paljud põrsatootjad on teelahkmel kas jätkata tootmisega või ühineda riikliku tootmise lõpetamise programmiga.

Rabobanki hinnangul suureneb lähema 10-20 aasta jooksul maailma lihatarbimine praegusega võrreldes 40%. Kõige enam prognoositakse sealihatarbimise kasvu, veiseliha osakaal lihatarbimises peaks aga vähenema. Suurem osa tarbimise kasvust, sh sealihatarbimise kasvust tuleb Aasiast. Hiina on juba praegu maailma suurima sealihatarbimisega riik.

Rahvusvaheline konkurents

Atria kontserni müügi käive oli esialgsel andmel 2009. aastal 20,6 mld EEK. See oli 3% väiksem kui aasta tagasi. Kogukasum (EBIT) oli 430 mln EEK ning see oli 28,4% väiksem kui 2008. aastal. Kontserni rentaablus oli 2009. aastal 2,1%, 2008. aastal 2,8%. Atria müük Soomes vähenes aastaga 2%, Skandinaavias ligi 11% ning suurenes Venemaal ligi 21% ja Balti riikides 16%. 58,4% Atria kontserni müügi käibest moodustas 2009. aastal müük Soomes, 30,3% Skandinaavias, ligi 8,5% Venemaal ja 2,8% Balti riikides. Soomes suutis Atria oma kaubamärgiga toodete turuosa säilitada, *private label*'i all müük ja toitlustusele müük vähenes. Skandinaavias vähenes müük peamiselt Rootsi krooni odavnemise tõttu, fikseeritud kursi arvestuses oli langus 3,5%. Venemaal toimus suur kasv peamiselt Atria ja Campomos ettevõtete liitumise toel. Püsiva rubla kursi korral oleks Atria müük Venemaal tõusnud koguni 45%, kuid rubla odavnemine vähendas ka müügitulu. Eestis suurenes Atria müügitulu 16%, suurem osa kasvust saadi AS Wõro Kommertsi ja AS Vastse-Kuuste Lihatootuse ühendamise abil Atria kontserni. Üldine lihatoodete nõudlus Eestis vähenes 2009. aastal oluliselt. Eesti jaekaubanduses kaotas Atria oma turuosa. Kui Soome ja Skandinaavia turgudel teenis Atria kasumit, siis Venemaal ja Balti riikides kahjumit. Kahjum oli eriti suur Eestis.

Atria hakkas tegema Venemaal koostööd Taani seakasvatuse ettevõttega Dan Invest-Rusland, kus taanlaste poolt üleskasvatatud sigu hakkab edaspidi töötleva Atria. Atria investeeris ligi 47 mln EEK Dan Invest-Rusland'isse ning on valmis investeeringut suurendama veel 31 mln EEK-i võrra. Dan Invest-Rusland ehitab Venemaale 420 mln EEK-i eest sigalat, mille aastatoodanguga plaanitakse 2013. aastaks jõuda 180 tuhande tapaseani.

HKScan HKScan majandustulemused olid 2009. aastal samuti kehvemad kui 2008. aastal. Müügi käive oli 2009. aastal 33,2 mld EEK-i ning see oli üle 7% aastatagusest väiksem. Kogukasum (EBIT) oli aga ligi 45% aastatagusest suurem, kokku 862 mln EEK. Suurem osa müügi käibest saadi 2009. aastal Rootsis (47,6%) ja Soomes (33,6%), vähem müüdi Poolas (11,6%) ja Balti riikides (7,2%). Kasumit teeniti aga kõigis piirkondades, sh enim Soomes (43% kasumist), järgnesid Rootsi (26,2%), Balti riigid (15,5%) ja Poola (14,8%). Rootsis ja Balti riikides on HKScan grupi ettevõtted turuliidrid, Soomes ja Poolas suuruselt teised. Kontserni rentaablus oli 2009. aastal 2,6%, sh Soomes 3,7%, Rootsis 1,6%, Baltikumis 6,3% ja Poolas 3,7%.

See suurenes kõigis piirkondades võrreldes eelmise aastaga. Grupi parim rentaablus oli 2009. aastal AS Rakvere Lihakombinaadil ja AS Talleggil.

Rootsis leppis HKScan Coop kaubandusketiga kokku koostöös pakendatud liha müügi osas ning ettevõttest sai oluline pakendatud liha tarnija Coopi kauplustesse. Koostööd alustatakse 2010. aasta septembri alguses.

HKScan 2010. aasta I kvartali majandustulemused Soomes on tulemas oluliselt kehvemad kui aasta tagasi. Selle põhjuseks on hinnakonkurentsi teravnemine, mis eelneb EL-i linnulihamääruse muutustele, mis hakkasid kehtima 2010. aasta mais. Lisaks on sea- ja veiseliha nõudlus Soomes praegu oodatust väiksem. Ettevõtte pikaajalise kasumlikkuse säilitamiseks tuleb planeeritud tegevuskavad viia läbi kiirendatud tempos. Plaanitakse koduturule tugevamalt keskenduda, vähendada kulusid, sortimenti ning edasimüüjate arvu.

HK Scani tütarettevõtted Rootsis SLS ja SLP, mis tegelevad tooraine sisseostuga, ühinevad 2011. aasta 1. jaanuaril. Uue ettevõtte nimeks saab SLS (Svenska Livdjur & Service AB). Ühinemise eesmärk on kasutada ressursse praegusest paremini. Varasemad tarne- ja transpordilepingud jäävad kehtima.

DANISH CROWN Danish Crownil oli 2008/2009 majandusaasta keeruline. Müügikäive oli 94 mld EEK ning see oli 4,7% väiksem kui aasta tagasi. Kasumit teeniti 2,1 mld EEK, mida oli 2,4% enam aastatagusest. Osanike arv vähenes aastaga 12% 10 685-ni, keskmine täistööajaga töötajate arv kahanes 8,9% 24 274-ni. Aastalõpu boonust maksis Danish Crown 2008/2009 majandusaastal varasemast rohkem - kokku ligi 2,1 mld EEK (+3,8% võrreldes 2007/2008). Nuumsigade eest maksti aastaboonust 1.47 EEK/kg, emiste eest 1.37 EEK/kg ja veiste eest 1.58 EEK/kg.

Liha osteti osanikelt kokku 1,40 mln tonni ehk 10% aastatagusest vähem. Ettevõtte müügikäibest 44% moodustas sealihha, 6% veiseliha, 43% töötlemine ja 7% muud tulud. Sealihadivisjoni rentaablus oli 2008/2009. majandusaastal 4,0% (2007/2008.a 5,2%), veiselihadivisjonil 2,0% (2007/2008.a 2,8%) ja töötlemisdivisjonil 3,8% (2007/2008.a 2,5%).

Viimase paari aastaga on Danish Crown koondanud üle 3000 töötaja. 2010. aastal on Danish Crownil plaanis töötajate arvu vähendada vähemalt 600 inimese võrra. Selle peamiseks põhjuseks peetakse konkurentsi teravnemist Saksamaa poolt. Sakslaste omanduses olev eratapamaja Brørup võtab vastupidiselt 80 töötajat juurde ja laiendab oma haaret Taanis. Brørup on Taanis suuruselt kolmas tapamaja ning soovib oma tapaarvu suurendada 19 tuh loomalt 30 tuh loomani käesoleva aasta juuniks. Ühtlasi loodetakse saada 10%-line turuosa loomade tapaturul. Brørup maksab loomade eest 0.21 EEK/kg rohkem kui Danish Crown ning maksab sama aastaboonust kui Danish Crown, kuid siduvaid lepinguid ei nõuta.

Danish Crown teeb ise samuti ettevalmistusi Saksamaal sigade tapamaja omandamiseks või partnerluse loomiseks. Otsused loodetakse teha käesoleva aasta oktoobris. Tapamaja hakkaks tegelema Saksamaal kasvanud sigade tapmisega.

Danish Crowni käesoleva majandusaasta I poolaasta tulemused on head, kasumit saadi 1,27 mld EEK, müügi käive oli 45,8 mld EEK. Aasta tagasi mais käivitatud säästuplaanid on tulemusi andnud. Näiteks töjõukulusid on parema planeerimise ja säästudega vähendatud 10%, neid soovitakse vähendada veel 10%.

Taani **Tican** plaanib lähiajal müüa oma Poola ettevõtte Nove, mis on Ticanile teeninud 231 mln EEK kahjumit. Tunnistatakse, et see strateegia oli vale ning peagi soovitakse Poolas oma tegevus lõpetada ja ettevõtte maha müüa. Tõenäoliselt juhtub see 2011. aastal, mil ettevõtte peaks esimest korda hakkama kasumit teenima. Ettevõtte juhtimine Poolas on Ticanilt nõudnud liiga palju ressursse, mida saaks mujal paremini kasutada.

Rootsis sulgeb **Kronfågel** 2010. või 2011. aastal oma suurima linnu-tapamaja Kristianstadis ning koondab oma tegevuse Vallasse. Kristianstadis, kus varem tapeti 24 mln kodulindu aastas, jääb seega tööta 175 inimest. Valla tootmisüksus on uusehitis ja üks Euroopa moodsamaid linnuliha töötajaid ning sellel on ka arenguperspektiivi. Seal tapetakse 17 mln kana aastas ja seal töötab 260 töötajat. Vallasse tehakse juurde 105 töökohta ning eelkõige pakutakse neid koondatuile.

Hollandi tapamajakontsern **Vion Food Group** on koduturul turuosa kaotamas. 2009. aastal tappis ettevõtte 54% (7,6 mln siga) Hollandis toodetud sigadest, 2008. aastal 60% (8,2 mln siga). 2009. aastal teenis Vion Food Group ligi 1,02 mld EEK kasumit (2008.a 0,85 mld EEK). Vaatamata madalamatele hindadele, ettevõtte käive kasvas tänu ettevõtte ülesostule Suurbritannias. Samas korraldati aasta jooksul ümber ettevõtte struktuur ning suurendati tegevuse efektiivsust. Vion müüs oma ettevõtmised Austraalias ja Aasias ning keskendus Hollandi, Saksamaa ja Suurbritannia turgudele. Ettevõtte kogukäive oli 2009. aastal ligikaudu 141 mld EEK-i, töötajaid oli 27 tuhat. Ettevõtte omanikeriingis on ka 18 tuhande liikmega põllumajandusorganisatsioon ZLTO.

Smithfieldi müügi käive on võrreldes aastatagusega 12% vähenenud, kuid kasum suurenenud. Sigade tapaarv oli viimasel majandusaastal (lõpus 2010.a aprilli lõpus) 7% väiksem aastatagusest. Sääst saavutati sellega, et ettevõtte hoidis kulusid kokku, muutis struktuuri ning sulges aastaga 6 tootmisüksust. Samuti vähendati oma seakasvatust, sellega vähendati ka sealt tulevat kahjumit. Väiksem pakkumine tõstis sigade kokkuostuhinda 12%, samal ajal kui tootmiskulud vähenesid 16%. See parandas ettevõtmise kasumlikkust.

Kui koduturul müük lõppenud majandusaastal vähenes, siis välisturgudel suurenes. Näiteks Poolas suurenes Smithfieldi müügi käive ligi neljandiku võrra. Kasv välisturgudel kokku oli 420 mln EEK-i, sh Rumeenias ja Mehhikos. Uuel majandusaastal oodatakse majandustulemuste olulist paranemist, seda nii seakasvatuses kui ka tapatööstuses.

Smithfieldi aastakäive oli 136,5 mld EEK-i.

Eesti lihaturu prognoos 2010. aastaks

Kui maailma majandus näitas jahtumise märke juba 2008. aasta II kvartalis, siis siinses majanduskliimas ilmnisid esimesed ohumärgid 2008. aasta II poolaastal. Senini kiire majanduskasv aeglustus ning 2009. aastal asendus langusega. Majanduslangus on oluliselt muutnud kogu ettevõtluskliimat Eestis. Lisandväärtuse langus vähendas nii riigi eelarvetulusid, ettevõtete kasumit kui ka töötajate sissetulekuid. Majanduskriisiga kaasnes ka suur töötuse kasv. Palkade kärped ja töötuse kiire kasv langetasid järsult nõudlust, millega kohanemine oli ettevõtetele ellujäämise küsimuseks. Nende probleemidega seisis silmitsi ka Eesti lihatööstus.

Käesoleva aasta esimeses kvartalis 2009. aasta sama perioodiga võrreldes vähenes liha ja lihatoodete müük püsihindades 6,1%, toodangu maht kahanes 6,7%, seega müügikäibe vähenemisel oli suurem kaal toodangu vähenemisel, kuid ka toodangu hinnad olid madalamad. Positiivsena saab märkida, et toodangu maht näitas esimesi tõusumärke kvartali viimasel kuul. Samas tõusid märtsis tootmisest märgatavalt enam hinnad. Koduturu maht selle aasta I kvartalis vähenes jätkuvalt, kuid müük ekspordiks kasvas. Kodumaisel turul müüdüd toodangu indeks kahanes 9% aasta varasemaga võrreldes. Müük kodumaisel turul vähenes aasta kahel esimesel kuul, kvartali viimasel kuul võis täheldada kasvu (+1%). Ekspordiindeks suurenes I kvartalis 14% võrreldes eelmise aasta sama perioodiga. Eksport kasvas jaanuaris-veebruaries, mil koduturg kahanes. Märtsis oli ekspordi kasv varasemate kuudega võrreldes juba oluliselt tagasihoidlikum. Sisendite hinna tõus ning dollari tugevnemine on sundinud lihatööstust ka toodangu hinda tõstma. Samas jääb majanduse prognoositud väikesest tõusust väheseks, et vähendada oluliselt tööpuudust ning kasvatada üldist palgataset. Nii võib liha ja lihatoodete hinnatõus 2010. aastal pärssida jätkuvalt nende tarbimist.

Kokkuvõte

2006. aastast alates on lihatoodang Eestis kindlalt ületanud 70 tuhande tonni piiri ning kahel viimasel aastal jõudnud juba 80 tuhande tonni lähedale. Esialgsetel andmetel kasvas 2009. aastal lihatoodang 2008. aastaga võrreldes 0,8% ning ulatus 78,5 tuh tonnini. 2009. aastal vähenes küll nii veise- kui ka sealihaga toodang vastavalt 6,5% ja 0,7%, ent kasvas linnuliha ja lambaliha tootmine. Linnuliha toodang suurenes aastaga 15,0% ning jõudis uuesti 2004. aasta salmonelloosipuhangu eelsele tasemele. Lambaliha toodang suurenes küll 60%, kuid reaalsed tootmismahud püsisid endiselt väikesed.

2009. aastal oli liha **siseturu kogumaht** esialgsetel andmetel 93,7 tuhat tonni, mis oli 7,6% väiksem kui aasta tagasi. Sellisel tasemel oli siseturu maht 2004. aastal. Kodumaine lihatoodang kattis siseturu vajadusest 84% (2008.a 77%). Alates 1994. aastast on lihatootmine Eestis väiksem siseturu vajadusest. 2000. aastast alates on isevarustatuse tase taas tõusul. Liha tootmismahu kasv, teisalt aga tarbimise vähenemine kasvatasid 2009. aastal siseturu lihaga isevarustatuse taset 7%-punkti võrra.

Esialgsete arvestuse järgi **tarbiti** möödunud aastal Eestis keskmiselt 69,9 kilogrammi liha ja lihatooteid ühe elaniku kohta aastas (ümberarvestatuna lihaks). Aastaga on tarbimine vähenenud 5,7 kg võrra elaniku kohta, kukkudes 2005. aasta tarbimise tasemele. Vähenes nii sea- kui ka veiseliha tarbimine. Põhjuseks oli jätkuv liha hinna tõus, mis sissetulekute vähenedes muidu niigi hinnatundlikule tarbijale enam jõukohane ei olnud.

Nuumsigade keskmine kokkuostuhind oli 2009. aastal Eestis 23.97 kr/kg, mis oli 3,5% madalam kui 2008. aastal. 2009. aastal jätkus ka sealihaga jaehinna iga-aastane tõus - aastaga kallines sealihaga kauplustes 2,6%. Turgudel odavnes sealihaga aastaga 2,9%. Nii viinerite kui keeduvorsti keskmine jaehind kauplustes tõusis aastaga vastavalt 5,0% ja 8,5% ning hakkliha jaehind 7,4%.

Veiseid osteti Eestis 2009. aastal kokku keskmise hinnaga 27.71 kr/kg, mis oli 2,6% kõrgem 2008. aasta keskmisest hinnast. Veiseliha kallines kauplustes aastaga keskmiselt 4,0%, mis on oluliselt väiksem tõus kui aasta varem. Turgudel säilitas veiseliha jaehind tunamulluse taseme, langedes vaid 0,7%.

Lammaste kokkuostuhind oli 2009. aastal Eestis 3,8% kõrgem kui aasta varem. Jaehind kauplustes oli keskmiselt 138.84 kr/kg-ni ehk 1,0% madalam kui 2008. aastal. Turgudel, kus valdavalt kohalikku lambaliha müüakse, oli aasta keskmine hind 97.00 kr/kg ehk 0,4% kõrgem 2008. aasta keskmisest.

Eesti broileri tootjahind püsis 2009. aastal Euroopa Liidu keskmise hinnaga üsna võrreldaval tasemel. Linnuliha on ainsaks lihaliigiks, mille jaehind eelmisel aastal langes. Broileriliha 2009. aasta keskmiseks jaehinnaks kujunes kauplustes 43.26 kr/kg, mis oli 13,3% madalam 2008. aasta keskmisest jaehinnast ning turgudel maksis broiler keskmiselt 44.85 kr/kg, mis oli 13,4% madalam aastatagusest.

Liha ja lihasaaduste **väliskaubanduse** maht, mis Eestis peale EL-iga liitumist aasta-aastalt kasvas, langes 2009. aastal 2007. aasta tasemele. Liha ja lihatooteid viidi 2009. aastal Eestist välja kokku 758,4 mln krooni eest, mis oli 10,2% vähem kui aasta varem. Lisaks lihale ja lihatoodetele veeti Eestist 435,8 mln krooni eest elussigu ja -veiseid. Elusloomade väljaveokäibe lisandumine

kasvatas antud tootegrupi käibe 1,19 mld kroonile. Aastaga ligi 70% kasvanud elusloomade väljavedu kasvatas kogu lihasektori väljaveo rahalise väärtuse 2009. aastal 8,5% suuremaks aastatagusest.

2009. aastal kahanes liha ja lihatoodete väljaveo kõrval ka nende sissevedu. Liha ja lihasaaduste sisseveo maht, mis 2009. aastal oli veidi enam kui 1,3 mld krooni, vähenes aastaga 11,0%. Liha-sektori väljaveokäibe oluliselt kiirem kasv sisseveokäibega võrreldes kahandas väliskaubanduse puudujäägi 386,4 mln kroonilt 2008. aastal 135,8 mln kroonile 2009. aastal.

Kõige enam kasvas vorstitoodete sissevedu. Veiseliha import vähenes enam kui kolmandiku võrra.

Kui majanduse tempoka arengu aastatel suurenes Eesti **lihatööstuse** müügitulu üle 10% aastas, siis 2009. aastal kahanes müügitulu esialgsetel hinnangutel 4,9%. Käive langes suurel määral siseturumüügi vähenemise tulemusel. Kui viimastel aastatel on koos kiire müügitulu suurenemisega kasvanud enam-vähem samas proportsioonis ka lihatööstuse kulud, siis alates 2007. aastast on kulud kasvanud tuludest märksa kiiremini ning lihatööstuse kogukasum on hakanud vähenema. Lihatoöstuse kogukulud olid 2009. aastal esialgsetel andmetel 3,68 mld krooni ehk 2,4% väiksemad kui aasta tagasi ning müügitulu 3,66 mld krooni ehk 4,9% väiksem kui 2008. aastal. Seega esialgsetel andmetel lõppes 2009. aasta Eesti lihatööstusele kahjumis. Kulude vähenemist pidurdasid nii tööjõukulude jätkuvalt suhteliselt kõrge tase ning riigi maksupoliitikast tulenenud maksukulu suurenemine, kütuse ja energia hindade tõus.

2009. aasta osutus raskemaks ning majanduslangus sügavamaks, kui oodata osati. Sisemajanduse kogutoodang vähenes 2009. aastal püsivhindades 14,1%. Eesti sisenõudlus vähenes aastaga 23,9%, millest eratarbimine vähenes 18,9% ning investeeringud 34,5%. Kui üldiselt toidukaubad odavnesid 0,4%, siis liha ja lihatoodete hinnad tõusid jätkuvalt. Ehkki tõus oli oluliselt aeglasem kui majandusbuumi aastatel, pärssis see märkimisväärselt tarbimist. Eesti elanikkonna jätkuv vähenemine seab siseturu kasvu otsesesse sõltuvusse elanikkonna ostujõu kasvust. Kuni ei tõuse sissetulekud ning ei vähene tööpuudus, ei ole liha ja lihatoodete tarbimise kasvu ette näha. Siiski 2010. aasta I pooles on juba märke majanduse mõningasest elavnemisest.

Lihasektori tootmismahud EL-is 2002 – 2008. aastal
(loomade arv tuh tk, liha kaal tuh t)

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*
Veiste arv	EL-27	91123	90220	89641	88463	89037	88867	88224
	EL-15	77479	76957	76210	75023	75646	75566	75130
Sigade arv	EL-27	158970	158562	159115	161929	160039	153082	151340
	EL-15	121661	122662	122242	124469	124681	123008	121941
Lammaste arv	EL-27	98470	98208	96236	95703	95653	90844	
	EL-15	86884	86391	84286	83737	82972	77845	
Veiseliha tootmine	EL-27	...	8299	8083	8132	8204	8077	
	EL-15	7361	7446	7270	7299	7334	7227	7060
Sealiha tootmine	EL-27	...	21670	21645	21948	22819	22599	21238
	EL-15	17787	17809	17927	18091	18914	19028	18440
Lambaliha tootmine	EL-27	3119	3142	3148	3120	3097	3035	
	EL-15	3018	3048	3049	3018	2988	2934	
Linnuliha tootmine	EL-27	...	10505	10698	10399	10805	11130	
	EL-15	...	8326	8385	8080	8371	8634	

* esialgne

Allikas: Eurostat

Riikide osakaal EL-27 lihasektori kogunäitajatest 2009. aastal (%)

	Rah- vastik	Veiste arv	Sigade arv	Lammas- te arv	Veise- liha	Sea- liha	Lamba- liha	Linnu- liha
Belgia	2,1	2,9	3,7	...	3,3	5,1	0,1	...
Taani	1,1	1,8	8,5	...	1,6	7,5	0,2	1,5
Saksamaa	16,4	14,6	17,6	2,1	15,3	24,7	2,5	11,4
Kreeka	2,3	0,8	0,7	10,2	0,7	0,6	13,5	1,6
Hispaania	9,2	6,8	16,7	22,2	7,5	15,2	16,2	11,6
Prantsusmaa	12,9	21,8	9,6	8,5	19,1	9,4	11,2	14,9
Iirimaa	0,9	6,6	1,1	3,6	6,7	0,9	6,8	...
Itaalia	12,0	7,3	6,1	9,1	13,7	7,5	5,1	10,2
Luksemburg	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	...
Holland	3,3	4,5	8,0	1,2	5,2	6,0	1,9	7,0
Austria	1,7	2,3	2,1	0,4	2,9	2,5	1,0	1,0
Portugal	2,1	1,6	1,5	3,3	1,3	1,8	1,3	2,6
Soome	1,1	1,0	0,9	...	1,1	1,0	0,0	0,8
Rootsi	1,9	1,7	1,1	0,6	2,0	1,2	0,6	2,5
Suurbritannia	12,3	11,2	3,0	23,9	11,0	3,4	37,7	13,0
EL-15	79,3	85,2	80,6	85,1	91,6	86,8	98,1	78,0
Bulgaaria	1,5	0,6	0,5	1,6	0,1	0,2	0,7	0,9
Tšehhi	2,1	1,5	1,3	...	1,0	1,3	0,0	1,7
Eesti	0,3	0,3	0,2	...	0,1	0,1	0,0	0,2
Küpros	0,2	0,1	0,3	0,3	0,0	0,3	0,7	0,2
Läti	0,5	0,4	0,2	...	0,2	0,1	0,0	0,2
Leedu	0,7	0,9	0,6	0,1	0,6	0,2	0,0	0,6
Ungari	2,0	0,8	2,1	1,4	0,4	1,8	0,0	3,2
Malta	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Poola	7,6	6,3	9,4	0,3	5,0	7,6	0,1	11,3
Rumeenia	4,3	2,8	3,9	10,7	0,3	1,0	0,2	2,6
Sloveenia	0,4	0,5	0,3	0,2	0,5	0,1	0,0	0,5
Slovakkia	1,1	0,5	0,5	0,4	0,2	0,3	0,1	0,6
EL-27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Allikas: Eurostat

Loomade arv 1000 elaniku kohta EL-i riikides 2008 – 2009. aastal

	Veiste arv		Sigade arv		Lammaste arv	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Belgia	238	238	582	520
Taani	292	294	2227	2336	18	...
Saksamaa	158	157	325	324	23	23
Kreeka	61	60	95	95	802	796
Hispaania	133	131	581	550	441	426
Prantsusmaa	303	298	231	226	121	117
Iirimaa	1348	1314	365	360	778	715
Itaalia	109	107	155	153	137	133
Luksemburg	405	395	161	180	17	18
Holland	244	243	715	734	94	66
Austria	240	242	368	375	40	41
Portugal	135	131	220	220	296	273
Soome	171	170	264	254	18	...
Rootsi	164	160	185	175	57	58
Suurbritannia	162	162	74	75	357	344
EL-15	192	190	312	308	197	189
Bulgaaria	75	72	103	96	193	184
Tšehhi	131	130	206	183	18	...
Eesti	177	175	272	272	47	...
Küpros	70	68	589	581	339	377
Läti	167	167	169	166	30	...
Leedu	229	227	267	277	14	16
Ungari	70	70	337	324	123	122
Malta	43	39	160	160	31	31
Poola	146	147	374	374	7	6
Rumeenia	125	117	287	274	413	439
Sloveenia	234	233	215	210	69	68
Slovakkia	90	87	139	137	67	70
EL-27	179	177	308	303	183	177

Allikas: Eurostat

Lihatoodang ühe elaniku kohta EL-i riikides 2008 – 2009. aastal (kg aastas)

	Veiseliha		Sealiha		Lambaliha		Linnuliha	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Belgia	25	24	99	101	0.1	0.1
Taani	23	23	312	287	0.3	0.3	32	30
Saksamaa	15	14	62	64	0.5	0.2	14	16
Kreeka	5	5	11	10	9.8	9.6	15	15
Hispaania	15	13	77	70	3.7	2.8	30	28
Prantsusmaa	24	23	36	31	1.8	1.4	27	26
Iirimaa	122	116	46	44	13.3	12.4	27	...
Itaalia	18	18	27	26	1.0	0.7	19	19
Luksemburg	20	18	21	18	0.1	0.0	0	...
Holland	23	24	80	77	0.9	0.9	44	47
Austria	27	27	63	64	1.0	0.9	13	13
Portugal	10	10	36	35	1.2	1.0	27	27
Soome	16	15	41	39	0.1	0.0	19	18
Rootsi	14	16	29	28	0.5	0.5	12	30
Suurbritannia	14	14	12	12	5.3	4.9	23	24
EL-15	18	18	48	47	2.3	2.0	22	22
Bulgaaria	3	1	10	5	2.7	0.8	12	13
Tšehhi	8	7	32	27	0.2	0.0	20	19
Eesti	11	7	30	23	0.4	0.0	10	14
Küpros	5	0	75	73	9.1	6.9	36	33
Läti	9	8	18	11	0.3	0.1	10	10
Leedu	14	13	23	12	0.2	0.0	21	20
Ungari	3	3	46	39	0.1	0.0	39	36
Malta	4	5	21	17	0.0	0.1	12	11
Poola	10	10	50	42	0.0	0.0	31	33
Rumeenia	9	1	21	10	3.0	0.1	16	13
Sloveenia	18	17	16	12	0.1	0.1	29	29
Slovakkia	4	3	19	13	0.2	0.1	14	13
EL-27	16	15	45	43	2.1	1.6	22	22

Allikas: Eurostat

Liha tarbimine elaniku kohta aastas EL-is 2005-2008. aastal (kg/1 el)

	2005	2006	2007	2008	2008/2007 +/- %
Sealiha	42,7	43,0	43,2	42,0	-2,7
Veiseliha	17,7	17,7	17,4	16,6	-4,9
Linnuliha	23,4	22,6	23,1	23,1	-0,3
Lamba- ja kitseliha	2,9	2,8	2,7	2,4	-11,1
Hobuseliha	0,3	0,3	0,3	0,3	--0,0
Muud lihaliigid	2,5	2,4	2,4	2,3	-4,2
Kokku	89,5	88,8	89,1	86,6	-2,8
Inimtoiduks sobilikud subproduktid	4,0	4,1	4,1	4,2	2,4
Kõik kokku	93,5	92,9	93,2	90,8	-2,5

Allikas: Eurostat

Lihaga isevarustatuse tase EL-is 2005-2008. aastal (%)

	2005	2006	2007	2008	Muutus, +/-
Sealiha	107,0	107,6	106,2	108,3	+2,1
Veiseliha	96,2	96,7	95,4	98,5	+3,1
Linnuliha	102,9	103,1	100,5	101,2	+0,7
Lamba- ja kitseliha	72,6	71,4	75,0	73,2	-1,8
Hobuseliha	60,8	60,8	60,7
Muud lihaliigid	96,5	91,4	90,1
Kokku	102,7	102,8	101,4	103,8	+2,4
Inimtoiduks sobilikud subproduktid	133,1	133,8	134,5
Kõik kokku	104,0	104,1	101,8

Allikas: Eurostat